

8805

కృతలో వచ్చుచున్నది

ఈ కథ 1547 వ సంవత్సరంలో ఇంగ్లండులో జరిగివచ్చు ప్రాయమునంది. ఆ కాలంలో ఇంగ్లండు దేశంలో ప్రజలు ఎలా జీవించేవారో, వారి ఆచారవ్యవహారాలు, కష్టసుఖాలు ఎలాంటివో ఈ కవలద్వారా బాగా తెలుస్తాయి.

వెల రెండు రూపాయలు

అనుబంధం నందూరి రామమోహనరావు

ఆంధ్రగ్రంథమాల

మద్రాసు 1.

భారతి

[నవీన మాసపత్రిక]

సంపాదకుడు
కవలెంక శంభుప్రసాద్

ప్రింట్రింగ్ మరియు పబ్లికేషన్లు
బుద్ధరావు.

సంపుటము 29

మే, 1953

సంచిక 5

విడిచితి వెల ఒకరూపాయి.

ప్రసిద్ధ శ్రాంతి నవలాకారుడు

అల్లసాని రాధాకృష్ణమూర్తి

కౌంట్ ఆఫ్ మాంట్ క్రిస్టో

(రెండు భాగములు)

అనువాదం

సూరంపూడి సీతారామ్

ఆంధ్రప్రదేశ్ సచివ్రవారణప్రకాశనం షునర్వడికము

సంపుటము ఒకటికి పూర్ణమున రూపాయిలు

ఆమ్మ కమ్మనకు నిద్రముగా నున్నవి.

నిద్రముగా నున్నవి!

త్యరమడు!!

టామ్సాయర్

(పిల్లలనవల)

కథ

మార్క్ ట్వేన్

అనువాదం

సంఘారి రామమోహనరావు

వెల రెండురూపాయిలు

కాఫీలకు:

ఆంధ్ర గ్రంథ మాల మద్రాసు—1.

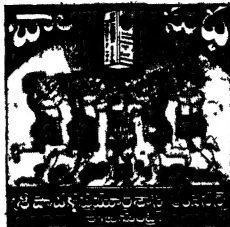

విషయానుక్రమణిక

మే. 1952

అవతరణము—అచ్చం పెంకటశోగయ్యకావ్యురారు	...	887
లేడియోవాటికలు—'అనులేంద'	...	891
"యజ్ఞఫలము" భానుని ప్రతిభాశీషములు—		
గులుసు వేంకటేశ్వరులుగారు	.	895
అశ్వపరీక్ష—నాగల రంగనాథరావుగారు	...	401
కృష్ణమోచార్య వచనములు—		
తిమ్మావల్లి న. కోదండరామయ్యగారు	...	418
సంగంబారి వీధి—ఇవ్వలూరి కామేశ్వరరావుగారు	..	427
రాయలవారి ఋతువర్ణనలు—దివాకర్ల వేంకటాచార్యగారు	.	435
కోయిలమ్మ—కాథూరి హనుమంతరావుగారు	.	448
సర్వమందరి—అనుముల పెంకటశీషకవి	...	448
ఉదయగిరి సవాలు దానపత్రిక—		
పొంగూరు సూర్యనారాయణశర్మగారు	..	458
కడపటి వివేకం—చేతుమర్ల కామేశ్వరరావుగారు	...	457
కవికాంబరి—యెక్క-పాటి కృష్ణమూర్తిగారు	..	460
అంద్రవాల్మీయుని కృంగారము—యస్. వి. శోకారావుగారు	...	461
కస్తూరి—వీరుభాట్ల సూర్యనారాయణగారు	...	466
అనురుకాంధికరణము—విడుదలయ్యే పెంకటరావుగారు	...	457
వియోగాగ్ని—'మధుక్రీ'	...	478
కలశారగంప	..	474
గంధవిమర్శనము	...	479
తిమ్మ ద్విజము—అలోచన : ఎ. సైదిరాజుగారు		

బాలర నవనవ వ్యాధులు

నెం 10, గణపతి మొదలిపేటి, రాయపేట చుట్టను 14
అ న త్రి ల క్ష మ్ ది ల లిం దు న

చంటిపల్లెలు-లివర్ అండ్ స్ప్రేయింగ్

వ్యాధులను 'ఉపరాంకి' అనిశ్చిస్తుముగా నివారణజేయును మరియు నమస్ అనా నలు అనగా విశేషము కాదతోను, బర్ల ముగా ను అగట, అశర్లము, అననమునంద పుండ్లు నివారించును.

గర్భిణి స్త్రీలు- సునాయానముగా

ప్రసవించుటకు, అశోగ్యవంతావము కలుగుటకు 'అమృతసంతివిని మూత్రాలు' ప్రఖ్యాతిగాంచివిని వేవిల్లు, వివారములు, సోమరితనము, నిస్సక్తువ తగ్గించి ఉత్సాహము కలుగజేయును.

శ్రీ భుజంగ రా కైవ్య వ్య కాల, ప్రాప్రయిలయ్య పి. పేరయ్య శ్రీ నమ్మ కాళ్ళరేవు, తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

జీవాత్రదేమిటామాట!

సంతానం కుల్లి క్షుషిస్తూ ఉంటో, తల్లికి క్షోభకాదు? య

భారతీ-భారతాంబ తన కుష్టు,బొడ్డు సంతానం కోసం ఎంతని దిచారిస్తూఉందో

ఇదుగోమా 32 సంవత్సరముల అనుభవంతో ఇస్తుఉన్న అభయం మామ నడె త్రాయండి

రెడ్డి ఆంధ్ర కో..

భారతి రిపబ్లిక్ ఉపాధ్యక్షుడు
విక్రమముగ అన్ని పక్షముల వారిచే ఎన్నుకొనబడిన
శ్రీ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణయ్యగారు

“అ లో చ ప”

శ్రీ ఎ సి రాజా

సందన
వైశాఖము

భారతి

సంపుటము 29
సంచిక 5

అవతరణము

[ఈ పోట రిపుర శిలా శిల్పము]

శ్రీ అప్పలవీర వెంకటజోగయ్యశాస్త్రి

రాలకుఁ బ్రాణమూది, యవిరామముగాఁ జను శిల్పస్పష్టి నే
దేల శతాబ్ది లిట్లు పృథి విన్నవగర్జ కలాప పల్లవ
శ్రీలఁ తెలంగఁ జేసినవ వీర్వలనతృకకారపైక క
వాలకు వానమై భరత విద్వము పెల్గిన దాదినందియున్

ఏకశిలారథాలఁ బుర మే గమజోలు పురాణ భూభుజా
నికము-లేకయన్న ధర నేవ్విరధ్యల వీటవారి పెన్
వాళికు జోకడై యొదిగి వచ్చిన దేల ? - హయాభుమి కృతా
నేకపయాధమేము ? - శయ నిందిన వల్ల దె యశ్శూచూపమై

తగ దేవానుర సంకరాంతరనము ద్వామృతయాశోర మున్
రగజిత దేర యలంకరించినవీ వర్ణమున్, గానిచోఁ
దెగనేలా పృథులంగముల్ దునియ్యెదే దేవాలయలక్ష్మీ యొరం
గగనేలా శిలలక్ష్మీ బుద్ధివయిది కాలింగ పందోహముల్.

గ్రానము రంగరించి కరు గం గరువందును బోత పోయుటలే
గావలె గాక నీకళకు కాదు దోషాల దోర్తి, చక్రికా
భావ మకుంత ప్రతిభ వర్తిల కేయుట లన్న మర్త్య పుం
భావ విపర్యయంబు, యను మానములే దామూత్ర మేనియన్.

ఇంతకు శివిభావ గ్రహి యిందిరా వీరలు దిన్ని కొండలం
తంత మహావలాం? శ్రమ యంచు దలంపక వీనినెల్ల ది
ద్దంతుల కీడువచ్చు బల దర్శితు లెందరు మోసినారో? - దు
ష్టాంత తృప్తిపల్లవులకు లబ్ధము కానవటంచు నున్నవే?

వారిచిత్తాలు పరపకా వ్యాలు గాగ
పండె భావాల బ్రక్కరిలావణ్యరాశి
కాణ, తాడము, మాలికా సముదయంబు
వారి రవస్పృహ దివ్య పరికరాలు.

* * *
మూలికతోడ విశ్వమును మూచి రచించినయట్టి మూగ గి
ల్కాలని కన్నులుండి కనువారలకున్ వెలసేది దివ్య కా
వ్యాలయి, విజ్ఞులన్ రవన దర్శన భూరితరంగ మాలికా
బాలములన్ దిగంత పరి నర్పితులన్ బాసరించు లీలగా

* * *
ఆ కనుపించు చున్నదొక యద్భుత శిల్పకళావిలాస పుం
బోకడలోని నిర్గు, తని వోయి భగీరథ మూరమూడు భూ
లోక విహారనీతి నవ లోకమునర్పు పవిత్రమూర్తి మిగ
వాక; యదే న్రవించి దీని వచ్చిన దృశ్యమెటుంగఁ జేసెదన్.

కపిల సంయమి యాక్ష పీఠుణ మహార్చి
మిండి మురియైన తన పితా మహుల యాత్మ
కాంతిలై దెచ్చుచున్నాడు బాహ్మిని విటు
మూరతవమాచరించి భగీరథుడు.

కుస్తరించిన కొవ్వ కొనవీడి రేగినై బడు శీకరాశ్రిత వలము గాగ,
పుచ్చడికరనాన పొడమెడి యవకుభూరికలు ముచ్చవపుమూలికలు గాగ,
అరణంబుల కాల యంతైన పోక్తిలి గంభీర కలహాండకంబు గాగ,
మించు దీపలకాంతి నొందించు తపమేని చారిమీం తెల్లని ద్ధరము గాగ,

కటక సూపుర యుగయుగ శ్మశాననివాస
భాగధేయాను కర్మిత బహుకృపీట
శీవతరియాను నిర్జన నీమమండి
యవతరించెను జహ్నుక న్యాలలామి!

ఆ కను చూపులన్ దెరలి యాడు దయాళవ సగ్నమూర్తితోఁ
గోపలాను నట్టి కిరి కించిత గాంగ దరస్మిత ప్రభలే
తాననా విదాఘు చరి తప్త చరాచర శీవమాసవా
నీక హృదంతిరాళముల నివృల మేఘసుమప్రవృత్తులై.

జలదేవాంగన లందు నందు నిరుపా ర్హ్యులన్ దివప్రద్యతాం
జలి విస్యవై లతాంత గుచ్చ వివరాసారంబుఁ గల్పించి, మో
ములు మందస్మిత దివ్య దీధితుల నం పూర్తిన్ బ్రవర్తిల్ల, ని
ర్మల భాగీరథి నాళిదఘ్ను పలిలా లన్నియు రుశ్యేషులై

ఇరు కెలంకుల విన్నెటి, దరుల న్నిర్వి
శీవనాథాన హేతువి శీర్షయగుచు
వాడి వలెన యీవన ప్రకృతి కాంత
లిలశీలోఽష్టు చేదబా లిక విభాస!

అనిశతబో వినిష్ట హృద యమ్మున నెమ్ములు లైలువత్త, త
త్తక్షుప్తన దివ్యతేజ ముది తంబయి విక్సి చయాలఁ బ్రాక, కన్
గొనల నుదంతికాథ యవ కుంతితమై రహి జాలువార, త్యా
గనిధి భాగీరథుండు కర కంజములన్ ముకుళించు నల్లదే!

ఒక్కచోఁ గన్నులరమోద్ధి ముక్కుమూసి
కుటిల తాపనవృత్తి నై కొంచు దవుల
కడుపు కక్కుర్తి నల మూపికాలకొఱకు
చారిఁ గాచిన బొక్క “రుద్రాక్షపిల్లి.”

నీదిత జాతికై సరిత పించి, ముఖాలఁ ద్యజించి, శోణితం
బోడుచు త్యాగకీలుర న ముద్యతి యొక్కెడ వెల్ల, వారి ప్ర
సేదల చారి కాచి, యవినీతి వమాయిక కోటి ప్రాణముల
దోడెడి స్వార్థశేపు లొక తోడఁ జెలంగుట సావమి కదా!

*

*

*

ప్రకృతి గర్భిత జీవత త్వంఃః దరచి,
నిఖల హృద్గత భావముల్ నెమరు నేసి,
స్వాదుభవమెల్ల శిల్పి తా నంగ్రహించి,
రచన పొందిచె నీశిలా గ్రంథమునకు.

మైనపు ముద్దకంటె నుకు మారముగా మన శిల్పి చేతులన్
బూనిన రాలు మెత్తబడి బోయి తమం తన లోఁగి వచ్చె, నుం
తేనియు కర్మ-కర్తయు ప హింపక యాపము చెందుదాక, కా
దేని రవంత గంటు పడ లే యులి మోపున నెచ్చుచునియున్ ?

అగని హృదయాన శర్ల మై, వట్టి ప్రకృతి
ప్రతిఫలించిన దల కాదురాలమీఁద,
అమృతమయమైన యతని పాదముల మొలిచి,
శిల్పవల్ల నీ నలయుం చినది దిశల!

శేషియూ రూపతాలో రచనవిధి వ్యత్యతి
 బిది యాత్రి కొన్ని తరగతులలోనివియు పాఠాన
 గాఢమని భావించేదాని రాశి రూపతా అం
 శాశ్చర్యమైతే ప్రతీతం అలంకరణలతో పాఠశా
 లాకొనించుట, చిత్రపటము, గణితాభివ్యక్తి
 పాఠాన చేసేట సూక్ష్మరూపతా శేషియూ రూప
 తా ప్రసారమైవచ్చును ప్రతే రెండు తరగతి
 లాన ములలోని, వింజయూరచించిన పరికరము
 రూపతానూహన చాలామంది అభివృద్ధి
 పడుచు, పాఠాన విశిష్టమైతే రాశిరూపతానోటి,
 గోటివంశ, వస్తురూప రూపతా కొనసెద వచ్చు
 వచ్చు ప్రతీతిపాతా, కదిలించిన బుచ్చిరూప
 తానో "రామకృష్ణ" రాశిరూపతానో "వివరణ ముది"
 ప్రతీతిగా "అవంతరణ" అనునానో "అది
 తిలక" అని, పరిశీలించుట అను అనుభవము
 కొనకొనక, శేషియూ రూపతా ప్రతీతి వినియోగ
 చేసినందు అన్ని శేషియూ రూపతా అంశానీ వస్తు
 తానూ, అన్ని రూప ప్రతీతి అభివృద్ధి అను
 ననుచున వివిధము శేషియూ రూపతాలో గలియు
 వచ్చు రచనావిధము తాత్పర్యము తీర్చిదిద్ద
 చుచున్నది వస్తురూపతా, గణితరూపతా, కవిరూ
 పతా, ప్రకృతిరూపతా ప్రతీతి అంశరూపము

చివా లాభంలేకు చతురంగింతే ఓరిక కోరికి
 తుండకు ముగ్గులంతో నిర్మల బాక్సలవా,
 కోరి ఇంకో కేంద్రానికి పరిగెత్తుతూ బయటకుంచి
 కవక రేడియో రచయిత తమ కొన్ని అవసర మిదగ్గ
 కట్టబడి త్రవ్వచది తెలుసుకుని బాగర్తగా మలగాలి
 తమ రాక్షసులలో క్షుద్ధుగా ఎగిరి కరిలాగా రేడియో
 రూపకర్త నిర్మలబునివారని తూనుకోరాదని
 మెక్సిన్ హెచ్చరించాడు

రేడియో రూపకరణంతో తమ పరికరాలు
 చాలా కొద్దికన్న సంకతి మరిచిపోరాదు. ప్రపంచం
 చేసి స్థూడియోని ఎక్కడూ మనస్సులో తుంచుకో
 వాటి కొన్ని గ్రామభూమిరాక్షసులు, కొన్ని
 చాక్లెట్లూ స్థూడియోలో తుంటారు పరిమితమైన పరి
 కరాల పాఠంతో తమ కల్పనాలపైవెత్తే ఎక్కు
 వగా ఆధారపడి రచయిత రూపకాన్ని సృష్టించాలి.
 అపారాధమైన విషయాలని రూపకంలో ప్రవేశ
 పెడితే వాటిని స్థూడియోలో సృష్టించి వినిపించటం
 అపార్థమౌతుంది కవక స్థూడియో పాపక బాధా
 లని సర్దిగి రచక పాఠించటం చాలా ముఖ్యమని
 మెక్సిన్ ఉద్దేశం నిర్వహణ బాసంపకపాఠావా
 నుంచి రచక కోరికలకి అసంబంధానుకూలంగా తుండగల
 పంటాడు మెక్సిన్ రాని మంచిరూపకం రాదుటా
 ని! స్థూడియోని సున్నలో తుంచుకోవటం చాలా
 ముఖ్యం అంటాడు

రచక బాసంలే వాని! నిర్వహణలో కల్పనలూ
 రాంజెల్లా, సంకీర్త సహారాంజెల్లా మెరుగులు నిర్వ
 కయ్యును రాని ఈ Sound Effects విషయ రచయిత
 తూర్తిగా ఆధారపడి వాటికల్లలో రక్తి కట్టించగలనని
 అగి పదిహేనవది మెక్సిన్ అభిప్రాయం అనివార్య
 మైనప్పటికీ Effects విషయ రచయిత ఆధారకవారి
 అవ్యుదాహరణ Effects కల్ల తమ రచనకి చలం చేయ
 గలవలెను మంటేనే వాటిని కోరాలి. అది కాక తమ
 కోరిక కల్పనలారం స్థూడియోలో జరిగివుంటుంది తెలి
 ప్పేనే కోరాలి. అంతేరాని అవకాశమైన కల్పన గడ
 పే రూపకానికి పాపి కలిగివుంటుంది. ఈ Effects రెండు
 రకాలు! స్థూడియోలో అవ్యుదాహరణలు వినిపించేవి.
 చిత్రకళయేం కావలసినో నలుగురు అవనిలో నిర్వ
 హానయ్య చతురంగింతే చింతకుని కట్టబడి

టవ్వకు చీరని దింకే కవ్వకు అర్పడి కవ్వకు విని
 పించవచ్చు ఉదాహరణలలో నవలం పాటలు,
 రెండువూరూ మొదలైనవి ఏకాగ్రతచేసి అవకాశమైన
 సందర్భాల్లో ఆ రికార్డు వినిపించుటం తెలిసికొన్నాం.
 ఈ రెండవరకం Effects నీ ఎంత తనివ్వకగా,
 ఎంత తేయ్యగా వాడుకుంటే రచక అంత రానివుం
 పంటాడు మెక్సిన్

రేడియోరూపకానికి సంకీర్తసహారం
 చాలా కొద్దినిస్తుంది. ముఖ్యమైన దృశ్యాలు లేని
 పరిచితి ముఖ్యమైన సంకీర్తం కొంతవరకు పీటలుపెడి,
 వద్యరాగాని కలకత్తాపరమం అనే రూపకంలో
 తిరుళ్ళ అవకాశంలే కుటుంబం వినిపించిన లలితమైన
 సంకీర్తం ఒక అవ్యుదాహరణలన్ని కోరిక మనస్సుల
 విషయ రచనయేం కా చిత్రించింది ఇటు తగలబడి
 పోవటం మొదలైన భయభక్తదృశ్యాలని సంకీర్తం
 ద్వారా సుస్థిరప చేయవచ్చు. అంతేరానిచాలా
 మాటలు తెలుస్తూనేతంత కల్పనగా సంకీర్తం చేకరాం
 మామూని మూలదగలను మనలో భిన్న యాభిప్రాయం
 గాన్ని, ముగ్గులంతో ప్రకాశమైన ఉదాహరణలన్ని
 సంకీర్త తో చిత్రించవచ్చును ఒక భావంలో
 ఉచ్చస్థాయికి సంకీర్తం ఇచ్చే తీసుకుపోతుంది రాని
 సంకీర్తం మారాదు మిందనూపదవి మెక్సిన్ విశ్వాం
 తం కొందరు సంభాషణల వకరాల రూపకంవంటిటా
 సంకీర్తం వినిపిస్తూతుండాలంటా ఇలా చేస్తే
 కోరికల మనస్సు సంభాషణల విషయ నిరంతరే తిరమక
 పడుతుండంటాడు మెక్సిన్ కవక సంభాషణల
 మిదగ్గ విరామంలేదు, ప్రత్యేక వాతావరణాన్ని
 చిత్రించవలెనవ్వచూ కవ్వ ఇతిరసమయ్యారూ
 సంకీర్తం అతిగావాడి కోరికమయ్యని తెదరగల
 తాపదవి మెక్సిన్ వాడు రూపకంలో సంకీర్తం
 ఒక ఉపాధిగా తుంచాలి రాని ప్రభుభూతాన్ని
 అభిమంద తాపదంటాడు. ఈ విషయం సంకీర్త
 రూపకాలకి వర్తింపదు.

రేడియోరూపకకల్పాన్ని సరిపది ప్రపా
 విస్తూ వాయూ మెక్సిన్ మంచి రూపకానికి రెండు
 ముఖ్యమైన వాణాలవాయూనాడు. నిర్వచన విరూపా
 కవ్యతలో నిర్వచన. రూపకంలోని సన్నివేశాలన్ని
 టికి పేపర్ చేసే మూత్రం తుంచాలి. ఒక కేంద్రాన్ని
 ఏర్పరుతుంది వానియ్యూ సంభాషణల నిర్వచనాలి.

యజ్ఞ ఫలము -

భాసుని ప్రతిభా విశేషములు

శ్రీ బుయ్య వేంకటేశ్వరులు

బాసమహర్షి ఇగవత్తి నూరు పాటకములను వ్రాసిన కౌటంప బ్రాహ్మణులయొక్క పనియ, 'శివకాళి' 'ముకుటాశికియ' 'అచార' రామకమ' మున్నగు నామయలు గల భావపాటకము లింకను మనకు అభివ్రాసినవియున్న పనియను శ్రీ అర వి కృష్ణమాచారీగారు తమ ప్రియదర్శి భా ధూమికలో బ్రాహ్మణులైన * ఇతే భాసును మున్నది పాటకములకు అను బ్రాహ్మణులయొక్క పని మఱి యిద్దఱు నిమగ్నములై 'శివోద్ధియ' అని పిలిచి యిట్లున్న, అలంకార గ్రంథములలో నువాహ్య తిరుమల శ్లోకమును కొన్ని ప్రస్తుతము మనము భావ పాటకములగా అంగీకరించు పదునూరు పాటకముల లోను గానరాకపోవుటకలన భాసునింకను గొన్ని పాటకములు బ్రాహ్మణులయొక్క పనియ గలగర్భ 'అన పని లీపియ' యొక్క పనియ నవ గ్రంథమున పిలుచుచున్నది. ఈ యిది 'శివోద్ధియ' మున సంస్కృత పాటకము భావ మహర్షి రచించియుండిన పాటకము లలో 'శివోద్ధి' అని తెలియజేయుచున్నది

యజ్ఞ ఫలము గ్రంథవ్యూహము
ఈ పదునూ కథలుబాగు రాష్ట్రమునకు వెండిన గోండుల వశమునండి రాజవైద్య శివ రామ రాజరాజరాజుగారు 'యజ్ఞ ఫల' మను పాటకము

* ప్రియదర్శి భా ధూమిక పుట XXXIII
వి ప్రేక్ష్య శ్రీరంగము 1909 సంవత్సరమున ముద్రితమున ప్రతి

† శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాశస్త్యవిద్యాసంస్థ ప్రతి సంపుటము 11 వందకి 3 వార్తా దినపత్రిక 1911 పుట 478 Quarterly Journal of the Mythic Society, సం XXXII పేజీ 4 పుట 441 Hindu Literary Supplement 15-1-1942

† 1 Bhava by Dr A. D. Pundarik
పుట 135 - 142
2. Panchagatna, Edited and pub-
lished by S. N. Sinha, M. A. Bangalore.

పని మహాను జూడు వందల సంవత్సరములను నిమ కటివైన పెండు ప్రాచీనపు బ్రాహ్మణులను సంపా దించిరి బాని పనులించి 'యజ్ఞ ఫలము'ను బ్రక టించి తమ యువోద్ధాతములలో * అతి ప్రాచీన సంస్కృత భాష, నమరించినయ, వచ్చుకల్పమునగల శ్రేష్ఠతను బట్టియు, రసభావాలంకార పాటకములకు మహావరత్సలము అని భావించియు, భావ పాటక పాదపరిమళములని భావించు 'శివోద్ధి' యనేక విధములు కి పాటకము విధానమును బట్టియు, విది తప్పక భావపాటకములలో 'శివోద్ధి' అని నా ద్యభివ్యాసము' అని నాదు 'శివోద్ధి' యున్నాయు. ఆ విషయము, పెనుకటి పదునూరు పాట కములు భాసునిది కావని కొందఱు 'శివో' పని కొందఱు బ్రాహ్మణులయొక్క పనియ మున్నట్లే 'యజ్ఞ ఫలము' నువ భాసునిది అని కొందఱు కొందరి కొందఱు పత్రికలలో తర్కవర్ధనలు తెలిపినయొక్కది

ఈ పదివీటిలో బాంబాయి భారతీయ విద్యా భవన ద్వారా 'శివ' రసదగిన భాగ్యుని పి డి పునర్ముది ఎం పి, పి 'పా' పి, 'శివోద్ధి' అను సంస్కృత పాదపరిమళము 'యజ్ఞ ఫలము' బ్రాహ్మణులయొక్క 'యజ్ఞ ఫలము' భావపాటకము యొక్క పని సం యింక బనిలేదని తమ గ్రంథములలో తెలిపినయొక్కది. పాదు మాదిరి 'శివోద్ధి' అని పిలుచుచున్న బ్రాహ్మణులయొక్క 'యజ్ఞ ఫల' బాహ్యతయు, పాటకభా విధానము తెలిసికొనుట యంతర్వర్తకము నీవలననే కొంతమంది గొరియినను ఈ పాటకము భావమహర్షి కృతమే అని తెలియజేయవచ్చు

నా మా చి త్తము

ఈ పాటకమున 'యజ్ఞ ఫల' మనునామ వివాదం పర్యాయములు వచ్చుచున్న 'క' వర్ణభేదం యజ్ఞ ఫలముగా శ్రీ రామాశక్తారము వివాదమునకు యజ్ఞ ఫలముగా శ్రీ రామాశక్తారమునకు భేదం యజ్ఞ ఫలముగా శ్రీ రామాశక్తారమునకు భేదం యజ్ఞ ఫలముగా శ్రీ రామాశక్తారమునకు భేదం

వస్తువులగుట ఈ బాటకమున కి నామము చాల ఉచితముగా నున్నది మగ్రీక విధిగల రామపురానికమున కభావపులుగా గల బాటకమునకు అభిషేక బాటకముని పేరిడిన భామగ్రీకులము అనుబామ వివాహమున కిదియుంచుట చాల సమంజసముని తోచుచున్నది.

కథావస్తువు (ప్రకరణము)

ఇందు దేశస్థుని యిష్టఫలముగా రామను లవలరించుటయు, వారిరాజ్యము కేవలముంచుటయు, వారి జన్మదివోక్తము దేశభక్తులతోరాని జరగ్రుంచుటయు, దేశస్థుని పుష్కలమునెట్టిగ సుఖముక్రమము రాజ్యమున గల సర్వప్రజలను బాంధవ్యములతో సంబంధపెట్టుటయు, అటుపిమ్మట భారాగ్యహుద్దుల సెలవిపడితి త్తయ్యమియు సర్వజనులను సర్వదాన సత్కారములతో సంబంధపెట్టుమియు రాజ్యాయుగుల కందుకొలుప సుఖముక్రమము కన్నత తోయనది యెవరించుటయిదివని తెలుపుట, రాజు తనపై వున్నగునంతభాగ్యులను, పుష్కలములను కత్తాస్త్రము సర్వవిరాగ్యపాతంగముల గానించగలనునది యిది తెలిగ పెట్టకొనుట, కనీస మనాదిక వివాదములుగా వారి జొప్పగించుట, రాజు సుఖముక్రమతో దన సునతర భాగ్యులను సూర్యయు రామపురానిక ప్రతిబంధమును కైక కరమును సూర్యయు ముచ్చటించుట, ఇంతలో రాజులు ముల్లెలను తెరికివారే మందు తమకదవగమిప్పించుమని రాజువను విశ్వవ్రతుల బంధుకొనుట, రాజు ముల్లెలను సమముగా గొర్రెలనుండి క్రతికరమునిచ్చి గ్రీష్మవ్యాధి మునకు రమ్మని వార్తలంపుట, ఇంతలో మూర్ఖాస్త్రమునునుట రాజు వివాదమునితో పెడబుటయు జరుగును, శ్రీఅంకము తెలుపబడి వివాదక కాంతుతోను సంభాషణను భామని పోష్యులన దువర్తించుట నివర్తముగా నియమమునది

ద్వితీయాంకము

ఇందు రాజు పరివారముతో గ్రీష్మవ్యాధి ముగ ప్రతీకంబును సుఖముక్రమి నిలిచి రామని యాచరాభ్యానికమున కనుమలుగా సర్వజనులను రామ మానములగునను భరతుని రామభక్తునిగను కేయలుంచునునుట, ఇంతలో రాజులు రాజు సుఖముక్రమ పెడబిటావుట, రాజు రాజులతోడి సంభాషణమున అభిషేకప్రకరణములు, వాయు భాగనిరారము, మునుక్ర రామభక్తి, పోయి పోకల్యముతో రామని రాజ్యమును దువనును, కాంక్ష రామభక్తి, మునుక్ర పోయి పోకల్యులదర్శన న దేశభక్త దువితానంజనుంచుట, రాజుల సమస్త

ములము, దేశస్థును సుఖముక్రమి నిలిచి కనీసాక్షర ప్రకారము తనభక్తులను రామని కావనిధాతలతోడి యుగ్రహించుట విశ్వవ్రతులను, ఇంతలో రామగ్రీ విని రాజులు దువితాభ్యాసగరమున అనిష్ట మానరించ వితోహుక్ర తెలుపయంత వస్తువార్త విని రాజు ప్రతివారదర్శణ గ్రీష్మ కేసుల జరుగును

తృతీయాంకము

ఈ యంకమున విష్ణుంధియలో నింపుడిను త్తను గంభీర్యము రాజులునిలబడ రామను కేయని యము కలుగనించుటలు యాయుట బంధుల పెరియ నగును తనవార రాజు వివాదముక్రమ మాయాదాపుల తిలోహితులగ వస్తుట, వా కార్యకారము కనుగొన గలిగియు నితరుల కగపపించుటయు, రాజులును రామ తెల్లకొని బోవుటను, వివాదముక్ర వారి విని కిమ్మనిగా గ్రీష్మ వివాదప్రయుల మనకేళింప గ్రీష్మనిబోవుటను, కచ్చిక్కము తెలియును ఇంతలో రాజునువారుతో కనీస దులించి వా దువాదాయ మును రాజునువారులను వారి వారి ధనుర్వివాద కాలము పరిక్షించుకొన పనుమించి పెడబిటావుట, కొంత దివ్యని రాజునువారులలో భరిత లక్ష్యుల క్రీస్తుములు తమ తమ ధనుర్వివాదములకు బావుట, వారు రామని వివాదములకు బాప బలంత పెట్టుట, రామను తెంతువారలు బాంధులు విడుచుట వారిని వారితో మాయానిరెడయున్న రాజు వివాదముక్రమ క్రమించియును, రామను గొనించి యాగ్యయోస్త్రము వనుసంధించుట, రాజులు పిడియాచి భిక్తుని బాపిటావుట, లవ తేయగర్భమును కేయనించుటలు యాయుట వివాదముక్ర వారిని వనుసరించి బోవుట, ఇంతలో రాజుల పెరికైయ దూరమున గవలద వారికే దనులకవి భిక్తు రామను బాంధు విడువనించుట, రాజులుని రకత్ర సర్వము కాంచి తెరికైయ భిక్షావార్త బాపిటావుట, రామను బాంధు విడువకాంతుచుండ కనీస ముచాదియే తెంచి వారి రాజు వివాదముక్రమ యాగయన విశేషములం తెప్పి యుబాదు వివాదముక్ర పెట్టుట రామరామబాబుడియ పెరికైయ కను పూర్వభరత్తురముగా గొర్రెలంపుడియు తెప్ప పెడబుట, రాజునువారు నిలికినట, మంభర దుర్వ్యుక్రము, సుఖముక్రమకచ్చి రాజు వివాదముక్ర గునవార్త విని రామనిరారము పూర్వంప కేసుల జరుగును.

చతుర్థాంకము

ఈ యంకమునకు దొలకే సలుపును కావని వారి పోష్యులంభాషణము, వివాదముల కావతో

పది యధికమునకు, విశ్వాదుక్రమిగులించి వాని వికటముగా కెక్కిపోయితి బహుము. నివవ విశ్వాదుక్రమము దిశగ్రహుని కొలువునకును వేరెంచి గౌరవించుటచే రాజనూరులకు వసివై వజ్రముని బరిష్ఠించుట, పరిష్ఠించు నుయన రాజనూరులను జ్వలంతై ప్రవృత్తయ్యై ప్రవృత్తయై తెలియవది తెలిసికొని రాక్షసకళనిది త్రిమ రాముని దశతో బంధుమని దశగ్రహుని పరమగుట, దశగ్రహుని సంకీర్ణము, వశిష్ఠవజ్రముని దశగ్రహును తన త్రిక్రమ త్వరలో విశ్వాదుక్రమిగులించి తిరిగి తన కడకు వచ్చెదనని విశ్వాదుక్రమము నుట సొంగ వాత నితో దశ త్రిక్రమము నంద నిచ్చునందుట, విశ్వాదుక్రమము రామలక్ష్మి రామలక్ష్మి నుటవాదవయము తన జాత్రయమునకు దీక్షికోనితో నిర్ణయించుకొని విక్రమించుట జరుగును

పంచమోంకము

ఇందరి విష్ణుంధము కలన రామలక్ష్మిని సావనయ్యయన విశ్వాదుక్రమి యజ్ఞముతూర్తియగుట, మారీదనురావల పరిశ్రమయలక జరగజనులు ముఖంబుయలు తెలియును అంత రామలక్ష్మినితో విశ్వాదుక్రమము దెలుచెంచి రాముని గొనియాడుట, రామలక్ష్మిని వినియెడదనకము, రామ రాజని తిదివర్ణవర్ణమున రామ విజయము విశ్వాదుక్రమము నూచించుట, రామలక్ష్మిని లారగ్యప్రకృతి రామయ్యమునకు సమూహములకు, విశ్వాదుక్రమము వారికి గ్రామశివకు గొప్పగియు జూపుట, రామలక్ష్మినిలు జువ్వగొటల ప్రేతో కొనించి గ్రామశివకృత్రిమిని గ్రామజపవిత్రిత తెలిసికొనుట, విశ్వాదుక్రమమున జనకుని యజ్ఞమునకు విశ్వాదుక్రమితో రామలక్ష్మిని తేలుట కేగిరించుట యందుగలవు

షష్ఠోంకము

విష్ణుంధమున విశ్వాదుక్రమ పరివర్ణము నియమము మునుగట్టులు తను సంభాషణలో రామలక్ష్మినిలు వివర్ణవర్ణము, రామ నువర్ణవర్ణమున జూచు గాజూచిన నీతి యాతిత్రేమించుయలు, రామయ నీతి మునుగట్టులు మనకు తెలుచుయల నివవ, ప్రేమతో వివర్ణము రాముని ప్రతేపించి

- * త్రిరామునకు కృపానాథా భరత ముక్రమంతా రావణుడు
- రామక్రీ, పర లక్ష్మిని ప్రభువనాన క్రియ్యు నిమించి
- ప్రాచీ ప్రార్థన మారితర కృత యజ్ఞకారీ కొనింద మ
- ప్రాధానించు ప్రభుత్వము నిరతో వ్యాపకము దుష్టానుకరణ.

నీతాన క్రమము మనమును విగ్రహించుకొన యత్నించుట, ఇంతలో నీత తెలికైతే సురసానానకునకు, నీత తెలికైతె సంభాషణమున నీత రామవర్ణయై యున్నది వి రాముడు గ్రహించి సంకీర్ణించుట, నీత మూర్ఖుడొగా రాముడు సమీపించుట, తెలికైతె లావించించి నీతను చేర్చుట, నీతను తెలుపదగ్గరవాడు తనను ర్పంగము గానించవలెనన్న జనకుని కేదకము విజయము, రామ దిందులను సమస్తము యిది తెలికైతె తెలుపించుట, ఇంతలో జనక మహారాజే తెలుపుట తెలిగి రాముడు విష్ణునించుట, నిర్విభవ జనకమహారి నీతితో మూటాడుట, అదేవి జనక మోపు వివాహము సంగతి తెల్పి విశ్వాదుక్రమి గౌరవించ శీనుట యందుగలవు

నిర్వహణాంకము

నిర్వహణాంకము చేరుగల వివరయంకమున జనక చక్రవర్తి సత్రాంతములందు, జనకుని దీక్షివశి దిశకాదున కొర్రానినీతుల రమ్మించుట, కర్మకర్మములను గురించిన జనకుని జుగోహర సంభాషణము, కర్మకర్మంగము గానించిన రాముని నీత విచ్చేద వదియ రామి కేగిరితముగా సంపదించి కరించిది తెలిది తెలుపిదయలు, కర్మకర్మమున కేగిరివాదనమును తెలుపుటయలు, వసిష్ఠ విశ్వాదుక్రమి కేతానంద మహర్షిలు నీతా రామకల్యాణమునకు దిను యానందమును కలదించుటయలు, ఇంతలో గ్రహము దిగు పరిసరామున తేరెంచుట, రామయలు వికరక జనకయలు వారిని కనుమర్చించ వారిను వారిని కర్మకర్మకార్యము, దుష్ట కేగిరికార్యము తన గుమ వారిని కర్మయోగకర్మచింతి కాను దశాశీవయన, జన్మకర్మయోపు దిగుట శీనుట, కేవలము త్రిక్రమమున వివర్ణము లర. నీతారామలక్ష్మి లక్ష్మినిలులకు, నూచించి భరతులకు, గ్రహిత్రి క్రితములను లోకరందించుట, రావించు దిగు రావించువ వర్ణాశ్రమ భర్మకర్మము భర్మకర్మము కలుగుగాక యను భరతకాశ్రమము గలవు

యజ్ఞఫలము భానునాటకము

ఈ నాటకము భానునిత యనునాటకము ల్పని మున్నగునాట తెలిసి రావణుడు విటలొందెందును ఈ కథావస్తువు భానుని యింత నాటకములతో సాహిత్యమున సందియన్నది. ఇందరి వాంఛి కోరము

- జ్ఞా రామ కృపానాథ భరతో ముఖ్యుః
- పాయా త్రిపురావ మృగలక్ష్మిగృ
- శక్రము నితో మునిముగ్ధ రక్ష
- విజా రవో వ్యాపకము ప్రభువనాన

యందు బాటకర్త భానునికను స్పష్టముగా గోచరించి యా యజ్ఞము ముగియకర్తృక బుద్ధి నిరూపించుట అను నీది భాగ్యకర్తమగు నే యజ్ఞఫలము

యజ్ఞఫలము - భానుని ప్రతిభావిశేషము

భానుని యంతరబాటకములందుకలగే యజ్ఞఫలమునకు అతిని ప్రతిభావిశేషములు లెక్కనీ మిక్కిలిగా గావకలమనెడిది ఇందు ఘట్టముగా భానుని పాత్రపోషణకై వ్యర్థము నీచువహించెనది అతిని పద్యైక్తియొక్కమున కి బాటకమును నివర్తకము చేయుట అలంకార సంపద, సుభాషితాదళి, ఆయోగ్యతల అలంకార సంపద, సుభాషితాదళి, ఆయోగ్యతల సంభాషణాకామర్యము, భోగ్యవర్తన పోషణము, శృంగారవర్తన పోషణ, పరిపోషణము, కలదనన పోషణ, భాంతరవర్తన, నిరవధానక నిరవధారముల కొనగిన పోషణ, అదృశ్యవర్తన నిర్వహణములు ఘట్టములకు నీ పట్టులలో భానుని నిధునకు ప్రతిభావిశేషములు చక్కగా బొడవట్టుచున్నది

పాత్రపోషణ కై వ్యర్థము

దేశకర్త త్రైమాసిక పరివరాదు వదిలె విశ్వాదుక్రాంతి ప్రభావ పాత్రల పోషణము శాంతి యిచ్చుతముగా భాను దీనియ బాపివాడే అంత యిచ్చుతముగానే పాపమునకు పాత్రలగు మనుజులకు మంభరమున్న పాత్రముల విడుదలమునకు గడుంగడు బాగయోగికి బాపివాడు మనుజులకు మహారాజా హృదయము శాంతిని యంత బాహులించుటను బూర్వమే పర్యవేక్షించుటకు సర్వవత్కార వరంపరలచే సంహేయి అట్లేన సర్వవిధ పర్యవేక్షణ శాంతి

శుభవతి యంతరహృదయంబు
 బు శాంతి యంతరశృంగారంబును కుభంబు
 పాపవతికి పర్యవేక్షణ
 గడు వసవర్తన పరమకల్యాణంబున

అట్లు ప్రసంగము బాగు చేసెవాడు తనకు వ్యర్త ప్రసంగములలో గాని అతిప్రసంగమున గాని పాపావనించి యహోదిక కార్యవర్తన ప్రభును శాంతిని దీనిడు పోషణమునకు శాంతిని దీనిడు మనస్సు పది యేను యని యొక్క మాటలో వివాదు నీది వదిలించుకొనిపోయి వివాదకర్తకు దియవయావర్తన మంత్రిన దీనిడు

ఇట్లే మోసగ్ధు డగు మంత్రికవనమున దేశకర్త మహారాజు చక్కగా రాజ్యపాలనము చేయుటయు వా రాజ్యమును

శాంతిగా లేదు రాజ్యమునకు
 దుష్టులు నీచులు బాహుళ్యంబు

బాగంగ గోదవార మధు
 బాగంగ వారము దుష్టులకేరాలు
 పుం గవరాని మందునకు

ఇంతే కాదు, దేశభుని పాత్రపోషణ మంత గ్రామాపాత్రముగా భాను దీనియ నిర్వహించివాడే మామకు దేశభును

పవనకేరంబు లొక్కయెడ బయ్యె,
 బామకొడుకొ సర్వకార్యమందే
 వివిధము లొక్కచోక, పరి నీయం
 మక్కడెందు సొక్కచోక,
 మిత్రులగ నెట్లు సొక్కచోక నిర్మలం,
 మొట్టట మేల పోనీ
 దుష్టులకేరార్థభారమున వందకు
 ముఖంబునెందున

శత్రుగణమున్న పట్టు పరితంబు
 బొడవన్న పట్టుపట్టునందే,
 పరిగతి వదిలిన వయసు పామును
 లేకును రావడంబున,
 పరవరంబులైన వివిధ గణపని
 బసయోగ వనంబున
 దురీతిమనంక బోలు విడుదల పట్టి
 లాభము లొక్క చేరినట్టి

దేశభును రాజ్యము చేయుచుండగా
 శాంతివర్తన గురియు మేళుంబు లెట్లు
 పోలికాదుల లేక పవిత్రంబున కృషి
 ఫల మనంత పెంపగును, అట్లు పుణ్య
 కలిత వైవాహికలంబు కలుగబడే

అ మహారాజునకు గల సంతృప్తి గారణ మిది

శాంతిని అత్యుపాఖ్యయన కంటే

బ్రహ్మమును క్రియంబున

అతడు రాజ్యము చేయుచుండగా
 శాంతిని అత్యుపాఖ్యయన కంటే
 లేదు, నను ప్రయాణితో
 విభువయాధ సంపదల విక్రమి
 గాంచెడి, అవకాశము
 కృషులకాంచువాడును దుష్ట
 భర్తని వినియవారణ,
 గవటును బాధించు వత్సా
 ముఖిక గుహార శాంతి

సర్వలోకములను సర్వకార్యములను వాద్య
 ప్రాంతమైన రామరాజ్యమునకు ప్రాంతిక లేని
 మహారాజు దేశభును తన రాజ్యపాలన
 యెట్లున్నదో నిక రామరాజ్య పెట్టుకున్న
 యాహించుకొనునది భనుకారముగా భానుకు
 బాహించివాడు

వందనగా పారమగా విష్ణు పాత్రమల కిం
చిత్రము చేయటలో భావపరితేజస్వినయే
రాజాజీట రాజుల కిలమల శిష్టు చక్కగా
భావను కృత్యము చేసివాడో కనుమ.

రానంబు

"ఉ త్తమతః ప్రథమయః
మ త్తమపత్నియమ నా మమపరాధిత య
కృత్యమమందిరి "

"మూసిన ము త్తయంబు మును
ముండుటచ్చి లక్ష్మి, దిక్కు లో
భావము చేతిలోటి మునుగుక్కు
లలితాంగి వాయు వందనలో
భావించువనియే పరిధక్తు "

మమత్ర

"నద్యంధూక మభూతవన
గర్విణి మన్మత్రిమా సకలసంగతుల
సర్వకలంకవన "

"తరితయేనాక పరమ వందన
కృతాంగి, ముఖాంబుభువభా
విరతమభాంగి, ఉ త్తమని చేకరి
మగ్న, నోటగటిగా
వరిత యేలంగియక బలవందన
విహారితి శ్రీక కాంతి
వరితమమమమమమ వందన
యాయ మలింప నెల్లదో ?"

ఇంతకాదు

దురభిమానోదములు మంపవకు ఏవదు
నద్యమిత్రమమిత్రయో సత్యముగను
అత్యంతమమమమమ అపారమంబు
వాదించిన జయించిన వారి యాయె."

ఇక రామపూర్ణిమ పున్నామి నీ యిది
ఒగమనే చేటికిని నిందింపవలెను నీ యమన్
శ్రీకయ కిలమ వరమ విష్ణుమగా విరతమ చిత్రించి
వాడు అమె సర్వభావము తెలిచి ఒక్కగా దళిరనుది
నోట గది చెప్పయత్నాడో కనుమ

"ఏకాదశ్యంబు తెలుంగది
యాయంతమ మునుకలయె దై సమన గోవం
తకామి విక్రమావస్థి
వాగమము వాని యయమ వామంగానెన్ "

"ఈమెలోమమ పరిగణించరాని
దళమగర్విణియమ కిలయంబుచేత
తలపంపింపవలె కృత్యంబులి
క్రీడముననేలవాడ సంగితి ను ర్నన్ "

ఈ మహాభూతలాలన శ్రీకయ వాయుభాగ
విభాగ ప్రసంగమయమయ రాజాలో సమమయించుట
తెలిపి పరిత్రమగ ముటాడుమన్నో చూతుడు

"అంగుళమంగుళంబు చేలవను మునీ
గుణలగుణక క్రియమ మేలు కోటిలెట్లు
భావనమరాత్రి వెలుగుదీపంబునగిది
గాని యిదియెంత మధ్యాహ్న భావమందు

"భరతుమగుణి యల గుణ
క్రియమల రామందు కాన దళవతలే రా
బ్రహ్మసంకేత మగుణా
భరతుమంతి పరిధివన్న బరమమ కలతే ?"

ఇట్లే ప్రతి పాత్రము విషయమనను గడుభాగ
యాకరితో మాచిట్లు మాటలు చేయయ ము క్షేపరిగ
తలవన విషయమ లన్నియ నయ్యుట్లు కిల చిత్ర
మున చేసిన కిర్తిరత్నము భావమహాగది జనకరా
బలివిగూర్చి

"రాజుల్యంబున ఉత్తమంబయి
దుర్భాసమయ నా బహువ
త్రేజువంది నయలరాజ
మునీ, యుత్తమంద కృతాంబుధి,
క్రూరమంధు కర వందయక
విభావంబుచే, సంపూర్ణ
రా కైయవన్న రాంరి
మా దీపమప్రాణాంగు "

అన్న మాటలను, ఆ మహామహాని నోట లలింపిన

"కలిగినట్టి రుఖంబును దోలమనోన్న
వామ విక్రీడి యానీద ముట్టుకాక
ముఖ తెలుంగక దుఖంబు చొప్పున్న
నొక్క కాద్యము మునున జక్క బడిన "

"కనదవీయక తాలవ గన్నరుఖ
మెంతి తిర్వలలో ముఖదిన వంత ముఖము "

"కర్మవరము వను క్రంబు గాన గర్వ
విధుమ కిక్కుండుగా దెట్టి విధులైన
ధర్మ యు క్కరకృంబు నిర్మలంబుచేయ

వజ్రమద నిర్మలంబై న కాంతి బడియన్
మమన నాగర్విణి ములను భావని పాత్రచాడరా
నిభూతమ వారిని పాత్రాంతి భావప్రయాగ కరా
నిర్మలమ వివర్ణమయం

ఇట్లే భావ దీపంబు వోదించిన వరమరామని
కిలమ విరువమానమైనది భజధూరి యంతి మహా
గది ముడ యకార భుజమ దన వరమరామని దళవ
నిరాలలయ రామయలు కోటికి వచ్చిన మాట లని

యజ్ఞమునకు నిష్పదశేషము తన ముఖపర భరితమున గల్గించివాడు అది దీ రామదత్తయ సమాగమ ప్రభా వోద్దేశీ తేమనకు కృష్ణరామ దత్తతారమును జూలించుచు దశ తేజమును రామతేజములా మ్రోగ్య మొనర్చింది తన భవ వాతవి కొనిన దుష్టశక్తిని శంకరుక్షణ తార్య కలాప మాతనినై నివమములయే ఈ యాంకిత రహస్యమును జక్కగా గ్రహించి ఆ సమాగమసమయమున నన్ని పాత్రులు శిలముల నత్యర్ఘ్యులముగా నిర్వహించిన జోక్క భామతే అదియే యజ్ఞఫలమున శ్రీ క్రుష్ణుని దర్శన పరమరాముని దళిత జనకాదులు రామలక్ష్మణాదులు గనిన విశ్వామిత్ర కేశవందులు నమస్తానందతరస్సులచే కాంతి భవించిరి ఆ మహా త్ముడు

అది యెవ్వరినవాడె యగుట రామ వాగ్దర్శనంచిత శరణుండు నొందంగి

“పాత్రుల బరమత్ములై
చేపట్టును నీవు దీసి, దీవులు సర్వతో
ప్రాచీంచి కరణహస్తాదుల
శ్రీ పరిగిని వారి గాచి యొడనును రామా!”

అది కాచించి తాను కాంతుండై నిష్కర్మమందును, ఇంతకు వారము చేసిన పక్ష రెల్ల గర్భరక్షణార్థము, బల శక్తిజ్వారము నవి భామకు పరమరాముని వోల శ్రీ పరిగించి యాకరిపలి ముక్తుత్వముగ వోపించివాడు,

“అలఁగు ప్రహరీధిహితినీతి నువ్వ
గాతొయిలై బైదిశో
మ్రల కాంచించని క్రూర ధూపగుల
శ్రీ స్రవంతిని కంటికి”

ప్రయాగ్ని త్వర నైర్లర
బైదిశోమ్రల కాంచించని క్రూర ధూపగుల జంతులతో
యంతరించి ఆ పది యొనపక్ష పక్షతారము చాలించె
నవి భామకు చక్కగా మూచించివాడు

అలంకార సంపద సుభాషితములు

పుష్పమై పుష్పమై భానుని యలంకారములు
రితారాదానమైతి తిరుదియములు గలిగిన ముఖా
వీరములు, నీ జాటమున రెక్కడు మిగిలినా
నవ్వు

“సరమలాది యిగావంతు జలములాక
నెసన నుక్తమహా భావము లగును
నగల రసభ్రాతృ కదిలిత సద్భు మందు
వలన ముగ్ధలయతో భావం లవగ”
“పర కనితయొన నీకు నుజ్జ్వలనమైన
రామనవ్వును పలుగత్తు నీవెనెక
మనరాకాడ కృత్యా కృత్య మతి నిజే

మునుకు నుక్తమ ప్రామాణ్య మన గర్భిత”
“అలంకారములు గలదిమీ యొనకిమీ
మధిక తాయముగల యేమి నలుగుగా ని”
“శేషనిమగన రేఖ రేఖ గలగల గమనై”
“తాటతముల ముగ్ధలయ నీయము వొంద
పారవీరిమల రానైతి సంపదలు”

ఇట్లెన్నియొన జాపకమృదు

నవరస పోషణము కృంగారము

ఈ జాటమున నవరసపోషణము ఆయా తావుల జక్కగా నిర్వహించ బడినవి, ఇందు ప్రధాన రసము కృంగారము ఇది మిథులారాధనమున నీతారాముల పరస్పర విత్తలములతో వారంధిమై రామానుజ కరయ మూర్చిలిన నీతను రాముడు సమీపించుటతో వృద్ధియై నీతారల్యగమున అభివర్ణితపావము నంది పది ఇందలి కృంగారము పరమ పరిశ్రమైపది నాయకుని రాముని ప్రణయము అపహమనగాగ సర్వపావమున నగుట యొక విశేషము మనీ యిది శేలకములగు కచపరాధి వర్షములతో గాక శేలము క్షీర సందర్శన దోర్లతములగు ముఖతాంతి సందర్శనములతో సంబంధించినది

“వర్షకారదళశిమనోజ్వలముగను”
“అజగన్మోహనాంగి” “మమమ శేలముగానై”
“అమలైవంధనదిన రమ్యతీర్థమునాచా”
“సుందరిరత్న వదనారవిందముగని
మద్యము వాట్యముంజల్య మనీశిధింగి”
మమమ ములలతోనెనా,
“అమలైవంధనాంగి ము తార యెందు
యాదెబలక యున్నది”
“తొందగంటిని గిన్నెలకలపునీల
నవ్వుతనీవొందియో నీమ యాననశ్రీ”

మమమ ముఖోపారభావములతోడనే తాని నీద కృంగారమునకుగాని గతామగిగమగు నవరస తరమలముగాని బోక భామ దీంపరి నీతారా కృంగారమును బరితరత మొనరించివాడు

నవరస పోషణము

భానుని నవరస పోషణమును గొలరికి యొకయొనపది నిమగ్న కాంచయ సంభావనము తక్కుది యాచార్యులము ఇదితాక, వారత యొకమునకు బార్యమునగల ప్రతేకతా జుగరామ ప్రాపాదమున మాళవకుడు, భవకుడు, పతియెడు, గోవిందు అను నలుగురు వైతానము జరిగిన సంభావనము, నిమామకుడు వర్షివ

ఆత్మ పరీక్ష

1

శ్రీ మన్మథ రంగనాథరావు

“నేనెందున పరిశోధించు? అనుభవాదు
క్రియారాత్రుల తన ప్రశ్నకు నిలబడి తన
సమర్థాన చెప్పుకొన్నాడు

“ఎందుకూ పరిశోధించు!” అని!

ఈ విధంగా సమర్థానం చెప్పుకోవటం, కేవలం
చేతనాని పని అంటూ తోచిన మురుగునీరు క్రియ
వారాత్రుల అధిపత్యం నాటింది

“అలాంటి పని!” ఎందుకూ పరిశోధించుట
మీరు! ఎవరూ మౌనం ఎందుకు పరిశోధించాడు?
ఎవరికి తోచినట్లు వాడు ఎందుకూ ఒకందుకు పరి
శోధిస్తున్నాడు? నేనూ పరిశోధించాను. వా ప్రయో
జనార్థం వాడి!” అనుభవాదు తన.

ఒక వివాదిపాలు పట్టుంలో గడిపాక, ముగ్ధా
స్వభావి! కచ్చి, ఇదై వాణుడు గంటలయ్యే వేళ
అందరికీనూ తననాడే ఉన్నట్లున్నాయి అంతా
తన్ను దింకిగా అనుమానిగా మూపుట్టించింది
పట్టుం వొడిచి, ఇప్పుడెల్లా రాకటం ఎంత
వరకూ సమర్థించుకోవచ్చును?

తన చేత ఒక పని! నానా ఒక నిర్ణయ
మంటూ ఎన్నడూ ఉండవలసి లేదు చేసేవనులు
ఎట్లానూ చేస్తున్నాడు పరిణామాలు చూస్తే మరొక
విధంగా ఉంటున్నాయి. తన చేసేదని ఎంతవరకూ
సమంజసమనే సారాంశకమై, అది కేవలం సమంజ
సమే అని, అప్పుటిమట్టుకు తోస్తున్నది తీరా ఒక పని
చేకాక, అలాంటి ఎందుకు చేశావా అని, ఆ తరువాత
సర్వాత్మకం నెలనెలలకీస్తున్నది దీక్షంతోటి
కొంచెం దీక్ష కనిపించదు అక్కరలేక చేసుకొనే
టప్పుకొన్నా, అనుగతులకా ఇటువంటి సర్వాత్మకాలు
వస్తువున్నా తన. అక్కరలేక చేసుకొనుండా
ఉండవలసి చేతనావలం లేదు తనకు

ఈ అర్థ పరీక్ష చేసుకొనటానికి, ఇంత సేవ
టి! తనను, నిర్బంధం అంటూ దిక్కుంది

ఇంటి! మొదలంతా ప్రవహిస్తున్న కారణ
నది అంటే క్రియారాత్రుల ఎంతో ఇష్టం. పది

నానాన, ఎన్నడో తన మూకున్న విధానార్థం,
ఇప్పుటికి నానా నిర్ణయంగానే ఉంది ఆ తోట తన
కంతో నిర్బంధం తన అక్కరలేకలలాలాగా
ఇక్కడే నిలిచి! ఇటూ అటూ, వానాత్రుల కంట
గవాల మారంలో, ఎవరో తెచ్చి పడేసికట్టు, రెండు
నెలల బంధురాన్ను రెండోటి ముగ్ధునించి, పదిలో
కొంతే నీరు, చిన్నపాటగా, పోయేటటు, మరొక
చిన్నపాట మూడు ఒక భక్తానుమతంలోనే
నెలల కంటె ఇరవై వారాలగుంటల క్రిందట, పదిగ్గా
ఇదే సమయానికి, మొదలులో వస్తున్న పురుషుడు ఈ
నంతేనా కాదు!

చిన్నపాటనిదా నానాన, నికటి తోట
లలో వర్షాలు రానేవాడు క్రియారాత్రుల. అక్కడే
నానాన, తన రానిన రెండుమాడు వాటాలు
లేవేమోనానా ప్రచారం చేశాడు! తన పక్షిలలో
ప్రయోగించి అనేక కళ్ళకు నానా, తనను “ఇం
నిచ్చేదనా ఇచ్చింది, ఆ తోట!”

తన స్వభావం ఎటువంటిదో క్రియారాత్రుల,
వాత్రిగా తెలియలేదు. దీనికి తన అక్కరలేక వాగా
వోనానలేసింది ఎందువలనంటే, తనకంటే
స్వభావం కలవాడు, పర్వాలూ అల్లటానీ, కళ్ళకు
రాయటానీ ప్రావీణ్యవం నానాన మునిపించింది
అయినప్పటికీ ఎదుర్కొన్నదా ఉండటానూ లేదు,
రాయటంనానా లేదు తన రానినవాటిలో యధార్థ
వేదం ఎంతవరకూ ప్రతినిధిస్తున్నప్పటికీ అలాగే
వచ్చిస్తున్నా, అది తన చేతనాన పది అనిపించింది
నిలబడి నానాన, చేతనానకట్టు మొదటి! అనే
అనంతరం మునుపేటి చేతనలో నానాన పరిస్థి
తులు, అధికమైతే, ఎన్నడూ తనకు, తనకు నానాన, తనకు
నానాన, తనకు నానాన, రాజీయనా, నానాన
నిరవస్థానాన, ఇటువంటి వాటిలో ఇటువంటి
సమస్యలకు అధారంగా చేసుకొని కళ్ళకు రానేవాడు.
అయితే కళ్ళకు నానాన, అయితే నానాన
ఉంటే ఉత్సాహం అతర్వాత ఉండేదానా, తన

రావీంద్రులతో యధాధాని దూరమనే అనుమానం
హోచేది

అయితే, ఇక్కడ కరుణాత్, తమ ముగ్ధులు,
ఈనాటికి, ఇక్కడోటికి, కళ్ళ రావబానిగిని, వచ్చి
మర్నాటికి గానీ, రావేను నివాసి అందుకు అవసర
మైన ఉత్తరం కూడా కలగటం లేదు

తన ముగ్ధులలో ఎంతో ఆవర్ణప్రాయంగానూ
ఏకాంతంగానూ ఉన్న ఈ నోటికి, చిట్టచివరికి
కన్నా మరొక ప్రత్యేక ఉత్సాహం, శ్రీనివాస
రావు ఇంత క్షణంలో మరిచిపోలేదు చాచావు
రెండేళ్ళ కిందట, తన జీవితంలో ఎంతో మున్నగు
కొన్ని సమయం, సరిగ్గా ఇక్కడే జరిగింది ఈ
రెండేళ్ళలోనూ తమ పొందిన అనుభవాలి అది వాంఛి
అయింది సరోజినీని, తమ మొదటిసారి కలుసుకున్న
సమయం అది!

ఎంత విచిత్రమైన వర్ణన - సరోజినీ!

2

శ్రీనివాసరావు, ఆ కాలాల్లో ఇప్పుడు మళ్ళీ
జ్ఞాపకం వచ్చి, కలవరపెట్టానని నివాసి, ఈ
రెండేళ్ళ జీవితాన్ని ఆత్మపరీక్ష చేసుకొంటానో, తమ
మర్యాద ఈ నోటికి వచ్చాడు.

సరోజినీ, తన జీవితంలో అతని పెట్టడానికి
తొందర, అప్పుటికి, అయినా నోటికి వదులుకోవచ్చు
తెచ్చి, సంవత్సరమై జీవితాన్ని ఎదుర్కొనడం
లేదుమనో ప్రయత్నంలో ఉన్నాడు తమ తండ్రి
పెద్ద అన్న లేని విడిచిపెట్టలేదు అతని ఒక చర్చ
బతుకు బతికి పొటాత్తుగా గుటుకు మున్నాడు.
తండ్రి, ఆనందంగా అన్న అనుభవించానో పోవడం,
తమ తొమ్మిది అవసరంరాదు అయితే తండ్రి పోయి
వచ్చుటైంది, తనూ తల్లి, మామయ్య పోవడంలో
ఉండవలసివచ్చింది ఇట్లా ఎంతకాలం పొడుకుంటే
ఇక తన బతుకేదో తనే చూసుకోవాలి

ఇది, శ్రీనివాసరావు జీవితమన్నది తండ్రి
పోయి సంవత్సరం కావడమైంది. తనకు కేవలం పాతి
కేళ్ళే విడిచి, మామయ్య అయినా నిందితలంటు
న్నది ఎందుకు పనికి రాకుండానే, పెద్దవాడే అయి
పోయానో అని అనిపించేది తన జీవితంలో అప్పుడే

మొదటిసారి ప్రశ్నించుకున్నాడు కూడానా—“నే
నెందుకు పనికొస్తాను?” అని

తన ముగ్ధులన్నీ ఆత్మపరీక్ష చేసుకొన
డంతో, తననించి, తనకే భయం చేయబోగింది.
తమ చేయగలిగేది ఏమిటో స్పష్టంగా తెలియ లేదు

తమ ఉద్యోగ మనేది చేయగలదా? ఎటు
వంటి ఉద్యోగం చేయాలి? ఉద్యోగం
అనేది ఎవరిప్రతి? తనకొక ఏ ఉద్యోగం వస్తే
ఉందినీ? అని లెంటికి, ఉద్యోగం అంటే ఏమిటి?
ఇటువంటి ఉద్యోగప్రశ్నలన్నీ శ్రీనివాసరావుని
రాధించానని

ఎప్పుడూ పాపపుణ్యవాళ్ళకు దిక్కులే
మందా అంటున్నది తన్ను చూసేవెవరూ? తన
మన్ను ఎదురులే ఏనాటి ఉద్యోగం వస్తుందీ?
పట్టుంటాయి, ఏ ప్రతికరవాళ్ళనూ ఆగ్నేయం క్రి,
ఇంత కాలం పోలేనూ! తన రచనలతో పరిచయ
మున్ను ప్రతికరవాళ్ళలో ఒక్కరూ కనీసం, తన
కానాటి ఆనాడు కలిగించకపోలేనూ!

ఈ ప్రయత్నం చేస్తే కాగానే అంటు
దనిపించింది శ్రీనివాసరావు! తనకంటేవాడికి ఇంత
కన్నా వేరే ఆలోచనకూడా తీర్చిదిద్దించింది తమ
పట్టుంటాయి ఉద్యోగం చూసుకొని వచ్చేవరకూ,
తల్లి, మామయ్యదగ్గరే అంటుంది. మామయ్య
కాదంటాడా?

ఆలోచించిపోతే, ఈ పద్ధతే చాలా కాగా
ఉండవలసింది శ్రీనివాసరావు! ఉద్యోగం దొరి
కినా దొరక్కపోయినా, కొన్నాటిపాటు తిరిగి
రావచ్చును అదివరకు పట్టుం ఎన్నడూ పోలేదు.
ఇది ఒక మార్పుగా కూడా అంటుంది

ఏదో ఒక క్షణంలో చేరవచ్చునో ఆలోచన
కాగానే ఉంది కాని, ఏ క్షణంలో చేరాలి?
ఎవరితో ఏం మాట్లాడితే, ఏం సమాధానం ఇస్తాలో!

‘ఉద్యోగమే?’ అని ఎవరన్నా చిన్నకత్తు
నిలిచే తమ ఏం చేయాలి? ‘మళ్ళీ ఉద్యోగం చేయ
టానికి కూడా పనికొస్తావా?’ అనే అర్థం ఆ మాట
లలో తనకు వెంటనే కుప్పిరించకపోదు. తమ ఎందుకు
పనికొచ్చేటటు? ఈ ప్రశ్న మళ్ళీ ఎదురైంది. చూస్తే,

ఇది, తన జీవితాంతం పెండ్లితోనే ప్రకృతంగా కనిపిస్తుంది. దీని సహధాకం ఏమిటి?

అట్లే నుండి, తెలివితోట ఉద్యోగం వ్రాసేటంత వరకుగా, తెలివితోట వారకులు ఈ ముగ్గులకు చాలాకాలం కంటే, ఒక ముగ్గులకు చెప్పి చట్టం లోయకాదు ఆ ముగ్గులకు ఇవ్వడెక్కువంటావాడో? కాదు—రాదీనేను రాదు చంద్రం ఏ పనులన్నీనా ఇట్టే ఎదుర్కొంటాడు ప్రతి చివ్వు విషయానికీ, తనలాగ అతే మనవనకు తనకన్నా ఏ రెండుమూడోళ్ళ పెద్ద అంతే కాదు, చదువు మధ్యలోనే తెగ్గుట్టానోనిపోయి కాదు అవకాశం వచ్చే నేనుకొనిటంగా కనపడే నేనన్న, కాదు చదువులో కనపరచలేను అయితే నేనో! ప్రియమీతుకును మంచివాణ్ణి చట్టం పోగానే వాడిపోవం పెడకానీ వాడి ఎవ్వరైనా తెలివితోట తన ఉత్తరం రాసేవాణ్ణి!

అట్టివారేగా ఉంటున్న తన ఆలోచనలకు, ఈ రానుచంద్రం ఇట్టా భావం రావటం, ఏదో గొప్ప పనులకు ఇట్టే విడిపోయినట్లునందించి ప్రేమ వాసరాని!

3

ప్రియమీతు 'పథకం' అడం తిరిగింది! తన పథకాని వినునకుగా, మామయ్య మరో పథకం ఏవాడో నేనుకొన్నట్లు కనిపించాడు.

“ఈ ముగ్గులకు పట్టించాకా పోవాలిటా? చాల్తే, మన పెండ్లికొచ్చి ఇక్కడే ఏదో ఒకటి యానోకవచ్చు నేను ముగ్గులకు చూడటం లేదనుకున్నా ఏమిటి?” అన్నాడు మామయ్య

యాదీ పెట్టాడు మామ! సరిగ్గా తన చేస్తున్నటువంటి ఉద్యోగం—మామయ్య, తనకు తెలివిన ఒక స్త్రీదనుచుగిరి నునుచుగిరి విడిచాడు ఇటువంటి ఉద్యోగం చేయటం చాలా అశాస్త్రమని నించింది.

మామయ్యకు, తన అభ్యంతరం ఎందుకు తెలియలేయక పోయినాడో, ప్రేమివా స వాల్తే! అప్పుట్లో తప్పలేదు. మామయ్యచేత తనకు భయమనికాదు. మామయ్యపోవడంలో ఉంటున్న తనకు, అభ్యంతరం ఇచ్చేటంత, వైరం లేకపోయి

ఉండొచ్చును మామయ్య, సంకల్పరంపాటు, తన్ను తన తల్లికి పోషించటానికీ, తన చట్టం చక్కవించా చేయటానికీ, స్త్రీదను నునుచుగిరి వ్రాసే పెట్టించటానికీ కారణం మామ లేకపోలేదు!

తనమామ అనుభవజ్ఞుడనన, తనకు పెనునట్టి, మామయ్య, తన పథకంతో బంధించి నేటికన్నా స్వచ్ఛమవుతూనే ఉంది అనుభవజ్ఞుడ తనకే కట్టిపెట్టాలని, మామయ్య పెనుచట్టం అలాగిస్తున్న విషయం కాకకాదు.

అనుభవజ్ఞుడ తన మనకు పోయింది తనది స్వచ్ఛంగా తెలియకు ఆ విషయం, యాభులకి భరవాలేను అయితే నేనో! చాళివెట్టం చూడటానికీ కావలసిన అనుభవం మామ లేకు ఇంట్లో ఆ విషయం, బంధించానీ చేస్తూఉండటం తన విషయం చూస్తున్నటువంటిదే! తన మామయ్య 'పథకం' ప్రకారం, ఇక మిగిలింది, అనుభవజ్ఞు, తన కిచ్చి పెట్టిచేయటానికీ!

సరిగ్గా, ఇటువంటి పరిస్థితిలోనే ప్రేమవాసరావు తనతోనా సహా అనుభవజ్ఞుడం తెలుపించింది

తన ఇష్టాయుక్తుల ప్రసక్తి లేనందు మామయ్య ఇష్టమపారం పడుతున్న తనకు వ్యతిరేకం ఎక్కడింది? తనమట్టుకు తనే నిర్ణయించుకుని, అప్రకారం చేసుకోగలిగే కీర్తి ఎక్కడుంది?

ఇంతకీ తన ఎందుకు వదిలిపెట్టుట?

ఈ ఆలోచనలతోనే, ఒకమామ తన తన ఏకాంతస్థలానికీ పోగా, తన మామయ్య రాతిమీదనే సహాని పోవాలిఉంది!

అంతకు ముందు సహాని ఎవరో తనకు తెలియ రెండుమూడు రోజులకంటే సహాని అక్కడికి వచ్చింది

“మోకాడనీ నేను పెనుచట్టం వచ్చాను” అని, సహాని, మామల సంబంధంలో అంతే, తన పనులేదు. సహానినివాడ అనుభవంకాదా నేనీది తనకు.

సహానికి పోవాలివచ్చి. చూసినవాణ్ణి, తన కన్న పెట్టిపెట్టి, ప్రేమ ఎటువంటి అంద మంటుందో తనకు అభ్యంతరంపెట్టుంది.

సరోజిని, తమ్మ బతుకంటుండు వచ్చావన్న మాటలో, వాచరిక మేమో కవచవలేదు మనం పగలేవీట్లుగా, ఎక్కెట్లుగా ఉంటే ఆదిమహిమలు.

“బాగాగ మాట్లాడగలిగే స్త్రీకి వచ్చేటంత వసువం బాగు. అవుతా?” అన్నది సరోజిని ఒక మాట.

“నీలాగ మాట్లాడగలిగే స్త్రీకొనుట నీ నెదురు చూపుచాను అసలు, ఇటువంటి స్త్రీ ఉంటుందా? అని చాలాకాలం అలోచించాను నువ్వు కనిపించావు” అన్నాడు తమ

“వావంటి స్త్రీని తీసుకొని, మరొక కళ రాయండి చదివాలని ఉంది నా కళ్ళే రాస్తే చాలుంటుందేమో!” అన్నది సరోజిని!

4

సరోజిని కళ యావత్తూ తెలుసుకొంటుంది శ్రీనివాసరావుకి ఆమె కాలం పట్టలేదు ఒక వారం రోజులలో సరోజిని తన కళకా వైపుంది

విద్యుల్లో ప్రతీకా మనకుంటూ ఉండగానే, సరోజిని తదుపు మానెయ్యగలిగివచ్చింది తల్లి తండ్రి అన్నయ్యల కలిసి బలవంతా పెళ్లి చేశారు ఆ పెళ్లికి తన ఇష్టాయిత్యంతో ఆమె వదిలేకపోయింది భర్త బాగా దమ్మువ్వబాదు వ్యాపారి సరోజిని అప్పుట్లో పెళ్లివట్ల, భర్త పట్ల, ఎటువంటి గాఢమైన అభ్యంతరాలూ కనిపించలేదు పెళ్లి అయినాకనే, భర్త తమ్మ ప్రాహం చేసేట్లు, తన వాళ్ళను మోసం చేసేట్లు తెలుసుకున్నది మోసాన్ని తనవాళ్ళు సులభంగా తీసుకుని మరచిపోయారాని గానీ, తనకు జరిగిన, ప్రాహం మాత్రం సరోజిని తీసుకునే వలనలేదు తన భర్తకు, నాంబాయలో ఉంటున్న ఒక పార్సీయనకులి సంబంధం ఉన్నట్లు తెలిసరానిది వెల్లడవ్వడంతో తెలిసింది తన తమ్మ వివాహసంస్కారంతో భర్తకు తన అసమ్మతి తెలియజేస్తే, ఆయన కొట్టాచ్చాడు

పార్సీవాన్ని వొడిచేస్తే, కావరం చేయటానికి తన కామీ అధ్యంతరం లేదనిమాత్రా భర్తకు చెప్పి గూనింది

‘నా పాంతుకవలనంతో నీకు జోకర్లం ఆనందం’ అన్నాడు భర్త

‘అయితే నీతో నేను కావరం చేయలేమో’ అన్నది సరోజిని.

పొమ్మన్నాడు భర్త సరోజిని ఇంటికి వచ్చే నీంది

భర్త, పార్సీవాన్ని పెళ్లిచేసుకోవడాని బోకూబోకూ, సరోజిని ఎవడితోనో లేచిపోయింట్లు పుతారు లేవనీ మరీ బోయివారు తన తల్లిదండ్రుల బంటివాళ్ళూ, అన్నయ్యలంటివాళ్ళూ అత్తా దుని పూర్తిగా మమ్మయి ఎందుకు మమ్మలో సరోజిని అంతా లేదు

సరోజిని ఇంటికి విచ్చేస్తే, అరగజలనీక అదిరగ అరగలేదు సరోజిని! ఒక చెల్లెలుంది ఆ చెల్లెలికి, తనకు మాటలు లేకుండామాత్రా చేశారు.

తమ ఎలాగూ లేచిపోయింట్లు అంతా నమ్మి నమ్మకు, తనకు వచ్చినవాడితో నిజంగానే లేచిపోవడంతో తప్పిందా లేదు? నిర్ణయానికి వచ్చింది సరోజిని

సరోజిని, ఈ విషయం చెప్పుకున్నప్పుడు, ఆమె తననే పెరుకున్నది తల్లిందిని నమ్మకు శ్రీనివాసరావు

‘దమ్మలేచి నీల్ల’ అనే పేరుతో తమ రానీక ఒక కళ సరోజిని! బాగా నచ్చటానికి, సరోజిని పొందిన అనుభవాలే కావరమయ్యాయంటూ మాత్రా సరోజిని చెప్పింది

ఆ కళ చదివాకనే, పత్రికవానికి ఉత్తరం రాసి, శ్రీనివాసరావు ఎడమ కనుకొని, సరోజిని మరీ మంచునైనా ఆలోచించకుండా లేచిచ్చి పట్టు మాత్రా చెప్పింది

ఇక్కడే అవస్థల మాటలలో బేదలుగా ఉంటున్న ఒక స్త్రీ హీతురాలి ఇంట్లో సరోజిని నివసించేది

తమ్మ సరోజిని, పట్ల కనుకొని కలుసుకోగలిగిందో విన్నప్పుడు, శ్రీనివాసరావుకి పట్టుమాత్రా వచ్చింది.

‘ఇక్కడి కొచ్చాక, మొన్న మోస్తూలలో ఏదో పుస్తకం తిరగేస్తూ ఉందిగా, అక్కడి మిమ్మల్ని ఇంతవరకు నో మానాను. మీ సంభాషణ విన్న తరువాత, మీరే భూతా అని తెలుసుకు

బాగు. నిన్ను, నేనూ కా న్నీహితురాలూ తలెత్త
కర్చాం. మిమ్మరిన్ని, ఈ రాతినిద మారంజుచే
దునీ బోల్చుకున్నాను. కా న్నీహితురార్ని అది
గాను కూడానూ తమ అవ్యవస్థకు మిమ్మరిన్ని
ఇక్కడ దూకు ఉంటుంది మి రెంజో మాత్రం
తెలిపివేసి ఇక మిమ్మరిన్ని కంఠకోవటం ఏమంత
కష్టమైన పని!" అన్నది సరోజిని

(ప్రేమలో తమ ఇటుకంటి నిధిన్న మైన వ్యభావం
కోసం ఎదురుమానీన మాట నిజం అది సరిగ్గా
ఈవాటికి, ప్రత్యేకం కాగానే అదే తన్ను అక్కడి
యన్న అనుమానం తేలింది శ్రీనివాసరావుకి

ఇప్పుడీ సరోజిని బతుకేం గాను? తనగురించి
అలోచనలన్నీ బోయి శ్రీనివాసరావుకి, సరోజిని
గొండు పట్టుకుంది అలా చించినకొద్దీ, తమ పరస్పర
వ్యామోహంలో పడుతున్న అనుమానం బాధించబో
గింది

పెళ్లొట్ట గడిచింది రెండు తెలులు గడిచింది.
మాడో తెలు కూడా కొడుకున్నది.

శ్రీపతి గుహాస్థా చారిణియాలన, తమ పొయం
కాలంపూట, తన ఏకాంతివలది! ఇక్కటం ఆలస్య
మవుతున్నది ఒక్కొక్కనాడు అసలు ఒక్కటం
పడేది కొడు

సరోజిని మట్టమ రోమా పది పెట్టుకువచ్చేది
తమ తచ్చేచాకా ఎదురుమానీది. ఒక్కొక్కనాడు,
'నిన్ను మీరు రానేలేదే!' అనేది తమ కర్పాక,
ఇద్దరూ ఎన్ని నిమయాలు మాట్లాడేవారో, ఎన్ని
జీవించేవారో అంతం ఉండేది కొడు ఈ ప్రపంచ
మంతా వారి పరస్పర నిగ్రహ తిరిగిబోయేది

ఒకనాడు తమ సరోజినిని అడిగాను
"మనం చేయనిబుకున్నావు?" అని.
"ఉదాగం చేస్తాను!" అన్నది సరోజిని
"అంటే?" అన్నాడు తమ

"ప్రేమిటగా నియోగి, ఆ తర్వాత నియోగి
కట్టాబడుంటున్నాను"

"మళ్ళీ ఉదాగం చేయటం వాని ఇష్టం లేదు
గుమా, పక్కదీగి!" అన్నాడు తమ.

"వాడు మరి తిం చెడకు పెట్టాడు? కా న్నీహి
కురాలు ఎంతకాలం భరిస్తుందనీ!"

"నీకు తిండి పెట్టేవాణ్ణంటే, మానేస్తావా?"
అన్నాడు తమ

"అవ్వ చాలాచిత్తాను ఇప్పుడేం తొందర?"
సరోజినితో తనకు లభించింది సామాదర్యమా,
సాన్నిహిత్యమా అనే సందేహం ఒకటి, కొత్తగా
కలిగింది శ్రీనివాసరావుకి ఏమయినా, ఇప్పుడు,
అయింపటిఅంటే నిమగ్నత్యం పుట్టుకొస్తున్నది కొద్ది
కాలంలోనే అయింపటి తిండిచ్చి పెట్టేయటాని!
మామయ్య స్థిరసంకల్పంతో ఉన్నాడు ఇది
తప్పించుకోవటం మెట్లా? తప్పించుకోవాలన్న అభి
ప్రాయం ఎంచుక్కలిగింది? సరోజినినిద తనమనసు
బోతున్నదా? సరోజినికూడా ఇటుకంటి ఉద్దేశం
తోనే ఉన్న చమకోవాలా? ఉంచటంంటే, 'తన
కోసం' కచ్చి, ఇక్కడ ఎంచుకు మనకేస్తుంది?

మొగ జొడిలేసిన ఆదాదానినిదగా తన మనసు
బోవటం?

ఇంతకీ, తన మన్న విశ్వాసా లేదులే?

ఇంత సంపూర్ణంకల సరోజినిని వదిలేసిన ఆ
పెండ్లి ఏమవారి? ఇప్పుడు తమ సరోజినిని ఉద్ద
రించటాని? ఎంచుకు ప్రాణకోరాదా? అయితే, ఈ
ఉద్దరింపు సరోజిని ఇష్టమవుతుందా?

అయింపటిని తమ పెట్టేయకోవాలే, తన
కామలాంటివాడే మరొకడే, మామయ్య గలం
తేయబోవడు

కాని, సరోజినిని దరికే తెలిసినవాళ్ళు, ఎవరు
మరి సరోజినిని ఆదరిస్తాడు? ఆ పది తనే చేయా
లని రానిపెట్టెస్తుంది.

ఈ లోపునే మరో దెబ్బ వచ్చిపడింది తనకు
ఎకతెనోకో సంబంధం ఉన్నట్టు, ఉన్నో ఒక
పుత్రుడు లేకుంటేకా, ఆ సంకలి మామయ్యకూ,
అమ్మకూ కూడా తెలిపివేటు అనుమానం కలిగింది
అందినూ తన్ను నింకగా, కొత్తగా దూర్చుకొని,
'మళ్ళీ ఇటుకంటి పది చేస్తున్నట్టు బాగు తెలిసింది,
అది మా కెడకీ ఇష్టం లేదు' అని వ్యవసాయేయరు.
ఎడకీ ఇష్టం లేనట్లే ఉన్నప్పటికీ!

తమయ్య తల్లి మొహం దూడాలంటే బొత్తిగా
నిగ్రహతున్నది అంటే, తమ చేస్తున్నపని, చెప్పని
కింక, తమకూడా బదులుకొని, అంచుకు తమ

వచ్చుతావడకున్నావా అనుకున్నాడు శ్రీరావ
రావు

“వచ్చుతావం ఎందుకూ? నేను చేస్తున్నదే
నాకు మంచిగా వోస్తున్నది” అనుకున్నాడు మల్లీ

5

“ఏంటో నువ్వు సరిగా పనిచేయటం లేదుట!”
అన్నాడు మామయ్య ఒకనాడు

“ఎవరు చెప్పారో?” అన్నాడు తన

“ఎవరు చెప్తారంటి? ఆ క్షిప్రంగాలే చెప్పారు.
నువ్వో ఒకటి రాయటోయి ఒకటి రాస్తావుట
సాయంత్రం అయిన కొద్దికే మరి కవచపుట”

“ఆ ముగ్గు చా ముఖంనుండే ఎందుకు ఏమక
లేకపోయావాడూ?” అన్నాడు తన!

“ఇది మనీ బాగుంటే పెద్దమనిషిగా ఉండ
క్కనే! ఆకలి! ఎన్ను వోపుగించివచ్చి నేను!”

“అక్కనేమంటే, ఆ క్షిప్రంగాలో మామయ్య
టా! నిద్రిం గా ఉన్నాడు” అన్నాడు తన

“ఏం? ఉద్యోగాలు పొందిపోయాయా
మనంబి వాళ్ళకి?”

“ప్రపంచంలో ఈ ఒక్క ఉద్యోగా లే
ఉన్నటు మాట్లాడతా నేమిటి మామయ్యో? నేన
టుంచి, మానేస్తున్నానని చెప్పియ్యి” అన్నాడు
తన ఇట్లా అనటానికి తనకు ద్రౌరం ఎలా వచ్చిందా
అని అర్థవర్ధకుమారా

“నువ్వు మాటలానికి పిలువేడు నీ సంగతి నాకు
బాధిగా లేదనమంటున్నా నేనా!” అన్నాడు
మామయ్య, “చాచ్యరీపుట్టటాగా

మామయ్యో! తన ఆటే చర్చించదలచుకో
లేదు

ఆ సాయంత్రం, తన సరోజిని కలుసుకో
న్నప్పుడు, తన నేనీన మొదటి ప్రశ్న “నువది
సాన్నిహిత్యమా? సానాదర్యమా?”

“అంతే!” అన్నది సరోజిని

“నీదగ్గరా లేదంటే నన్నులేదంటాఉన్నాను
సరోజి!” అన్నాడు తన

సరోజిని రాస్తేనే అలాచించి,

“అయితే, రెండునా!” అన్నది.

ఆ సమాధానంతో, తన అనుమానాలన్నీ పటా
వంచలయిపట్టాయిది శ్రీరావరావు! ఇన్నాన్నా,
ఈ సరోజిని కలుసుకున్నప్పుడే తాగితే రెండుం
దేనా అన్నంత అనుమానం వీడినా ఉండేది తనకు
ఈ అనుమానానికి కారణం మాదా సరోజిని సరోజి
కొన్నానని చంద్రమౌళి మనసు కలదిమకొన్నాడు
ఈ పిల్ల, ఎవరితోనూ మాదా కావడం చేయలేదను
కున్నాడు ఇల్లు వదిలిపెట్టి వీధిపవన స్త్రీ అనుకు
న్నాడు ఎన్ని అనుకున్నా, తన మనసుమాత్రం
చేధిస్తూనే ఉండేది సరోజిని కలుసుకోవాలే
ఉంచలేదనిపించేది సరోజినిని మానీనవ్యసంగ్గా,
సందె కొట్టుకోలేది

నీటిలో మునుగునూ కేలకూ, చివరికి ఏదో
ఒక ఆధారంగా చేకొచ్చి, మింగివీరంతా కళ్ళిం
బాటిలాగా ఉన్నది ఇప్పుడు శ్రీరావరావుకి

“సరోజి! దగ్గరగాపోయి వలసకున్న చేతు
లతో, అమె చేతులు పట్టుకున్నాడు తన సరోజిని
అధికారికం చెప్పలేదు

తన కంకళంకమా ద్రౌరం ఎక్కువవుతున్నటు
కాదంటసాగాడు

“నేను చాలా తప్పుపని చేస్తున్నా నేనా!”
అనుకున్నాడు ఆ మాటలు తనకు తెలిసందానే
నైతికచింత

“మీరేం చేశారు తప్పు?” అన్నది సరోజిని

శ్రీరావరావు సమాధానం ఇచ్చలేదు

“నువం ఇట్లా ఉండటం మీకు తప్పకగాతోస్తే,
నా మానాన నేను పోతాను మీరు మరిమా అనుకో
కండి. ఇంకెవరి మునిగింజేమంది?”

“నువట్లా అనుకుంటున్నావా సరోజిని?”
అన్నాడు తన

“మీకు తెలిసందా, ఇప్పుడు నేను నన్ను
లేమందా ఉన్నాను!” అన్నది సరోజిని నవ్వుకూ
అప్పుడు తన మాదా నవ్వాడు

పదిమిమిలు గడిచివై

“నేను కళ్ళి పట్టుం పోవాలనుకున్నాను”
అన్నాడు తన.

“ఎందుకూ?”

“ఉద్యోగానికి!” అన్నాడు తన.

ఉత్కంఠతోసి ఎందుకు పట్టుచు నిల్చియుండునన్నది చెప్పియు తను.

“నువ్వులేం చేస్తావు?” అన్నాడు మర్రి

ఈ మాట లంటున్నప్పుడు, తన నుండే నుకోచారిత్రంగా కొట్టుకోవడం ప్రారంభించింది

“చెప్పావా!” అన్నది సరోజిని

“నాకు తోచిన ముక్క చెప్పవచ్చురా?” అన్నాడు తను నుండే చచ్చి పట్టుకుంటుంది

“చెప్పండి”

“నువ్వో! అనుకోవో!—చెప్పటానికి—ఇప్పుడు కిక్కురు పాపానివున్నాను” అన్నాడు తను నుండే చచ్చి పట్టుకుంటుంది

సరోజిని నవ్వింది

“మళ్ళీ నాదా పట్టుకు చచ్చేయరామా?” అనేకాక తను అందరే చేతంగా కొట్టుకుంటున్న నుండే, చచ్చిన అనిపించింది

సరోజిని అలాగే దిక్కుపడి

“నాతో పోవచ్చేయటానికి, నీకు అర్థమయితే చెబుచి!” అన్నాడు తను

“లేదు” అన్నది సరోజిని

“నాతోకంటే! తెలియదా, మర్యాద తను, సరోజినితోపాటు ఎట్లా చేయి తెలియదో తనతో తెలియదు!”

6

సరోజినితోపాటు, శ్రీనివాసరావు పట్టుచేసి కొని వెళ్ళుకుంటుంది, ఈనెల రోజులలోనూ ఒక బంధువునున్నాడు పదిహేనురోజులపాటు పట్టుకుంటా వారింపగా, ఒక వారపత్రికలో ఉత్కంఠకుందిగా వచ్చి సమాచారకల్పం అవటానికి నీలు పదియ పత్రిక అచ్చయి బయటపడి, నలుగురి చేతులకు అందినానికి ఎన్ని పనులు చేయాలో, అన్ని చాచాల్సి తోచేయాలి. పత్రికాధిపతి ‘కవిచెల్లె’ ఒకానొక ‘సర్వలోక వివారిణి’ ప్రచారం చేయకు రావటానికి ఆ పత్రిక పరమార్థం. పత్రికాధిపతి, తనకు నెలకు మొదలైనా నూరు రూపాయలు ఇస్తానన్నాడు పత్రికాధిపతి అయిదునెల కాసి ప్రచార

రమా పాఠశాలకు తెలిగవల్సియు నుకో యానై ఎట్లన చేస్తావని చూచిచ్చాడు.

సరోజిని, తన మాదా ఏదైనా చిన్న పనిలో ప్రవేశిస్తానన్నది

“నూతనం లేదు” అన్నాడు తను

పాటలునుంచి ప్రవేశం కాగిరియో తెప్పించుంటే, ఇద్దరికీ ధారాళంగా సరిపోతున్నది

ఒకనాడు తనకు, మామయ్య దగ్గరనుంచి ఉత్తరం వచ్చింది

“నువ్వు మా అందరి కన్నా కన్న పారి పోవటం చాలా ఘోరం మళ్ళీ పట్టుకో ఉన్నావనీ ఏదో పత్రికలో పనిచేస్తున్నావనీ తెలిసింది నీకు ఉత్కంఠం కొరికిపండుకు చేపెత్తవరమా సంతోషించటం లేదునాకోవట్లు కాదు, మళ్ళీ ఒక రోజు లేకుంటే నీకుంటే పట్టుకోవట్లు ఆరంభం నువ్వయివట్లు మళ్ళీ చేసిన పనివల్ల నీకు తిరెత్తలేక పోతున్నాను ఇది మళ్ళీ తెలిసిందా చేకానంటే నమ్రతను మీ అమ్మ నీకోసం వెంకటెట్టునున్నది మళ్ళీ పట్టుకు పోతానన్నప్పుడు నీమ్మ పంటించి తివ్వ వాది ఇవ్వకు మళ్ళీ చేసిన పని! నాతోమీ కోసం లేదు నంటనే వచ్చి పెళ్లి చేసుకుంటే సంతోషిస్తాను”

వారం రోజులు పోయినాక నీటి సమాధానం రాకాడు తను

“మళ్ళీ నా మీద ఏమైనా అగ్గిపెట్టుకుంటే అది నిడిచిపెట్టుకోవటానికి నుంచి ఇప్పుడే నీకు రావేను నీలున్నప్పుడు మాత్రం రాకపోకు వెంకటెట్టుకోవడంలేదని అయ్యకు చెప్పి అమ్మకోసం వెళ్ళి పంపిస్తున్నాను”

ఉత్తరంతో పాటు, పాఠశాల రూపాయలు ఎన్నాన్ను తీసుకొని, మునియ్యదైన చేకాడు శ్రీనివాసరావు

సరోజిని, తనాదాదాపు భార్య భర్తగానే వెలాయనీ అయిపోతున్నాడు నీటి కొరిగి నీటయికి వచ్చివామనే అగ్గి తనకు లేకపోలేదు అందుకే ఒకనాడు తను,

“మనం పెళ్లి చేసుకుందామా?” అన్నాడు

“మీరు పెళ్లిలో అంత పట్టుకుంటారా? నాకు

ఒక పెద్దదొంగరికి అనుభవంతో అసలు సమ్యకం లేకుండాపోయింది! అసహి సరోజిని.

"మనల్ని చూసి అంతా భార్యార్యుల వలన మంటున్నావు!" అన్నాడు తను.

"అనుభవముంది మంచిదేగా! ప్రజలల్లా అనుభవములేగా పెద్ద! మన నుండి అంతా అనుభవములే అనుభవమున్నవ్వకు, వేరే లేకుండా మనా జరగాలా విమిటి? మీరలా ఉండటం కాగా లేదా!"

"వాణింకా ఒక పెద్దవా కాలేదు మరి!" అన్నాడు తను!

"అయినా వాళ్ళ అనుభవంతో మీరలా దృక్పథం మార్చుకుంటారనుకున్నాను!"

"నీకు వాలో సమ్యకం లేదన్న మాట!" అన్నాడు తను

"పెద్దచేతుల్తో పోయినంత మాత్రాన ఒకరి మీద ఒకరి సమ్యకం ఉంటేవా?"

ఉంటుందని మనం ఎంచుకుంటున్నామే యింకా ఏదూ? నేను చేయదలచుకున్నాను "

శ్రీరాధారావు, సరోజినితో అవసరంగా వాదన పెంచుకోవలసినదే అంతవరకు తను భవిష్యత్తును గురించి ఇంకా ఏదీ అనుకుంటున్నాడు. సరోజిని ఇంకా దేవుని దయతో తన కంటికి సంతోషంగా లేదు. ఈ సమస్యను గురించి తేలికగా చూడకుండా చేతులు మురిచేసింది. అయితే, పెద్దలతో జరిగిపోయిన పక్షంలో, తన వాళ్ళికి తెలియకుండా చేస్తున్నా మనం మంటున్న 'తప్పు' కాస్తా 'ఒప్పు'గా మారి, తన బాధ కొంత తీయకుండా మాత్రం అశాస్త్రం శ్రీరాధారావు పెద్ద అవసరం లేదని సరోజిని అర్థం చేసుకోగలిగింది. తనకు, కొద్దిగా ఆకాశం కలగలేదని తనకు

ఒకాడు తను ఇంటికి వచ్చాడంటే వాటా ముందుగా రామచంద్రం కనిపించారు

"ఏమాయ! మహావా చెబుకున్నావు మును! ఎక్కడెక్కడ ఉన్నావో?" అన్నాడు రామచంద్రం తనకు చూపగానే

"నీ దిక్కు తప్పుకుంటు! ఏం చేశా

న్నావు!" అన్నాడు తను.

రామచంద్రం తన పక్కనే భారీగా ఉన్న పీటలో కూర్చున్నాడు

"ఇక్కడికి రావాలి ఇది వాణ్ణి ఉన్నావో మన! ఈ జీవితం ఇంతే! ఒకటి మన! నీరంగా ఉంటేగా! తరువాత ఒక ఇన్స్ట్రక్షన్ కంటిలో అర్థమవుతూ ఉంటున్నా మన! ఈ ఉంది మన! తన పెద్దగా మా వాళ్ళికి ఫిల్మి (రాంచి) పెట్టామని అక్కడి (రాంచి) మేనేజరుగా పంపుకోమని మాట ఇచ్చారు " అన్నాడు రామచంద్రం

"నీ పనే రామచంద్రం మీ ఇంట్లోనే!" అన్నాడు తను

"అదయినా, ఇంకా తీసుకున్నానే ఒక్క! రామచంద్రా వాళ్ళో అమ్మమ్మ మనక్కడున్నావు!"

"నేను పెద్దలారాలోనే ఉంటున్నాను దీని నుంచి మా యింటికి రా తనవారే మి యింటికి పోవాలి!" అన్నాడు తను

"సంపారంతో సహా కర్వానా చేయిదీ!" అన్నాడు రామచంద్రం బస్సు దిగుతూ

ఈ ప్రక్కకు తను కొద్దిగా సవ్యాసం

"ఎందుకు వచ్చావు?"

"ఏం చెప్పాలో తెలియ! " అన్నాడు తను

"అంటే?"

"పెద్దచేతుల్తో వాణ్ణి కాంతి!"

"అయ్యో! ఏదో పీటమీదటి కెల్లావన్న మాట!" అన్నాడు రామచంద్రం తన దిక్కు

చదువు

తన! మాట కొద్దిగా కష్టంగా తోచుకుంటే రామచంద్రం సహాధానం ఇంకా లేదు. పెద్దగా, తన అమ్మ అనేది అంతకు ముందు శ్రీరాధారావు వాళ్ళ కొడుకున్నాడు తనకు తెలియకుండా కొన్ని కొన్ని సమయం చేస్తుంటుంటుంది, కొన్ని కొన్ని సమయం అనేది ఉంటుంది అయితే అది అత్యంతమే చేయకుంటే, పీట! పుచ్చుకునే కారణం కలగదు ఇక కొన్ని సమయంలో ముచ్చ పెద్ద పెద్దగా మనా అ కిందలో తోచు.

ఇటు చేతుతోగానీ, తన సరోజిని! రాను
దండ్రాన్ని పరిచయించేటాడు

సరోజిని, ఇద్దరికీ కాఫీ తెచ్చిచ్చింది తనూ
ఒక కప్పు త్రవ్వకాని, వారికోసాటే వూర్పువూడి
“ఇంతకీ నీ ఉద్యోగం యెమ్మో! తెప్పావు
కావు!” అన్నాడు రామచంద్రుడు

తన ఉద్యోగం నురిచి, నెలసరితరంగురిచి
అన్నీ తెప్పాడు తను

“ఈ రోజులలో ఏం పరిచోతుంది?” మాకంటే
నీలో చేరకాదా?” అన్నాడు రామచంద్రుడు

“గతానన్యో! నీ వాసుర చేయలేదు” అన్నాడు
తను పట్టుకూ,

“వీసీ, నేను పనికొస్తానా?” అన్నది సరో
జిని సగంసరి అట్లా ఆ ఘడియలో ఘటిక్కిన ఆశే
స్తుంది తను కోసించలేదు

“వీరా! వీరా!” అన్నాడు రామ
చంద్రుడు అతను అట్లా ఆత్మర్యపరుతున్నప్పుడు,
సరోజిని కళ్లలోకి చూస్తూఉంటుంది తను గమనిం
చాడు

“నాకు ఉద్యోగముంటూ వెతుక్కుంటి ఉంది
చాలాకాలంబట్టి ఇంకో ఇల్లా గనపటం కన్పం ”
అన్నది సరోజిని

“వీరా సరోజీ, ఉద్యోగం ఇవ్వనివా నైన
యంటావా? ఆలోచిస్తాను ” అన్నాడు రామ
చంద్రుడు

“నేను నియ్యోలు నియ్యోలు పాడుతానను
కునుదీ!” అన్నది సరోజిని పట్టుకూ

“నేను పాసయ్యకా యేమిటి! నియ్యోలు
పాడుతా ననననం లేకుండా దొరికే ఉద్యోగాలు
వూడా లకు అన్నాయి!” అన్నాడు రామచంద్రుడు

సరోజిని తనకేకి దూకింది ‘అయిన నాకు
ఉద్యోగం ఇచ్చినీ, నేను చేయటం, మీరు ఇచ్చుకు
అనుకుంటాను!’ అన్నట్లుగా, ఆ మాట తనకు అర్థ
మయింది కాని, సరోజిని ఉద్యోగం చేయటం
తనకు ఇష్టం లేదు ఎట్లా తెప్పిస్తా తెలిలేదు

ఆ కాలే పనుకోలోయేమియు, క్రిమిసగరాలై
ఆత్మపరీక్ష మర్చి ప్రారంభమైంది. సరోజిని

ఉద్యోగం చేయటం తనకు ఎందుకు ఇష్టం లేదు?
ఆలోచించినకొద్దీ, ఇందులో తన పూర్వం కొంత
కనిపిస్తున్న మాట నిజం కాని తనలో ఉన్న ఈ
పూర్వం, మగవాడన్నవాడికి, ఎవడికీనా కొద్దీ
గొప్ప ఉండకపోతు ఆ పూర్వం ఒక్కొక్కరిలో
ఒక్కొక్క దిద్దంగా ఉంటుంది సరోజినిని పెళ్ళి
చేసుకొని, తన సొంతం చేసుకోవాలన్న పూర్వము,
సరోజిని ఉద్యోగం చేయటానికి ఒప్పుకోలేదు

తన ఆర్థిప్రాయాలను సరోజిని ఎందుకెరుకు
తున్నట్లు కనిపించసాగింది యెవ్వ యెవ్వ కలసిన
ఈ మాటకు, ఇంత త్వరలోనే అర్థమవుతా!

సరోజిని, తన పాపాలలోనే ఉండాలన్న
భారతకన్నా, సరోజిని, కేవలం తనకే అయిపోవా
లన్న భావం ఎక్కువగా ఉన్న రెండు, సరోజిని,
అవన్నీ దూరమవుతున్న చిన్నట్లు పాపకట్టపాగిస్తూ

ఎంతయింది భార్యలు ఉద్యోగాలు చేయటం
లేదు? వాళ్ళంతా నాయగా పరకటం లేదు? వీ
సారీ, సరోజిని, కనీసం తన భార్యకన్నా కాదు.
ఉద్యోగం చేస్తున్నప్పటికీ తనకు దూరమైపోయినకొ
టానికి, ఇప్పుడు, నీ ఉద్యోగ ప్రయత్నం నున్నయ్య
అవటానికి భార్యమీద ఉండే అధికారం తనకు సరో
జినిమీద లేదు భార్యకాదు గనక!

అసలు, ఇంతకీ, తనకే బుద్ధిపాతపాటేనా! ఆ
రామచంద్రునికొద్దీ, ఇంటికీ తీసుకురావటం, ఇంత
కొద్దింది నాకు వచ్చినట్లే వచ్చి, యెల్లగా తుల్ల
పెట్టిపోయినాను వాడి సంగతి తనకేం తెలియ
గనక?

7

క్రిమిసగరాలై భావించినట్లే, ఆ కాలే తనకు
సరోజిని కొంత ఘర్షణ జరిగింది

“అయితే, నుత్త ఉద్యోగం చేయాలనే సంగ
టిలోరా వస్తుమాట!” అన్నాడు తను

“అందుకు మీరు ఇచ్చినదే నా కెంత లాభం
దంగా ఉంటుంది!” అన్నది సరోజిని

“నా కొచ్చేకాంతో, మనం కేవలం నుత్త
బతుకు పరకటంలేనా? నుత్త వూడా సులభాదన
ప్రారంభించవలసినంత అవసరంలేమి వాళ్ళుర్యం”
అన్నాడు తను.

“అ ఉద్యోగిని, ఒక నేరంబూ లేదు ఉత్తరాదు రావడం, మొదలైన చిన్న పనులన్నీ చేయాలి అంటే, నూరు మూడు రిస్తూ..” అన్నది సరోజిని గదిలో బోతు.

అటువంటి తమా గదిలో ఇద్దరూ

“మీరు చాలా కోపం వచ్చిపట్టింది ఇంకలా ఏం ప్రమాదం జరిగిందని?” అన్నది సరోజిని, తన వల్ల తిరిగి

“ఉద్యోగంలో, నీ యిష్టం ప్రకారం చేరావు నువ్వు స్వతంత్రురాలిని నిన్ను నేనేమనగలను? నీను బాని! బాగు పట్ట లేదు నీలో నేను చూశాననుకున్న స్వతంత్రం, ఈ విధంగా పరిణామించి మృతం, నే నవలొలేదు ఉన్నాను నెహ్రూ” అన్నాడు తమ కొంత కనీతిల్లుకుంటూ

“మీ రన్నా కొనిచ్చి, నేను మృతం ఏం చెప్పేది? తామృతం వారికి, ఆయన పక్షాన్ని ఎదురు బోనుట లేదు” అన్నది సరోజిని

“వానికే ఇది కాంది” అన్నాడు తమ రెవరు తెలిసినా చప్పుడ

8

రానుచంద్రం పూర్తిగా తన్ను మోసం చేశాడబారి బాగు సరోజినిని కొస్తూ తన్నుకుపోవాలనే యాభావాన్ని వచ్చి స్పష్టంగా తెలుస్తూనే ఉన్నది. ఉద్యోగం విప్పించిపట్టు ముగ్ధులెట్లినవాడు ఇంకా ఏవన్నా చేయగలడు కాని, తనం చేయాలి? ఎందుకు పరిశీలించుకుంటు? సరోజినిని తన ఇంక గాభాగా ప్రేమిస్తున్న విషయం సరోజిని తెలిచా? అను, తన్ను ఇచ్చాన్నా ప్రేమించడంలేదా? ఇతడు తెలుపు చూడాలని? కానిందిన పలుకరా?

ఈ కేసులో, రానుచంద్రంతో బోల్తాడ గలిగి కత్తి తన ముక్కుచా? ఒక ఆదేశానితోసం ఇద్దరు మమ్మూరానుకోవడం ఎంత నీలం? తన తీరి తింటా? ఈ ఘటం ఏదో ఒక మాయాట నీమీద కళలగా పరిణామించడం ఎంత దురదృష్టం!

ఇక, సరోజిని, తనకు తీరిగా ఉన్న వ్యవధి కనిపించడంకావచ్చు. ఈ ఆలోచన కూడా సాధ్యం గానే ఉంది. సరోజినికి మునుపే సాధ్యంలేదా!

సాధ్యరహితంగా ఎవడు మృతం ఏదనిచేతుడు? సాధ్యరహితంగా ఉండాలనుకోవటం కూడా ఎవరో అన్నట్లు, సాధ్యమే కాకుంటే నురుగుద?

తెలకోబాటు గడిచింది రోజులన్నీ మాయాట గానే గడుస్తున్నాయి అయితే, తనకునుటును, ఈ తెలకోబాటు చాలా దుర్భావాగానే తోచింది.

మానుష్యుడు ఉత్తరానికీ, తన ఏ సమాధానమూ ఇంతవరకు ఇయ్యలేదు, మానుష్యుడు ఎవ్వడు కచ్చి పడ్డాడో అనే యెంక ఒకటి తనకు పట్టుకుంది

సరోజిని రొజూ “అసీరు” ఇవ్వమన్నది ఒక్కొక్కరోజు ఆలస్యమయితే, రానుచంద్రంను దిగ తెలివారు ఇది చూస్తూ ఊహాకోవటం తప్ప, తను చేయగలిగే దీని కనిపించటం లేదు—రానుచంద్రం పలకరిస్తే, తను పలకటంతప్ప!

ఒక్కొక్కవాడు నీమీద రాత్రి ఆట చూసి వచ్చేది సరోజిని—రానుచంద్రంతోపాటు తన కిది మరీ కంటకంగా తోచేది సరోజిని పెరి ఎందుకు ఆక్కర్లేవన్నాడో, తన కిప్పుడు పూర్తిగా అర్థమవుతున్నట్లున్నది

దినదినానికీ ఎక్కువవుతున్న ఈ మరో కష్టం, ఇటువంటి జీవితం అన్నాన్న గడవటం? తన కొక ఇల్లా, సంచారం ఉండాలనే కోరిక ఎంత పెట్టితన్నాలో ఇప్పుడు తెలుస్తున్నది సరోజిని గుర్తిగా లేవదీయవచ్చిన ఫలితం అనుభవిస్తున్నట్లు తోచబోగింది

సరోజినిలో కూడా కలిగిన ముప్పు తను కని పెట్టకపోలేదు ఆమె ఇప్పుడు ముసపల్లె ముట్టాడటం లేదు, ఏవన్నా ముట్టాడితే, తన ఆసీరు వ్యవధిరాలూ తెల్లంది రానుచంద్రం గొప్ప మునియంగలవాడెంటుంది మొదట్లో తనమనోచా అట్లా అనే ఉత్పేక్షింది!

సరోజినిని అర్థం చేసుకోవటంలో గొప్పపాత పాటు పడ్డదిమిడిచి ఇది సరోజిని ముగ్ధులైన ఏమిటో తెలుసు పరిగా అంతుపల్లెలేదు తన్ను భర్త విడిచిపెట్టాడని తెల్లవచ్చుతు, ఆ విషయం ఆమెకు తన పూర్తిగా విశ్వసించటంలోనే వ్యత్యరొకానా చేశాననుకున్నాడు. భర్తకు విడిచిపెట్టి, తన్ను మరీగవచ్చే, ఇప్పుడు తన్ను విడిచి, రానుచంద్రంగాడే

మరగలోతున్నది. ఈ సరోజిని ఏ భ్రమభువిలోనూ క్షిరంగా కావరం చేయలేదన్నమాట. ఏ ఇంగ్లండు లోనో, అమెరికాలోనో భ్రష్టమవ్వకుండా, తప్పిచారీ ఈ దేశంలో వదిలి! సరోజిని మెట్టుమెట్టు తన్ను కంఠమొప్పవ్వకు సరోజినిలో ఈ సులం తమ యాచితోబోవలసి, తన అజ్ఞానం, అమోఘభూషణి, కానింటే మరచితి!

అసలు, తన సరోజిని ప్రేమియకొంటున్నట్టాశేకట్టా!

ప్రేమిని ప్రేమ! అసలు ఎక్కడుంది ప్రేమ! అంతా మట్టిగడ్డ! తనకు సరోజిని! మధ్య ఉంటున్నది ప్రేమ అనుకోదానీ వలలేదు. తనూనిది ప్రేమ అనేక విశ్వాసాలతోనూ, కాగ్గిగాలతోనూ మునుపన్నది

ఇక్కడికి ఎవ్వరందరికి స్వప్తి చెప్పి, కలపు మూల కట్టగా ఇంటికి బోయి ఆ అరుంధతి శ్రీ సర్వి చేసుకుంటే మంచిదిగా తోచింది ప్రేమసారావు.

ఏదో ఒకపాటి పొరపాటున్న తన కాలు బానిసిది ఒప్పుకొని, ఈ మరదలించి, ఇప్పటికేనా కాలు తీసి కడుక్కంటం బుద్ధిమంతుని లక్షణం!

"శ్రీ నాకపాది తీరికి పోయివస్తాను" అన్నాడు తన

"అమ్మను తీసుకొస్తారా?" అన్నది సరోజిని

"ఎందుకో? ఎక్కడుంటుంది తెల్ల?"

"ఏదో మనలోపాలు ఉండమా?"

"తాగా చెప్పింది! నా అమ్మ మన కర్మకారం వింటే, ఉరిపాతీయకుంటుంది!" అన్నాడు తన కాస్త ఎత్తిపాడుతుగా

"ఏం! మనం మామూలు భార్య భర్తలల్లే ఉంటున్నామన్న పన్నుకం మీకు తెదా? నా కా పన్నుకముంది చ్చిరమల్లర ఆధీపాత్యశేనాలు ఎంత బాగోకన్నా కస్తాయి వాటితో మనసులో పెట్టుకొని, తోచినకాటి నిర్ణయాలు చేసుకుంటూ ఉంటారా?"

మాటలలో ఎంత శీర్ష! ఈ శీర్షిరకపాదితో తన ఇదివరకు మధ్యపడినాయి దామరైవాకు కద! మరొక! తన పరికాస్త చ్చివానో ఋణాత్రి చేసుకో

వంశిగ సమయం వచ్చిందనుకొన్నాడు తన.

"ఉదాహరణ! మనం - మధ్య శ్రీమ, మామూలు భార్యభర్త ర్తలల్లే ఉంటున్నాం సంతోష మేమిటి? మామూలు భర్తలు అంతా మామూలు తమ భార్యల్ని ఇతరులలో కిసిమలను బ్రో నిస్తారు ఇవ్వం కచ్చిర ఉదాహరణలు చేసుకొనిస్తారు ఒక్కొక్క ర్తరి భార్యలం ఇంటికి రాకున్నా దిగులపడు" అన్నాడు తన సంతోష మంటంతా బ్రోగ్గమట్టూ

"నామోద మీకు ఉన్నటుంది ఇంక అమ మనం ఎందుకు భ్రష్టిండా? అర్థం కావటం లేదు అసలు మెగాడి బుద్ధి ఇంతేలేనా!"

"అదేదాని బుద్ధికన్నా?"

"కనీసం వానంటి ఆడది, తనకు న్యాయమైనదిని తోచింది చేస్తుంది"

"నిజమే ఆ చేస్తున్నవనిబ్బ, తనలో పరిణంగలవారికి ఏం వద్దం వస్తుందిగానీ, ఏ బాగ కలుగుకుందనిగానీ మాదా నీ కంటికి ఆలోచించకు"

"మాడండి! మన వాడనే! అంతంటూ ఉండదు మీరు మిమ్మల్ని, శ్రీ శ్రీమ నమ్మ సమర్థింమకొనినీ ప్రయత్నిస్తాం ఎవరి విశ్వాసాలు గాళ్ళరి శ్రీమ మిమ్మల్ని ఏదిధంగానూ అవ్యాధిం చేయలేదు నా అంతిగరశే చెల్లమ్మది అసలు శ్రీమ ఎవరిగ్గూ కచ్చే స్వభావం కలవానికాదు! నా మీద మీకున్న అనుమానాలి ఆధారంలేదు మాదాను తానుట శ్రీమ చెప్పే మీరు పన్నుకపోకన్నుకు పన్నింపటాని? శ్రీమ ఎక్కడ క్రమబాధ వదిలి అటకంటి పనిలో నాకు విశ్వాసంలేదు మిమ్మల్ని పన్ని శ్రీమ మీదో ఎన్నా ఉండగలనుకున్నానో, అదేవిధంగా పన్ను మీరుపన్ని, నాలో ఉండగల రక రక విశ్వాసింపాడు ఈ విశ్వాసంలో అర్థంలేదని మాత్రం ఋణాత్రియేవండి" అన్నది సరోజిని

మగ్గా ఎంత పడంబైతూంటు! ఎక్కడిో శ్రీమిమ్మల్ని మాట్లాడి ఇల్లీ బంధించటాని! ప్రయత్నిస్తుంది సరోజిని! ఒకపాది మోసపోయి, ఇంతకు వచ్చింది!

సరిగ్గా అంతేకాల్లే సరోజిని రాకుండుద్రంతో కలిసి, ర్తరిఅటకనీమా చూసి ఏ ఉంటిగంటా

ఇలా రేరింది నీటిను-నుంచి కష్టపూర్వకముగా పొందినదిగా, నీటిను-లో పోయినచో, రాకుండును ఇంట్లో నుండి కష్టపూర్వకముగా పొందినదిగాను ఉంటే, నాటికి తెలియక, ఈ క్షుణ్ణమునందు ఇంకా తగిన భరింపరానిది ఎంత కష్టపూర్వకముగా పోయియున్నదనియు తెలియదు. చూడమంటే అంత నుండిన ఇంకా సో-లేనిది తన బాగున-గాన తనకు భార్యగా ఒక స్త్రీ ఉండవలసింది అనవలసినది ఎంతగా ఉన్నదనియు తెలియదు. అందుచేత తనను రానికెట్టి ఉండి అబలా కర్మమునది

మర్నాడు శ్రీరీవాసరావు దివి|| బయిలేరీ
మందు తిని వస్తున్నట్టు చూపజ్యోతు పెట్టిగా
మిచ్చాడు

9

చాచాత్రి ఏకాదహిమాట పట్నంలో గడిచి
తర్వాక, మళ్ళీ తల్లిని చూడగానే ప్రేమిచాచాత్రి
కళ్ళు తెరుచుకొంటే

తమ చాలా కాలానికి తల్లిని, ముహూర్తగావని
కాదు తల్లి కళ్ళుకప్పి, ఘోరమైన అవహారం చేశా
ననే పశ్చాత్తపంపకనే తన కళ్ళు మెక్కుకొలిపిపట్టు
కొలుచుకున్నాడు

దేవమూల అమల పెద్దూరే, అందరికీకూడా తన
మీదనే ఉన్నట్లు అనుమానం వేసింది, అంతా
తమ్మ వంటిగా మృగాన్ని చూస్తున్నట్లు చూస్తున్నా
రనిపించింది కరెంమీద లేకూ, కైలబూ పాటు
కున్నట్లునిపించింది

తెన్ను చాలా సహజంగా చూసింది ఒక్క
మామయ్యే! ఎంతోనా మామయ్య కన్న మామయ్య!

“ఎవ్వడో ఒకప్పుడు ను రిట్లా తిరిగివస్తాడని నాకు తెలిసినది! ఎన్నాళ్లు కంపుకట్టావు? అన్నాడు చూచుచు! ఆ చూచుకు తనకాంతో నిన్ను తనింది!

“అట్లే లేదు వారం రోజులే, మళ్ళీ వెంటనే వచ్చేమంటే, ప్రతిక బెబ్బరింటుంది” అన్నాడు తన అసలు పేర్ని సమాజంలోని అయింట్లో, కొంత తాలంబి అయింట్లో ఉన్నాడంటే ఉంది! తన రాక పట్ల తనవేగా వేగా!!

అయ్యలకి తమ్ము తమ్ముల తిరుగుతున్నది. ఇదే
వల ఆ పిల్ల వాళ్లు చేసింది! ఇదివరకు కనిపించని
అందం ఇప్పుడు ఆ పిల్లలో తనకు కనిపిస్తున్నది!
తనంటే అయింకటి అవహించుతున్నదా? లేక పిల్ల
సిగ్గా! కనిపించ, అయ్యలకేదా తమ్ము ప్రేమించ
గలదా? తన ఆపని చేసుకుందా?

ఈ ఆలోచనతోనే, ఆవాటి సాయంత్రం,
ఈ ఏకాంత ప్రదేశానికి వెళ్ళుకు ప్రయాణిస్తావు

తెలుగు బందరుకొద్ది, చిన్న రాతినిక
కొద్ది, 'నే తెలుగు పరికరాదు!' అను
కున్నాడు

ఈ పెళ్ళి చేసుకొని, సరోజిని భరతంపట్నానికి
సరోజిని నందెలో మంటలు లేక త్రించాని అప్పు
టికొని రెవరూ కాంతి అంటూ ఉండదు

తెలి పత్రికగానే బరిగిపోయింది

అమర్నాథ క్షేత్రము పరిశోధన కొరకు వెళ్ళిన
సోమనాథుని కొన్ని అలంకారములను పుచ్చి
వారం రోజులు క్షేత్రములో పాడినందువలన
కాశీనాథుని సేవకు ఉత్తరం రావడం ప్రసిద్ధి
చూపారనందుచో, తిరుగు ప్రయాణము

రెండు రోజులు గడిచాక, చుట్టూరూ తనకు, సరోజిని రావిన ఉత్తరం అందింది ఇటువంటి దన్ను దూ జరగదనుకొన్న తనకు, ఈ ఉత్తరం ముగ్ధుడుతోనూక తెలిపింది

నరేంద్రుని, చాలా టూల్స్ గా రావించి

“మీ రెవ్వ డొడ్డున్నాడు? ఇన్ని రోజులు ఎందు కుండ్లిపోయావా? మీకోసం ఎదురుచూస్తూ వున్నాను నాదే పొరపాటీయో! మీ రొచ్చినందుకేమి? ” అతలాకుతది చవచలేపోయావాడు తన

తనలో మనా కొంక పూరినా మున్నట్లు
 తోచింది సరోజిని రావిన ఆ ముగ్గులు తన్ను
 తీత్రంగా కాదే పెట్టినానాయి సరోజిని అటువంటి
 నిద్రయింది రాగవదనీ మనా తమ తీసినందరేదోయి
 నాదు తన్ను ఎంత నవ్వునా ఉంచకపోలే సరో
 జిని అల్లా రాదుంది సరోజినిని ఎంత వ్యసన
 రాదు! తన అనుభవం అంతా అనిద్రనా?

தமிழ் தேசியக் கொள்கை, தமிழ் தேசியம்

పంటయిపోయింది ఇప్పుడు నీ 'భార్య'కు ఏం చేయటం? ఎలా తీసుకువెళ్లటం? ఏం చేయటం? ఏం చేయగలం? ఎందుకు కలిగిపోయింది? తప్పు పంటనే ప్రక్షులు మళ్ళీ ప్రక్షుకుం!

ఇప్పుడు సరోజిని! సమాధానం రాయవలసిన భార్యకు ఒకటి ఉంది ఏమని సమాధానం రాయటం? ఉన్నదన్నట్లు రాస్తే?

"పెళ్లి మోడోవాటి రాత్రి, అయిదవది గదిలో కలసుకోవచ్చును, శ్రీనివాసరావు,

"అయిదవది! మళ్ళీ నన్ను కుటుంబవలస ఉంటుంది!" అన్నాడు

అయిదవది వీర్రవోయింది!

భార్యకు ధక్కును మోర్చిపెట్టకొని, తమ చేతన పొరపాటేమి! అసలయ్యేట్లు చెప్పకాదు శ్రీనివాసరావు.

"నన్ను చేయమంటావు చెప్పు! నా ప్రాణం నీ జీవితంలో నీకు ముఖంలేకుండా చేస్తున్నాను మామూలుమామూ" అన్నాడు

"మీ రక్తంకుంటే అక్కడ నేనును మీలోపాటే తీసుకొనిపోయి" అన్నది అయిదవది

దరిద్రతల కళ్ళు పొత్తిగా అబద్ధాలు కొనసాగించింది తనకు

మర్నాడు శ్రీనివాసరావు సరోజిని ఉత్తరం రాకాడు

"సరోజిని! మళ్ళీ నన్ను కుదిర్చుకోవడం కంటే నీ సంగతి చెప్పటానికే బాహుళ్యం చేసి ఉత్తరం అందింది దిక్కు అవకాశంగా అనుమానించి పోయి నన్ను చుట్టుకుంటుందిరే ఆ పాద ఫలం అనుభవించవలసింది నేనే మీదాన అనుమానంతో ఆ భాగ ఫలితంతో నేను చెల్లిచేసేను నన్నాను అందుకే బొచ్చాను మోదాను మళ్ళీ కుటుంబి మా ఇద్దర్నీ నీవుకనించవలసిన నమ్మకంతోనే, మరో కాలసరోజినిలో వస్తున్నాం, అప్పుడు బాగున్నట్లు ఉంటుంది"

10

శ్రీనివాసరావు భార్యను మేలుకొన్నప్పుడు చేయవలసిన ఇంకే తలుపులు తాళాలనే ఉన్నాయి.

కొంతం తీసుకువెళ్ళుకోవడానే ధక్కుంటే బాగుండా అది తెచ్చి ఇలాడు.

"అబద్ధంగానే ఏదో తిరిగిపోయివారండి" అని సమాధానం మోదా వచ్చింది.

సరోజిని, ఏ తిరిగి వెళ్ళిఉంటుంది అనుకుంటూనే తాళంతోనే లోని! ప్రశంసించాడు శ్రీనివాసరావు అయిదవది మోదా లోని! వెళ్ళింది పండితాను సామాను తెచ్చి ధర్మశాసన.

ఏమిటగా గదిలో మంచంమీద కనిపిస్తూనే ఒక కవచం ఉంది అది సరోజిని రానీచెట్టిన ఉత్తరం

వలసినదన్న కేవలం ఆ ఉత్తరంతోనే శ్రీనివాసరావు చెయ్యమన్నాడు

"శ్రీనివాసరావుగారు! మిమ్మల్ని ఇలాగే చేయవెట్టి పరివాలనమిస్తున్నది మీ రింత ద్రోహాని! తలపెళా రమకొరకంటే నమ్మండి మీ ఉత్తరం అందకమునుకు మీ వల్లెతా అట్టులో కమర్స్కుంటే చెప్పాడు మీ చెల్లి సరే లేకు మోదా అక్కడ వాళ్ళుచా ఒక సరేలేకు పంపటానికే మీకు ముఖం ఎట్లా చెల్లకుంది మరీ? నేను తెలిసే, మీకు ఎటువంటి అవకాశంయో చేయలేదు అందుకు ఆ అంకికరణే నాకే అని వెండో పొడి చెల్లెల్లాను నాకు రావడంప్రకారానికే ఏదో సంబంధం ఉన్నట్లు మీరు తీసికొని, పాపం చాలా భాగవద్దాని మిమ్మల్ని నేను నమ్మించలేక పోయినా కనీ తీసుకోవాలి! వెళ్ళి, వాళ్ళో చెప్పకుండా చెల్లిచేయమన్నాడు ఇక మీకు నాకు పాపకడనే నాకేగా!

"మీరు వెళ్ళిపోయాక మీకోసం నేనుకే భాగవద్దానో, ఆ భాగలోనే, నా దివ్యబాలకు మోదా అక్కడచేయక, మనం చెల్లిచేయకుండామని, ఎట్లా రాకానో, తిలుసుకుంటే వాళ్ళే అక్కర్లేం నమ్మండి! నేనా మీరు కుటుంబరున్నాడు! నేనిటువంటిది కుటుంబలేమి! కొన్నాళ్ళపాటు, ఒక గొప్ప కథానా! నేను, నాచిందరి, పాపం గలిగినది నా జీవితంతో భాగం ఉండుకుంటాను తెలిసి.

"రావడంప్రకారాని మీరు అంత అనుమా

నించకలసిన కాటం పోయింది. మీమీద కాటం ఉండిన పప్పుకంటో, అ త్య వ రీ త అయిన గుంటె గాయపరిచాను మోదాను అయినను మంట్రుగా ధీర్ఘి బదిలి అయింది పప్పు తమకు పప్పునలో అని ప్తంబుగా రమ్యవ్వాదు మోతునకుంద బిస్తానుట ఇక ఇక్కడి వాళేమంది? వారినింట పోతున్నాను.

“మార్గమెవరి త్వరలో వస్తు మరలిపోతే, మీరు ముందుకొస్తారు ఇక వా కళ్ళమోదా పూర్తి అయినట్లే! మీరు కథలులు గనక, మీ ప్రతికలో చక్కని ‘నీలియలో’ రాయండి, వాలో కాటం పంపుతూ ఉంటుంది. ఇక వా కలిక

“మీ ధౌర్య అయిందో! వా నీవనల చెప్పండి ఇటు...నలోజింది—”

క్రిమివాసరావు కాటం తేలిపోవటం ప్రారంభించి

అతను చుండమీద, ఉత్పవళంగా మోత పడ్డాను

“ఏమింటి! ఏం జరిగింది?” అన్నది అయిందని ఏదీ అర్థంకాక

“అయిందో!” అన్నాడు తను ఆమెను దగ్గరగా తీసుకొని

క్రిమివాసరావు కళ్ళలో, నీళ్లు ఎందుకు తిరుగుతున్నాయో అర్థంకాని అయిందని - తన పైట కొంగుతో, అతని కళ్లు తుడిచింది

కానీపు పోయక,

“అయిందో! నిన్ను అవ్వాయెం చేశావా?” అన్నాడు క్రిమివాసరావు

ఈ ప్రశ్న తన అత్యపరీక్షలోంచి వచ్చినదే అని మూతం, అ ముగం? క్రిమివాసరావు! తట్టలేదు

కృష్ణమాచార్య వచనములు*

శ్రీ ఓమ్నామస్తుభ్యై కౌదందామయ్య

శ్రీ భువం పను శేషభక్తాన్తి అంతిమభాగంలో
తిరుపతి! సమీప ప్రాంతాలలో ఒక శాస్త్ర

విప్లవం జరిగింది చుండిగిం దైవ మహమ్మ
దీయలు కొండిలు తెలరేగి ఆ ప్రాంతాల్లో అనేక
అత్యధికారాలు చేతన గ్రామాల రోమనామ్మరు
చేవాలగులు పడినట్లు చారి దొవీడిలు పొగిం
చాన ఇంకా ఎక్కువైనా చేతన అప్పుడు రెవ
చుట్టుపట్టుల్లో తుంటే ప్రజలే సంరక్షణం యిట్లక
రెవ చేసా కొట్టుపట్టుగా రాయలమర్లే కదలకండా
మెదలకండా తుంటే శ్రీ సంగళేశ్వరస్వామిని ఆ
ప్రాంతాల్లో న విప్లవకాలంలో తుండిన ఒక అజ్ఞాత
కవి కడుపుబ్బున కౌవం పట్టలేక బాగా మాటు
గానే దుయ్యెల్లబ్బుతూ ఒక్క కరకం రాశాడు.
దానికి + శ్రీగుంసంహార కరకం! అని పేరు అందు
లోనిది యీ పద్యం చూడండి—

*కలశం ద్రు మారుని కాగిటిలో జక్క

జెక్కలకాన్లు చేతిగాదు

కృష్ణమాచార్య సంకీర్తనముల జొక్క

సింహాద్రి యిప్పుడు చేతిగాదు

కవ్వంపుకొండ సంకుర్చనోద్ధరి దక్క

శ్రీ భార్యవాక్కుని చేతిగాదు

పాంథ్యులొందిన తొలపడి కెంతియను గ్రుక్క

కెప్పుడులేకుని చేతిగాదు

పశవ జవన నిరూపాలు యెవనిపూట

చారణ జయధాటి మీచేత నాగి మీటి

* 'కాళపత్రి గ్రంథాల' అను శీర్షికను మీద
రాకు చేదీయాలేంద్రముండి ప్రచారము చేసిన
ప్రపంచమును కెంచి వాసివది.

+ శ్రీ సంగళేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాల
ముద్రాణ ప్రకటింపి శ్రీ సంగళేశ్వర లభు
కృతులు! అను గ్రంథమున ముద్రితము.

చాన ఒకపన్న బాగు చేలా పరాన

శ్రీకు సంహార! సంకటాదల విహార!

ఈ పద్యంలో కృష్ణమాచార్య లనే ఒక భక్తుడు
సంకీర్తనలు పాడి సింహాద్రి వరసింహాస్వామిని
చొక్కెంపనేరీవా పిణి విడుచు ఒకటి చేక్కెంప
పడింది

ఇంతకీ యంకా పూర్వంలో పశువాజన శాస్త్ర
వాదైన కాళహస్తికి లిమ్మిమ్మబాదా యీ కృష్ణమా
చార్యులను రెండు మామ పూర్వంలో చేక్కెమ్మకు
కాళహస్తి అమ్మనుయ్యి శ్రీ సంగళేశ్వరస్వామిని! అనే
గ్రంథం రచించి శ్రీ సంగళేశ్వరస్వామివారికి సమ
ర్పించగా అతడనే అమ్మనుయ్యియే యిలా అన్నాడని!

*జకుమ పరికమా కన్నులతో

పాదగ నా దెన్న పసిపిట్ట తెలి

నా కృష్ణమాచార్యుల విధ్యాత్మకవిమతి

రాక గొమ్మకు నిరర్థంపి తెలి

జగతి సీత్యంగార సంకీర్తనముల

కవనీ మంచి ప్రాణులు వాని తెలి

అమ్మ మాచార్య పరిశ్రమ

కృష్ణమాచార్యులు పాడిన అధ్యాత్మికసంకీర్తన
ములను చిది సంకళేశ్వరస్వామికివారు వింపుడియ
నాడెను! కృష్ణమాచార్యుల సంకీర్తనల యొగ్గత
అలాంటిది!

చిన్నమ్మ తన పరమయోగి విలాసంలో—

* జీవించు దెనుగు నానించి సంహార

శ్రేణియ నామీన కృష్ణమాచార్యు!

సవి యీకృష్ణమాచార్యులను పశంసించివాడు
ఇతనికి సంకీర్తనల పంచయం తెలుగుచేసెం! అనేవం
దనువుతో సంహారభేదం పొందుకుండి!

ఇలాంటి ప్రకృతి గడించిన కృష్ణమాచార్యు
లనుగూరించీ అతడు రచించిన సంకీర్తనములనుగూరి

తెలుగుకొలది యెరికి తుక్కానం తుట్టు ? ఉక్కానం అంటూ కలిసి త ర వా క పరిశ్రమ యొక్కదా వట్టి కి బాగు మదరాసు ప్రాచ్యురిధిర తుక్కానం వాగరంలో 'కృష్ణమూచార్యవచనము' అనే పేరుతో ఒక గ్రంథం వుంది ఆ ఒక్కగ్రంథానికి ఆ భాండాగారంలో తూర్పుప్రభుల లభిస్తున్నాయి అందులో రెండువరులు ఒకటి మార్కు, మరొకటి వారికి తుక్కా ! ఇంకాక 'కేర్నల్' క్షు కృష్ణమూచార్యులు రచించిన సంకీర్తనల సంకలన గ్రంథము అది మదరాసులో నూతనము రాకయ్యా గ్రంథము తింజావూరు సరిహద్దుమీదలు బైబ్రెరికి వూదా తుమ్మడి అయితే ఆంగ్ల విద్య విద్యాలయంలో ప్రకటించిన అగ్నీద్విగ్రంథాల కేటాగులో పని చేసే 'విభు' వాసుసంకీర్తనలు' అని తుమ్మడి కేర్నల్ చేతగావుంది గాని అందులోని విషయములా యిది కేటాగులకితయచేసినవారు గ్రంథాన్ని సరిగా సుక్తింపకపోవడంవల్ల యేర్పడిన ప్రమాదం అది ! ఎలా అయితే శీలం ప్రస్తుతం యీ గ్రంథానికి వాడుకలకులు లభిస్తున్నది చెప్పవచ్చు

ఆంగ్ల వాగ్మయంలో ఆహార్యమయిన యీ గ్రంథానికి తుమ్మడియన యొంగంటిలో నిర్మయించేయందు యీ గ్రంథానికి కర్త యయిన కృష్ణమూచార్యులకాలం చూర్చి తెలుగుకోవడం అవసరం ఏగ్రంథంయొక్క యొగ్గతైవా ఆగ్రంథం సరిగినకాలంవీడ వూదా కొంతవరకు ఆధారపడి వుంటుందని చెప్పినది తప్పకాదు

ఏకశిలా వగరవృత్తాంతం అని ప్రాచ్యురిధిర తుక్కానంలో కి మరొకగ్రంథం వుంది అందులో కృష్ణమూచార్యులకు సరించి ఒక మంత్రక వుంది కృష్ణమూచార్యుల మరొకరినొక్క మార్కు రాక ఆ కథ అరటికొలది వూదా కొంత అప్పుడం గానే అయినా తెలుగులో వుంది ఆక వుంది !

మరియుక్కానానం సమూహముగ్రామమున కృష్ణమూచార్యుల తొమ్మిదవ అవతారాద్వైతం రచక ట్టులో వూదాగా ఆ రచనకు యిద్దరిని పొడిచి తెచ్చుకొనిరి ఆపర్వదిప్రభులుయొక్క దురీగతో వూదా సమీపిగిరిగ్గు యీ విధము ముందుండిరి అది విని కృష్ణమూచార్యులు తన తుదినిధిరారించి వాసుదేవతాగ

గ్గు

ని క్రిందిన జ కవలం తనకాకాకా కృష్ణమయన వడ ముటయే యిదిగది సకలజనంబులు విశ్రులు యేతెంచి కృష్ణమూచార్యుల పాపములకుం బ్రహ్మదే వూ అనర తార్థంబులు తీసుకొంటు ముటయే ప్రయోజనము అయ్యె వాకు రాగవృద్ధంబులు లేవు విూత సరకు ముటయే యూ వార్త ప్రకాశనమందుకు వాడులవలన నేరింగి కృష్ణమూచార్యుల రావించి వూతంచి ఏకశిలావగరీ తీసులు వాగ్గోత్రాగ్రామముక యాచది గ్రామములకు అతి తారంబు యొక్క వూత అగ్రవారంబుగా వొసంగి అమలయే కృష్ణమూచార్యులు సమూహ ప్రవేశించి కలతనయ వుటయే తీసి కల్వారము గ్రామము గట్టి పోట వుటయే తూకు వడమంబులు అతితారంబు దేశ గ్రామముల గల్లు వూదంబుల సద్విధిని తాను పరిశ్రమ చేయించి యూ ప్రతిపద తారవియించిన వాకు క్ష గ్రంథంబు విధియించి అది కలయించె వమూకొది క్రితగంబునక కొంత మహాగిరిగంబు కొంచిన పూర్వం నూతీ యూ రాగా సమయంబునం బోయి కృష్ణమూచార్యులని విూత అతితారంబు యచ్చిన గ్రామముల వూదంబుల సద్విధిని తాను పరిశ్రమ చేయించి క్రితగంబునకం నొదిపోవులు వూకు అని యేరింగించి ప్రకాశనమందుకు విని యేరింగు మహాత్ములకు యేరింగి యేది యెక్కవూ వాకు అదియే యిద్దంబు అని ప్రారంభించుటయే ఆ వార్త యెక్కవమలతే కృష్ణమూచార్యులు విని ప్రారంభి పోయిన మూర్త్యుల విని రాజసమయంబునకు యేరింగి యూత్ర గ్రామముల వరుకైతయంబునకు కెక్క విని పించి, ఆపర్వ మూచులకుల వరవలం అయినదనిక, కృష్ణమూచార్యుల తన మనంబున వాకులేవు వారాధించి తక్కు వడనంబు రచియించిన సెచ్చి యేక శిలావగరంబున కవకవృద్ధి ముటయే యిది గది ప్రకాశనమందును, ఆ పరిజనంబులమొ కృష్ణమూచార్యుల వూతంచిన వారిచే విచ్చిది కృష్ణమూచార్యులు క్రితగంబున వడమంబు

ఏకశిలావగర వృత్తాంతము

'ఏకశిలావగర వృత్తాంతం'లోని యీ విషయం వల్ల కృష్ణమూచార్యులు రాకయే ప్రకృతి అయిన రెండవ ప్రకాశనమిది రాంలో వుండినట్లు మనకు తెలియకవచ్చుది. కృష్ణమూచార్యులు వడమూదో

నాడు. 'ఆ బ్రాహ్మణునితో నా శేషు పని' అని రామానుజు అన్నాడు ఈ విషయం రాత్రి పొద్దునో వెచ్చేపరి 'ఆచార్యగృహం ఒక్క రామానుజుల తప్ప తక్కినవారూ కలకత్తా విహారం నాడు అందుకల్ల వట్టి పేరునుగ్రహించి వెచ్చే' అన్నాడు పొద్దును మరునాడు అలాగే చేరాడు రామానుజులు ఏమీ వెచ్చే పూరకే పుండేనాడు నిద్రాత్మహంతో, నిరాశతో ఆ విషయం ఆరాత్రి పొద్దునో వెచ్చేపరి 'కృష్ణరామానుజు వచ్చి యున్నాడని విన్నవించుకో' అప్పుడు నీకు వర్తవం లభిస్తుంది' అన్నాడు కృష్ణమూచార్యులు అలాగే చేసి రామానుజులకు వర్తవం దీశాడు రామానుజులు అతనికి ఆపరివేది 'నీవు యిక్కడే నువ్వు ప్రతినిధిగా వుండి విశిష్టాచార్యులకు సుత్రప్రచారం చేయవలసింది' అని వ్రువచేసింది దీనివలనయ్యారని కృష్ణమూచార్యులూ బయలుదేరి పోయాడు—

ఇది కళ్ళ ముగిసారయిన యీ కళ్ళవలె కృష్ణమూచార్యులు రామానుజులకు సమకాలికులని తెలుస్తున్నది అయితే యిది యథార్థంగా తోచదు ఆంగ్లేషలోనో గొప్ప గాయనిపని, మహాభక్తుపని చేయవలసిన కృష్ణమూచార్యులు — రామానుజుల వారికి నానుణ్ణిగా తేల్చిన రామానుజుల ప్రభావానికి మునుగుప్పగా వెచ్చుకోవడానికి తగినట్లుగా యీ కళ్ళ రామానుజుల మతానుయాయులచే కల్పించ బడినట్లుగా తీస్తున్నది ఈ కళ్ళ నిజమయితే కృష్ణమూచార్యుల రింకంటే ముగపటివాడు కొడవనీ వచ్చును ఏకలవకర వృత్తాంతం అనే గ్రంథాన్ని బట్టి యితడు కొడవనీ చక్రవర్తి అయిన రెండవ ప్రతాపరుద్రుని కొలంలోనాడుగ నిశ్చయించుకోవలసి వున్నది

ఆంగ్లేషాధ్యాయంలో యీ కృష్ణమూచార్య వచనములకు ఒక విశిష్టమైన యోగ్యత, స్థానమున్నది తెలుగుభాషాధ్యయం యందును సుప్రసిద్ధ భాషాధ్యాయాన్ని బట్టి భుజిపేటి అయినట్టిది తెలుగులో తొలికొలంలో గద్యరచయి సమకాలికుల చంపూ కొవ్వారే నిలవనని యీ కొ విద్యవలంగా కొవ్వారే రావడం ఒక సుతరీకం ఆ కొలంలో చదివించబడింది. సంస్కృతంలో

అవతర విశ్వరూపము సూర్యుల నివారణం
ప్రకాశకేతనం వలెనాడు నీకు చూచునది

కొలంబి, చక్రవర్తి చరిత్రకంటే గద్య కొవ్వారే వున్నా తెలుగులో ఆ చక్రవర్తిచరిత్ర నాచా వద్యకావ్యంగా అనువదించబడింది 'గద్యం కవివానిగమం వదంతి' అనేనామనీని తెలుగుభాషా పాటించలేకపో అనిపిస్తుంది ఎంతవంటి నిపుణులయిన రాజకీయవేదవంశాగో, పెద్దాళ్ళందరి అల్లంతలో చంక్రించవలసి వచ్చినప్పటికీ, పద్యానికి పద్యానికి, కళ్ళకి అతుకు అతవలసివచ్చినప్పటికీ యెవ్వడో సక్రమంగా తెలుగుకొవ్వారో వదలవాన్ని ఒకసాధనంగా మార్చేటే తెలుగుభాషాధ్యయం చేసినా గిండుకొన్నాడు తప్ప తెలుగులో వచనరచననాచా కలిగివుంటే అది నాడు భావించలేదు గద్యంమీద మనభాషా అటువంటిదానం పుండేట్లు యిండు విషయ వరులేవ కళానిధిగా తెలుగులో నిరమయిన వచన కొవ్వారే అతరించలేరు అలాంటి వీరలో యీ 'కృష్ణమూచార్య వచనము' వచనముల కళానిధిగా కనిపించవలసి తొలి వచనగ్రంథం కొడవం ఒక విశేషం కొవ్వారే! ఆనుభూతిలో నాగభాషాధ్యయం చేసేవాడూ వచనకొవ్వారే ముగిసినట్లు అనుకుంటే యిందులో పుండక పోయినా, అతి ప్రాచీనకాలంలో అంటే పదునీవవ కళానిధి భూర్యం తెలుగులో ప్రత్యేకమయిన వచన కొవ్వారే లేదని అనుకునే వీరలో ఒకరి కొనానుకుంటే యింట్లోనాడు 'లలిత తొలి తెలుగు వచనరచయిని కొడవం దీని కొక విశిష్టత!

*వృత్తి గంధి, తాళగంధి, ముద్రక అనేవచన విశేషాల్లో యిది ముద్రక అనే వచనవిశేషానికి చెందినవచన తాళపాక తిరువంగళానుకు 'సం! ద్రవకులం' అనే గ్రంథంలో—

“నిర గుణాచార్యాదిక
పరికల్పితవచన తాళపదవృందో
విరచితేన మార్గాభ్యం
పరం సవిద్యుక్త నామభాసిక ముగళం”

కృష్ణమూచార్యులు 'చాంద్రక. సం! ద్రవముల' రచించినట్లుగానూ వాటికంటా తాళపాకవారి వచనములతో సంబంధముగానే రాగవిధులనే తెల్పించినట్లుగానూ పాత ప్రాతలవల్ల ముగళ తెలియకపోవచ్చు ఆ వచనాన్ని ముగళ యివ్వడం చొరకడం

లేదు. భక్తుడయిన ప్రభులలోని అన్ని వచనాలు కలిపితే అంతా కొన్ని పదాల లెక్కకంటే మించవు ఈ వచనాలను 'నింపాగిరి పరమారి వచనము' లనే పేరుతోనూ వ్యవహారంలో వ్రుది ఇంచులోని లెక్కకంటే వచనం కంటేపట్ల 'నింపాగిరి పరమారి' వచనోపదం వ్రుదించుకల్ల నీవి కానేని కలిగించిన వచ్చు మచ్చుకో ఒక్కటవచనం—

“జేవా! పదికొట్ల యజ్ఞాదిక్రతువులు నవ పంగా నేమి, తొమ్మిదికొట్ల మూభారములు కూగంగా నేమి, యెనిమిదికొట్ల నవ వర్ణవాసములు నేయంగా నేమి, యొక కొట్ల గోవాసములు నేయంగా నేమి, అయికొట్ల గూవాసములు నేయంగా నేమి, అయదుకొట్ల కవావాసములు నేయంగా నేమి, నాలుగుకొట్ల పక్షివాసములు నేయంగా నేమి, యాడుకొట్ల పత్యోదిక్రతువులు నేయంగా నేమి, గంతుకొట్ల అష్టవాసములు నేయంగా నేమి, కొట్ల వాసములు నేయంగా నేమి, జేవా! మీ వామోచ్చారణము నేయక పదికొట్ల యజ్ఞాదిక్రతువులు పదికొట్ల ప్రేంద్రులకు విలసిల్ల యోమలయ్యెను జేవా మీ వామోచ్చారణము నేయక తొమ్మిది కొట్ల మూభారములు కూగకు గుక్కొనముండు యనువురి కగను ఎనిమిదికొట్ల నవ వర్ణవాసములు నేవిన కర్ణుండు పసిడికొంపిమిది యన్నంబులక నేమింగాను జేవా! మీ వామోచ్చారణము నేయక యొక కొట్ల గోవాసములు నేవిన కాస్త్రచిరుంకు గోహత్యి ప్రహ్వహత్యిహతకంబుల బొందెను జేవా! మీ వామోచ్చారణము నేయక యాడుకొట్ల గూవాసములు నేవిన లలి విష్ణుపాదంబున పాతకంబున కగను జేవా! మీ వామోచ్చారణము నేయక అయదుకొట్ల కవావాసములు నేవిన ప్రభువుండు కాశ్యోత్రంబున పండ్లండు నేలయొక్క భిక్షం బెత్తెను జేవా! మీ వామోచ్చారణము నేయక నాలుగుకొట్ల పక్షివాసములు నేవిన మార్కంజేయుండు మలిమీసం పెయ్యెను జేవా! మీ వామోచ్చారణము నేయక యాడుకొట్ల పత్యోదిక్రతువులు

నవపంచిన హరికృష్ణుండును మహిమని యుండు నాకు కావెను జేవా! మీ వామోచ్చారణము నేయక గంతుకొట్ల యష్టవాసములు నేవిన వర్ణ వాండు యనువురి తొంగిమావెను జేవా! మీ వామోచ్చారణము నేయక కొటి వాసములు నేవిన మహాపాపాన్ని కొరీ కిద్దరం దామెను జేవా! మీ వామోచ్చారణము నేవిన ప్రహ్వక, వారప, వ్రుదించిక, వాద్ది, కళ, కాళ, భీష్మ, బాల్మీకి, దుర్వాంధ, అర్జున, లలి, విశ్వమ, ద్విమ, గాంధారి, అహో, విదురాదులకు పరమ భాగవతోక్తియలు వారాయల వర్ణనలకు గృహస్థులకి గావున యతి రాక్షసులకును పరంబాతాద్రుతాపరేంద్రుల నింపాగిరి పరమారి వచనమో దయచిల్ల”

మదరాసులోని ప్రొద్దుతిరిథి ప్రకృత భాషా గారంలోనూ, తంజావూరు సర్వోచితమూ లైబ్రరీ లోనూ, వ్రుత్తి యీ వచనముల కొక క్రమంలో నేక రెంచి ప్రకటనములై సంపుడించివుందివాను తెలుగు వాక్యాయుగో చలనీన తొలితరగరచనము కావడమే దీనివన్న విశిష్టమొక్కటి అలాటి తొలితెలుగు వచన రచన ప్రకటింపబడాలనే మహాకాలమే పరిశ్రమకే కానిం వివరదప్పిపో ందదావచ్చిపో దీనివన్న విలక్షణాలంటేదేవా తొలితరగరవాండాగా దీనివన్న విలువని యెవరూ కాదనలేదు గురవనము లకుక ప్రాయస కృష్ణమూర్త్యులను సరించి ఆ ప్రభులలో యంతా లెంకుకళ్ళున్నాయి అవి దుదియొక వాగ్దశహరిక భాషలో వ్రాయబడివున్నవి కృష్ణమూర్త్యుల మహిమనికము వివిధ కేంద్రంబున్నవి ఆ ప్రభులలోని కళ్ళకు లెందినదిక ప్రకటింపవచ్చును.

* “జేవా! క్రీష్ణమూర్త్యులని తిరుమలీ తిరుమావలంబుని నిలిపించి యొక్కటికేయింబు దండెయి కాళంబులు పైకానలు (కీ)నిలిపించి యందరమందీ క్రతులనీ వచనాలింబు నిలిపించి మలమంగా నాను యొక్కలానగంబునకు విధింబు (విధింబు) సంకీర్తనలు పాడుచున్న రాగాను, యొక కంపాల భక్తుండు ముక్తిం బొందిన యెరికి వైపది అతినిలంబి చహగమనంబు నేయంబోవును కృష్ణమూర్త్యుల బొదిగని వివాదంబు దిగిచ్చి శివమ వ్రుత్తిలోకంబులు గలిగెనని సుతుల యెరిగి పాశ్చాత్యుల దింపములు నను

* ఈ కళ్ళ మదరాసు ప్రొద్దుతిరిథి ప్రకృత భాషాగారమున R 308 ఆము సంఖ్యతో నున్న ప్రతిలోనిది

ద్వీపివల ఆ తొలవ కృష్ణమాచార్యులు పాదగరి
యేనుకున్నాడు చేదా! ఆ తొలవ పనులచేర,
పనుల రవిగ, పోడియ్యం, కాపావ్యవ పుత్రుల
పాదకయ్యల, యోగచేత పుత్రులయి, యోగచేత
విష్ణువంతు పట్టకొనియ్యకు తొలవ తాచి యీ
తొలవ పనుల చేసిపాతుంది భావించి దీప్తాయ
మృంతులాలత గాన, చాల ముత్యవలవల చేసి
వలగ పనుల వలగ చేసి పాదా యని దీనించవల
ఆ తొలవ పనుల పుత్రులు చేదా! తన కక్కడి దీప్తా
య్యవలయ తన కక్కడి ముత్యవలవలయ తన
పెనిమిటి యవలయ ముత్యవలవలయ నిండు
ప్రాణంబులు తన పెనిమిటి అర్పించువలయ
చాన చేద! నా కక్కడి వలం బొంకిరిరి మీ
వాక్యములు పల్లం గావయ్యు చేదా! మీరు పను
నొకంబి యితరొకంబు కమక అంటేను అవలయ
కృష్ణమాచార్యులు పనుల వలయ చేసి 'అయ్యో
పుత్రే వీంపాదయ్య! మీ చామి వాక్యములు
కల్లం బయలెను యీ కిదిపుల పాదయలు చేసి
వలం అది పనుల కల్లంబు చేదా! చామి కల్లం
పనుల కల్లంబు 'వీయ చేయి' నీవు నా కేమిటి? 'వీయ
నీ కేమిటి?' యీ ప్రాణంబులు నా కేమిటి?
అయినా వీర కల్లంబులగాన ఆ కేమిలవలం బొయ
లీరి యీ కేమిల యిక్కడ వించువలవల వీరి వలగ
పనిచాచా! పాదపురి కొలుపులం బొయల ప్రాణ
ములు బ్రహ్మచర్యము తిరుగా పంపుమనేటందుకు?
అవలంబుల యీ? 'వీయవల వలగచాచిచా
చివల కేమిటి వీరికి లింగమున్న, వీరియ్యారాయ
లని వీరికి పాదగ్రామమున్న రెండున్న యొక్క
పనులుగా పాదంబుల కేమిల యొక్కవలంబు వలగ
యంబుగాన యొక్కవలంబు వీరికి లింగమును
బొందిలో పెట్టుడి పంతులం పాదయలు మీరు గాన
చేదా! మీ కా పనుల వీరి కేమిల ప్రాణములు
రెట్టులవల వలగ యితరం కంచిలోలవల బొందలు
యెంబెంబులకు కేమిల పుట్టం బాదెన మహాత్ములకు
గాచా యని అవలయ ధూమపైరించి వలగ కదివం
బొలంగిరి అవలయ తన ప్రాణవలయ అతినిపై
చిరికించి వలగ తిరుమలే కేమిలయల వలయంచి
చామి కల్లంబు పనుల కల్లంబు యొక కల్లంబు
వలగవలయ తన పనుల కల్లంబు 'వీయ'గాన అక్కడ

బ్రహ్మచర్యము, చిత్తవలయము కల్గి
రంబులై కాకంగాన వలగ వలగ (ప) రవి (క) పాద
కదివలంబు ఆ పాదపురి యేను కదివలంబు
యవలయ చేదా! వీరి అగవలంబు! లోకకళ
వీరి పనుల పనుల, వీరి అగలంబుల వీరి బ్రహ్మచర్య
నానాగ! యీ పాదపురి మహాపర! వీరి రావల
వీరికల్లంబు! కదియగంబులయ యొక కల్లంబు
యేదీ యొక పట్టంబులవలయ యొక కంబుల
పుట్టంబు ముత్యం బొందెన అతిని వలగ కల్లంబు
అతినివలంబు పనులవలయ వీయంబులయ
కృష్ణమాచార్యులవారి కది ఆ తొలవ వివలయ విగ
వచ్చిన తనకు పుత్రులొకంబు గదిగవలగ గదియ
యేరింగి కృష్ణమాచార్యులు ఆ తొలవ వీరి
యేనుకున్నాడు చేద! ఆ తొలవ పనులచేర,
పనుల రవిగ, పోడియ్యం, కాపావ్యవ కరయ్య
పుత్రుల వలయవలయ చేద! యోగచేత పుత్రులయి,
యోగచేత విష్ణువంతు, పట్టకొనియ్యకు తొలవ
తాచి యీ తొలవ పనుల చేసిపాతుంది భావించి
దీప్తాయమృంతులాలత గాన చాల ముత్యవలవల
చేసి వలగవలయ కలవలయగాన వలగవల విష్ణు
పాదా యని దీనించి తన వీరివల విష్ణువలంబు
రక్క కల్లంబుల కల్లంబు పాదుకున్నాడు అతిని
తొలవ వలంబు తొలయ తొలవలవలగాన
అతిని యయవల విష్ణువలంబు తొలయ తొలయ
యవలయలయ బొందెనగాన గాదు మీ చిత్త
మతిని భాగ్యము బ్రహ్మచర్యము, చిత్తవలయ
యన్న కదివల బొందెరి ఆ పాదపురి కంబుల
పుట్టంబు తాచి యేనుకున్నాడు చేదా! వీరి
కంబులపురిచా! వీరి వలగ విష్ణువలంబు,
అతిని పుత్రులయ వలయవల వివలయంబు విచ్చి
యొత్తలయ వీరియల తాన యొచ్చి యొత్త వీరి
అతినియల వలయవల అతినియల వలయంబు
యొత్తలయ వీరియల వలయంబు యయంబు అతిని
పాదులంబు వీరియల వలయ వలయ వలయ
తిచ్చివల ఆ పాదపురి వలయ ఆ కంబులపురి
యేనుకున్నాడు చేదా! వీరి అగవలంబు! లోక
కళ వీరి పనుల పనుల, వీరి అగలంబుల వీరి బ్రహ్మచర్య
నానాగ! యీ పాదపురి మహాపర! వీరి రావల
వీరికల్లంబు! కదియగంబులయ యొక కల్లంబు
యేదీ యొక పట్టంబులవలయ యొక కంబుల
పుట్టంబు ముత్యం బొందెన అతిని వలగ కల్లంబు
అతినివలంబు పనులవలయ వీయంబులయ
కృష్ణమాచార్యులవారి కది ఆ తొలవ వివలయ విగ
వచ్చిన తనకు పుత్రులొకంబు గదిగవలగ గదియ
యేరింగి కృష్ణమాచార్యులు ఆ తొలవ వీరి
యేనుకున్నాడు చేద! ఆ తొలవ పనులచేర,
పనుల రవిగ, పోడియ్యం, కాపావ్యవ కరయ్య
పుత్రుల వలయవలయ చేద! యోగచేత పుత్రులయి,
యోగచేత విష్ణువంతు, పట్టకొనియ్యకు తొలవ
తాచి యీ తొలవ పనుల చేసిపాతుంది భావించి
దీప్తాయమృంతులాలత గాన చాల ముత్యవలవల
చేసి వలగవలయ కలవలయగాన వలగవల విష్ణు
పాదా యని దీనించి తన వీరివల విష్ణువలంబు
రక్క కల్లంబుల కల్లంబు పాదుకున్నాడు అతిని
తొలవ వలంబు తొలయ తొలవలవలగాన
అతిని యయవల విష్ణువలంబు తొలయ తొలయ
యవలయలయ బొందెనగాన గాదు మీ చిత్త
మతిని భాగ్యము బ్రహ్మచర్యము, చిత్తవలయ
యన్న కదివల బొందెరి ఆ పాదపురి కంబుల
పుట్టంబు తాచి యేనుకున్నాడు చేదా! వీరి
కంబులపురిచా! వీరి వలగ విష్ణువలంబు,
అతిని పుత్రులయ వలయవల వివలయంబు విచ్చి
యొత్తలయ వీరియల తాన యొచ్చి యొత్త వీరి
అతినియల వలయవల అతినియల వలయంబు
యొత్తలయ వీరియల వలయంబు యయంబు అతిని
పాదులంబు వీరియల వలయ వలయ వలయ
తిచ్చివల ఆ పాదపురి వలయ ఆ కంబులపురి
యేనుకున్నాడు చేదా! వీరి అగవలంబు! లోక
కళ వీరి పనుల పనుల, వీరి అగలంబుల వీరి బ్రహ్మచర్య
నానాగ! యీ పాదపురి మహాపర! వీరి రావల
వీరికల్లంబు! కదియగంబులయ యొక కల్లంబు
యేదీ యొక పట్టంబులవలయ యొక కంబుల
పుట్టంబు ముత్యం బొందెన అతిని వలగ కల్లంబు
అతినివలంబు పనులవలయ వీయంబులయ

నిన్ను గొనివెళుదును ఆ దాసనిమూటలకు తిరుగా
 నిమ్మకాయల పులికిమా నీకు, అతంకు మరుమూటలకు
 మరుమీద్రమందు పోట్లదించిన దొంగలు వాయు
 కొఱకు కృష్ణమూరాలగులై తిరు అవతరించివాడు
 అతడు యేతెవ్వారైనా అతంకు వుండు
 మంజుల ధూళాకంబున స్థిరగాలంబు వుండునా,
 అతంకు పామునిన తీర్చులె కత్తువు గాని
 పాముని యావతిచ్చినను ఆ కంపానితీతుండు
 బొందిలో ప్రతీతింబున నేక! అవ్వకు కంపాల
 భక్తుండు లేచి మూర్ఖుడి కరములు మువ్వించి
 కృష్ణమూరాలగుల పాపాంశుగదంబెములు సమర్పించి
 యేమని నిష్పన్నము పేయించువాడు నేనా! ఓయి
 కృష్ణమూరాలగులు నీవు ఆ వారాయంబు ఏమ
 కొని కృష్ణమూరాలగులై తిరు అవతరించివాడెపు నీవు
 యేతెవ్వారైనా అతంకు వుండుమంజుల
 ధూళాకంబున స్థిరగాలంబు యుండును అతడు
 పాముని యావతిచ్చినను తనకు సకాలమరణమే
 కాని అకాలమరణంబు గాదు తనకు ఆయుష్యులకి
 పూర్వమే కాని యాయుష్యులవ్యవరణంబు బొందిక
 వాడెగాను నన్ను ముప్పించి పంపనే మహాత్మా
 యనిన ఆ కంపాలభక్తుని మూటలకు కృష్ణమూరాలగులు
 యేమిచుచున్నాడు నేనా! ఓయి కంపాలభక్తుండా!
 నిత్ర యాశ్వినది నిలభిస్తుండెపు నేమ క్రిమిన్నా
 రాణునిని నిజకామంపన తాశ్వనుండు పీట్రాణం
 బులు వాకు ధారామూర్త్యుగాదు సమర్పించివాడు
 నిన్ను నేమి కైలాసంబునకు పోనియ్యెను నీవు నన్ను
 పంపె నాకు యిచ్చిన ప్రసంగంబు యిచ్చుననిన
 ఆ యాశ్వనునికొంత యే రీతి వుండును అది వాకు
 యెవరిగెపు మనిన తపనతపై కైలాసంబునకు తోడుక
 పాపాంబులవ్వకు యిచ్చెను శివశరణులు యేకేంచి
 లంగాని విమానమునైన మూర్ఖుడెట్టి మహారా
 ధివాశ్వం (?) మియ్యేది యాపశ్వతంబుగదెను
 తోడుకపోయెనను అవధ్యతంబు యెనిమిది లక్షలయె
 తంబుల పొడవు యొక్కోతని నేనా! కానినాడ
 కొటిమూలంబుల విహారంబుగని అటుకంటి కైలాస
 గిరి మూలయొక్కకొల గలదు ఒక్కొక్క కొలకు
 మూలొక్కచాలెం గలవు ఒక్కొక్క చాలెటి
 మూలొక్క చార్వరపాలనం గలదు. ఒక్కొక్క
 చార్వరపాలనం నిన్నును, అవలంబు, యెవ్వక

కన్ను, మర్తికలుపున్ను, కొన్నిలపున్ను, రకు
 ర్మబంబుల త్రిశూలపిమరంగంబులను పట్టుకయన్ను
 చార్వరపాలనంలకు పంపనంబులనే ఆ విమానకు ధర్మ
 ముడుగు గలను ఆ ధర్మమునుననున తన్ను పాప
 మాడించిరి అంతలానే తనకు మిన్నులునెల
 పుట్టును ఎక్కువకన్ను కలిగెను కొన్నిలపున్నును,
 చతుర్భుజంబుల త్రిశూలపిమరంగంబుల పట్టి నిచ్చిరి
 నేనా! తన్ను యాశ్వినది కొంతకు తోడుక
 పాపాంబులవ్వకు ఆ కొలపున చ్చిత్రావరంబులు
 పట్టుకయన్ను కొటికవ్వలను నీకకన్నుల దిరుగు
 చున్నాడు ఆధిపతియొక్కంబుల నీకకయ
 చున్నాడు రంభ, యూర్యక, మేనకాకవ్వల
 వాటగుంబు లాడ చున్నాడు ధ్వంశకవ్వలంకు
 తాంపన మారుచున్నాడు సందీప్తింబునయంబెను
 కనుపంపనము ముప్పలెలకలయోనంబుల ఎడల
 నిడుపుంగల కానినినాడు పది పామనంబులపాపెపు,
 నక పామంపు మిళిత, కానినినాడు నేను యోజనం
 బుల కక్షనెం పో నను, కక్షనెం పో ననును
 విమాన యాశ్వనుండు పాపశ్వతిగాని మరీ
 యోజ్యులన్ను మూర్ఖుడెచువా గనుక అటు
 కంటి కైలాసగిరి ముప్పదిలక్షల పామమూర్తి
 విధుల, మూడులక్షల శివాలయంబుల, నెంకుల
 నేకపానంబులు, ఆత్యంతచైత్రభాగంబులు, పాప
 శోచరారాధనలనీయుచున్నాడు. పురుషంబు కైక
 వాకు పదిహేరు వర్షంబులవాడును, స్త్రీలు పంపె
 నేండ్ల చాలకొంతలై వర్షంబులకుదురు అటుకంటి
 కైలాసగిరి తనకు వుంపెనకకైయెన్నుది నన్ను
 ముప్పించి పంపనే మహాత్మా! యనిన పరమపదిం
 బులో నిది మాత్రంబులేదు నీవు నన్నునుపేమి
 వాకు యిచ్చిన ప్రసంగంబు యిచ్చును ఆ బ్రహ్మనే
 మనిని, ఆ సవాళిపురి, తన కింపాద్రవ్యంబు అన
 తిగం వాడుడును దిగం వాడెనది మూచి అవ్వకు
 కింపాద్రవ్యంబు కొటి మూర్తిచక్రాకం కైకదివ్యురీ
 టంబు ధరియించి కంభుర్యకవాళాశ్మంబులు ధరి
 యించిన కింపాద్రవ్యం గనుకని కృష్ణమూరాలగులు
 వందనంబునీ ఓ మహాత్మా! యాకంపాల
 భక్తుండు నన్ను నన్నుగయన్నుననిన అంతలా
 బ్రహ్మతత్వంబును, సవాళిపుండను యేమి
 చున్నాడు నేనా! పరబ్రహ్మకులకు లేని ప్రసంగంబు

నీకు గలిగి వచ్చినను పోతన లోహము కాంచన మెట్లు కృష్ణమాచార్యులు నిన్ను చేపట్టగానే కృతానంతరే జరిగిన నీంతోద్రవ్యము యేమిట నున్నాను లేదో కృష్ణమాచార్యులకు యిచ్చిన ప్రభులకంటె నీకు యెచ్చిరిన్ని యెచ్చిరి గానయిది ప్రభులకంటె అధికమైచ్చితి కా యీ సంతోష కల భక్తులాయితేమి, విప్రులకు బాధితేమి యెవ్వరు వదిలిన యెవ్వరు భక్తితో నిన్ను, యెవ్వరు ప్రాసిన పాపపరిహారపును అటువీధులు కామంత్య మంగున ప్రభులకంటె విక్రమ నీయన నీ దరణులు లాన మా తిరుమలే తిరుమారణ్యము మా గురువు లాన మా శ్రీకృష్ణమహారాష్ట్రు నింహగిరి వరహాస నూనదూ దియవచ్చి ! *

* * * *

* * * * కృష్ణమాచార్యులు పోయగంటిలో వదిలెత్తగృహంబున శీల ప యంటి బ్రాహ్మణులకు దివ్య ప్రణామం చేసి 'శాస్త్రుడా! దీనిని విజయంతేములు కా గృహంబు పాతకం బాటును పేను కృతానంతరేమి నా యంట అరగించి ముప్పుల రక్షించునది నిన్ను పంపివేసిన కృష్ణమాచార్యులు యేమిటనున్నాను 'నీవు ఏక పత్ని ప్రకుంపెత్త విత్తాను సంధాన సంపన్నులెత్తు పకల పునపంపము గలవ పుష్కలంబుల బృందావన యందు విజయంతేసిన నీముట్టు దీని యంట పార గించెదనది బ్రాహ్మణులకు కులవీహారశక్తిని తెచ్చి మనిషి బ్రాహ్మణులకు కులవీరుహశక్తియు యెట్ల తెచ్చుకొనింగ విశిషయమునకు కులవీ దర్శనంతేసినవారి శిష్యాశక్తి, గోపాశక్తి, స్త్రీహాశక్తి, మొదలైన పాతకంబులలోను కులవీర అయినా కలె పరమేశ్వర తేనీవారి! తేనీవంశశక్తిలంబులు హయబద్ధపదంబులగునకు కులవీ! కొలకేయించి కొమ్ముల దీర్చిన పుణ్యాత్ములకు అశ్రుతూర్ణ ఫలంబు గలవకు కులవీ! దీపం యెచ్చినవారి! మార్యులంద్ర లోకంబులు గలవకు కులవీ! రాగి, వెండి, బంగారం బుల ప్రాకారంబులు దీర్చిన పుణ్యాత్ములకు కాశక్తిం

బుగా విప్రులలోకంబు గలవకు కులవీ! నీహావంబు సమర్పించినవారి! బ్రహ్మలోకంబు గలవకు కులవీ! కొలకు గోమయంబులు దీర్చి అభివసారి! కల సంకర్షణంబులు స్వర్గంబు గలవకు కులవీ! వసు పార్శ్వంబు తేనీవారి! వాణులలోకంబులు గల వకు కులవీ! వైవస్వతంబులు సమర్పించినవారి! కావ్యంబు గలవకు నీకులవీ! పెంచినవారి! జల రిండువు తెచ్చి కలవకు అన్ని సంకర్షణములు పుణ్యలోకంబులందు విప్రుహయబద్ధంబు పొందు చును నిత్యకృత్య వసుపార్శ్వంబులనీ పూజలు తేనీవారి! ప్రభులకంటె గల్గును, కులవీ! మంత్ర శ్రుచ్చమున్ను యెత్తడవలెమున్ను సమర్పించినవారి! బ్రహ్మలోకంబు గలవకు కులవీ! కుచ్చములున్ను, మణులున్ను సమర్పించినవారి! స్వర్గలోకంబుగల్గును కులవీయెద్ర ముగ్ధులంబినవారి! అన్ని ద్రువఫలంబు గల్గును కులవీ! వెండి, అరుగ తేనీవారి! అష్ట శ్రేష్ఠ్యంబులు గలవకు కులవీ! వెండి, మృత్యు పరి యించినవారి! లలాటలోదనవి దివ్యవంబు గలవకు కులవీ! పూజలు అష్టాక్షరీ దానకాశీ, నీలంబు తేనీవ పుణ్యాత్ములకు అష్టపుణ్యలు గలవకు దానకాశీ దీపంబు ప్రభులకంటె గలవకు కులవీ! వికలంబు లోకంబు లాజతేనీవారి! శివలోకంబు గల వకు కులవీ! వరహాసం తేనీవారి! పకల శ్రీధంబులందు గాంగాది వరులందున్న వసుం తేనీవ ఫలంబు గలవకు లేదా! కులవీ! వంశ శర ముగ్ధు సరించినవారు త్రిలోకంబు అధిపతులై జన్మింతురు, దానకాశీ దీపంబు కులవీ! బ్రతులు తేనీవ వారు ద్వారకానగరంబు అధిపతులై జన్మింతురు కులవీ! బృందావనకవంబు అభి! యుద్ధపెట్టి వాసుం సంకర్షణ జడములు దీన్మునుది మంత్రపుణ్యాంబులు, భూవనీవ వైవస్వతంబులు సమర్పించినవారి! యంట నిత్యశ్రీకృష్ణ పక్షి, తూహాశ్రీకృష్ణ, సంకర్షణాశ్రీకృష్ణ సంకర్షణారామయందును పకలమైన భోగభాగ్య యలు సంపదలు గలిగి వర్షభోగ్యవంబులు గలిగి యందురు. కులవీ! బృందావనకాశీ వారి! కల భూధరఫలంబులు సమర్పించినవారి! బ్రహ్మ సన్నిధా నంబు గలవకు కులవీ! బృందావనకాశీ దీపంబు పశులొగాను మాత్ర ప్రదక్షిణంబులు తేనీ వాసుం గ దంద్రప్రణామంబు లాచరించినవారి! అశ్రీకృష్ణ

* * * * పాశ్చాత్య మదరాసు ప్రాంతస్థిత శ్రీకృష్ణాచార్యమున R 447 అనుసంఖ్యతో నున్న ప్రతి లోపిది—

యందున్న సకలమైన పదముల గలిగి జన్మ జన్మల
యందు భక్తిమయమయినందు జన్మించును కులసి
బృందావనమునకు భక్తిపూర్వకముగా యథాకర్త
తాంబూల పైచేర్చులు చేసినవారికి ధూళికంబు
శిష్యపాలనము చేసి విష్ణు సమీపానము జొందు
దుగు పాతంబుల సమయమయినందు కులసికి
దీపంబుచ్చిన శ్రీలక్ష్మణుని కొరికి కొరికి గణగను కులసి
బృందావనమునకు అరిగి యున్న దీర్ఘ జ పాతం
బులనును అరలి యచ్చిన శ్రీలక్ష్మణుని కాళ్ళకింబుగా
అయినదశంబు గణగను యంత్రపల్నాజ గలిగి
సంతోషమున నుండును జేవా! అంత్యమందు
కులసినిదగ్గర యిచ్చి దేహం పవిత్రంబై సద్గతి
గణగను జేవా! కులసి మహాత్మ్యం పరియించిన
వారికి కొన్ని జన్మాదులు గపచిపోగాను
కాళ్ళకింబుగా కైలాససమీపానము గణగను
కులసినిదగ్గర వ్రేన్న పిళ్ళెచ్చి శరణున గరిం
చినవారికి త్వరితముగా అదిత్యపురము గణగను
ప్రార్థన చేసి కులసి దర్శనము చేసిన వారికి
పాపములు దొలగును ఈ కథ కృష్ణమూర్తార్థము
సంకీర్తన కొనుగా జగయింబు నయమైనకొన్ని దీర్ఘ
కవలలు తీసుకువచ్చి పుంపిన వేళ అయింటి పిద
కొనెలు యీ సంకీర్తన వింబా ముగియ గెండ్
కొనెలు పూర్వకవలలు వింబుకొని వింబామగిను
కవల యిద్రుకొనెలు యీ సంకీర్తన చేసి యాహు

టలమే పోదాను రక్తునిది. గణక యీ సంకీర్తన
వింబా మున్నకొనెలు ధూమంపల మేలే రావా
కొనెలు జన్మించెను పూర్వమంభములు దింది వింబా
మున్నకొనెలు చక్రవర్తియై జన్మించెను కవల
యిద్రుగ యిక్కడ సంకీర్తన దిగి పోదాను రక్తున్న
కొనెలు అవాహికులయింబు మూల జన్మించులు
పండులై జన్మించిరి గణక యాదిత్య నామస్మరణ
యెడలరాకనా, యెడల కదిరినా, యెడల పశం
చినా, యెడల విన్నా గోసనాసనానములు చేసిన
కులంబు గణగను పిల్చిపోయెనా విష్ణు పాతం
బులయి గాంగున కల దొడుములన్న సర్వత్ర
తా చేసినపాపములన్న వివారము అపదలు దొల
గును అయినరా కృష్ణ విశ్వరూపములు గణగను
పుత్రపూర్వకవర్తి గణగను "

* * * *

"వివారి రక్షణవియంబు ముతానా
నవసించె దీర్ఘకృష్ణసంజుమనక
నా బ్రహ్మమూర్తిలై జన్మించెనీ
నృహరి నాదీంబు దివ్య పద్య
దేశవికాశమున పర్యవసరి నున్నయి
తేవనములు దొలగి గెరిగి"

అలాంటి కృష్ణమూర్తార్థము రచించిన యీ
'తెలుగుతనం' ద్వారా ప్రకటించునీ అది తెలుగు
వాక్యముని కొక విశిష్టతలకారణ అవుతుంది "

సంగంవారి వీధి

శ్రీ ఇవమూరి కామేశ్వరరావు

ప్రభుత్వం కలెక్టర్ హంటలును తప్ప అవం నుద్దుటించి సంకతింటూ లేదు దైవందివ కర్మకరాలనుంచి, కాంగ్రెసు ఎల్ల నలు స్థాన మాన్యుట, సమ్యలు—అట్లో ఒక తీమిటి సమస్త సంకతుల నుండి ప్రస్తావించడం పరిపాటి ప్రభుత్వం ఏదై వా రాత్రి సంధికి ప్రస్తావన అక్కరలే

మరియు, శీరంబూలు జరిగి రే వాటి వార్తలు అక్కడను నంటనే నేరమంటాయికా కోర్టులో ఏదై వా మంచి కేసు విచారణకు వస్తే వాని ఫలితాలను నుండి యిక్కడ నర్వ జరిగితరుకుందికా అట్లో మేమారు గాని ఎత్తిపైవా వంతో చెప్పారంటే ఆ విషయం అక్కడ దర్శించుకోవలసిందే గదా ఆ కోసం సంరక్షా వివరకా యి సగ మార్చిందింటే వానిని నుండి అక్కడ ప్రస్తావన అరగవలసిందే ఇలాగూ చిత్రించితేగా వానిపోతుంటాయి సంభాషణలు శెంగలాపు మాదా ఏకైక సంభాషణల మార్గ తవని తోచివట్టు ఒక్క సుక్క విడుదలం పం పరిపాటి

కలెక్టర్ల కోట్లను అనుదినమూ వోలరు నేను మనీ గాండ్లగా—ఆ ప్రక్క ఫ్యాక్టరీ ఫోర్మకు ఒకడు, అగ్రహారంలో పుంజే కామ్రోలవారోకయూ, గవర్న మెంటు గ్రాంటుయిచ్చిన ఎయిడెడ్ స్కూలు అయ్యివారు, అయ్యవారన్నమా ఒకయిన్నాగ్రికల్చు ఎంటు ఒకాయె బిల్లు వజరు కావలసిందే అలా తప్ప మరవనియిందే—ఈలా ఎంపలు నుండి పూర్వము నేయనియిందే—ఏదో ఒక సమయంలో వజరు కేసుకొని చివ్వాటిలో మాట్లాడుకొని పోతుంటారు

తెయిదు ముప్పన్న మాదా ఆ దుకాణంకు రావడం కద్దు మాకువరి ముప్పన్నంటే ఆ ప్రక్క చాల మందికే రెంటుల ఫరగా మనిసి విశ్రాంతి ఇతని మాదా ఇద్దరో సున్నో తోకల్లా తిరుగుతూనే ఉంటారు తన మాటను అక్షంక వ్రే సమించే ఫుంట కాదు, నాటివోపాటి వాటి అనుచరుల మాదా ఒక

నూట అరవితో ఘర్షణ వడిలే ఏం వివస్తు సంధి ముంత్ వని ముమ్మం గా పోతుంటాడు శెంగలాపు ఎంతుకంటే ఇమక ఒకటి శెంతుపార్లు అక్కడ కొట్టాటలు మాదా జరిగి తలలు పరగుట్టుకు నేంక పని జరిగింది అందులో మాకువరి ముప్పన్నతో చేయి చేసుకుంటే ఆ కోదా నెత్తురు యావారన్నమాటే

యధావిధిగా ఫ్యాక్టరీ ఫోర్మకు పోతుపోతూ రేకు మాయలుగా మార్చునే బద్దవిద మాన్యుని యింకే కాంప్రొస తింటున్నాడు చెట్టియకొని గ్రాంటుమాటలు బడివంతులు, అయ్యవారన్న బడి తలపు విగించుకొని రవంక మేమిటా తినిపోతామని కలెక్టర్లు మాకామికి రెక్కలచ్చి ఫ్యాక్టరీ ఫోర్మను ఎదురుకురాఉన్న బద్దవిద మాన్యుని శెంక నేటు బూరిది తనపాగారు

ఫ్యాక్టరీ ఫోర్మను యెవ్వంపంచి తిరిగివచ్చిన బిల్లికి లాపుగా పోటిగా ఉంటాడు పిల్లికల్లు జాటు ఎవ్వడూ నుంబరకు మదిటియాచకు వస్తుంటే పవనక వనమ్మ తీసుకుంటుంటాడు ఇన్ను రమ్మకంపెనీ మేజంటు అక్కడలదగా పొన్నగా ఉంటాడు ఇతిగాడు 24 ఫుంటలూ చెక్కినాకే తిరుగుకూంటాడు ఒక పది విరుమలు తీరిక చిక్కిందంటే శెంగలాపు కోట్లలో ఉండి తీరవలసిందే ఇదా పోటీ అయ్యి వాయూ, అయ్యవారమ్మది బరే అప్పట్లో పిల్లిది అసలు వావవా టేటలో మకాం పూరావంతా పిక్కంటే వివరకమైన నురి ఇద్దయూనూ డ్రైనింగ్ అయివారేనా శెరో 50 రూపాయలు సంపాదించుకుంటున్నాడు యెవ్వవంటే తుదోకాలు సంపాదించారాగాని, ఇమక పిక్క తోక మత్తేతలు తురపాలక సంఘంలో పిగులు శిచ్చి తను పొట్టకు వచ్చి పోతుంటే వారు, కాని నేటి గాంధీయగంలో మాటల ఆకే పదంపాయ వాని పూనే వారివల అనే నేను రావడంతోనే పరిశీలున్నా తాడుమార్ల పోయాయి.

తెలియ జేయండి గజగ యేమాయ ముప్పన్న సంగంవారిది ఎక్కడుంటే చెప్పా

ను సంగంవారిదిదే తెలియదు ఏదోచాచా కాదు కాగా తెలుసు ఎందుకంటే మా ఆర్థికారులకు జబ్బులేవీ ఆ దిద్దలోనే పోయింది అంతకు దక్షిణంగా ఉంది ఆ దిద్దలోనుంచే రైలుగేటు మాచా కనిపిస్తుంటుంది

యంతరకు ఆ ప్రసంగంలో తొక్కం కర్పించుకొని మనలాడుతూ లేచి

అల్లె బారంతా చెప్పింది అసలే తప్పు లైన్ వలెనే చేబాయానిది అవునని ఉన్న దిద్దే సంగంవారిది

ముప్పన్న మహా చెప్పారేవదయ్య, పాడు గాటి మహల్ల మల్లన్ననే తక్కువగా చెప్పి మగా మల్లెమల్లె అది కాదుటానేటయ్య అయితా మనిలోనవే నీ కేంతుకు ఈ గాడున నీవు నీ పాడుం కానుకుంటే నీ కేమిటో అంటే కాని—

పోర్కను అయితే తే చెప్పింది తప్పంటారా బలే బాగు! అనయ సంగంవారి దిద్దే అన్నకంకడదిద్ద అని పేరు కొంగుగోటిలోంచి అచ్చు ఆధీనవద్ద కలిసేస్తే అంటే మీకు వచ్చుకం

మా ను నీవు చెప్పిందా వచ్చునీ అని ఉంచా ఏమిటి? సంగంవారిదిదనినంది నీకేం తెలుసు నిన్ను గాక తెలుసుటితరకు యుద్ధంలో ఏమిటా—

పో సలాబాదోటున ఉందని తెలవదానిది! బాగు పోకరికొనిఉంది ముక్క మల్లెమిటి? ఏమిటా గీడుటా రావీయన మాటుల పరిగా రానియ్యి ఏమిటామన్నానో

ను ప్రతీది నీవు తెలుసునని వాదిస్తావేమిటి? మహా తెలిసేటట్టు ఏంటిస్తా వేమిటి? ఎవరితో మాట్లాడుకున్నానో తెలుసునని నునీ మాట్లాడు అల్లె మాట్లాడితే

ఏ. అల్లె మాట్లాడితే ఏం తేస్తావేమిటి? పోర్కను ఒక్కటి అడుగుంటున్నావేమో మీద చెయ్యివదిలే తీరుతున్నది లేదు, బాగైత అన్నాడు

అనయ చెప్పాలని అనిపించా గాని యంతలో

అయ్యవారయ్య! ప్రతీది దిక్కున తెలుసు నుకుంటున్నా ఈ ముప్పన్న మిది అప్పాయింకితే మొదటివాణ్ణి ఎక్కడా చూడలేదు

ముప్పన్న బట్ట వేడై పోర్కను ముప్పన్న కొట్టుకోవడం ప్రారంభించారు గానుగా దిక్కిరేడు మన్నాన ప్రక్కనే యునిలాడుతూ కర్ర పెట్టుకుంటే అది తొడతెరువట్టని దిక్కిరేడునే తేవకు ముప్పన్న, పోర్కను మల్లె చెక్కరిదిరాదు, చెప్పి తప్పించుకుని, ఇటులైతేకు వచ్చి ఒక తాళు తిన్నాడు ముప్పన్న, ఆ చెప్పిపో పోర్కను చెప్పినట్లు నువ్వు నువ్వులే కలిగి రక్తం ప్రవహించడానికి ముప్పన్నతో ఉన్న తరిమ్యం యెదురు అయ్యిపోయింది, అయ్యవారయ్య! కర్రతో వాయిసింది ఒక్కోకో తే పోయి అయ్యవారయ్య! చెప్పిరిగి తడిపోయింది ఆ వడ దెంతో గానుమీద పడితేమో బద్దలయ్య గాను అందు కలిగి మోయెయ్య గీసుకుపోయింది

తన లాంగుబాటులో! బతుకురాదేకే తంగ లావ దిద్దలో పోయి వారిని దిరిగి కేకలు పెట్టడం ప్రారంభించాడు ఈ కొట్టుకు వచ్చిపోయింది అది గిపోయింది ఆ గలానా ఈ కేకలు విని నీటు తిరుగు నున్న పోలికు కదిపిరిపోకు అక్కడకు వచ్చాడు, కాని ఈలోగా ముప్పన్న—వాడి అనుచరులు అక్కడినుండి పొటునున్నాన చెప్పిరిగి వాండ్లకు గెల్లెరు కాదుకుంటే అంగారెత్తి చూడతే చచ్చింది పలు ఆకుపల్లి! తీసుకొనిపోయి వాండ్లకు కట్టు కట్టిందనం నిమిత్తం తంగలూపు ప్రక్కనే ఉన్న బండిని విలకచానిది చచ్చాడు యంతలో యీ కొట్టుకు విడుదలం పోక్కి బసం నువ్వూడి చివరి! సక ఇవచ్చేయో నీవ్వుంది తయారైవారు అరిగిన సంకతో తంగలూపు వద్దనుంచి సంతాపాలు తీసుకున్నాన అక్కడ వచ్చి అందరినీమీ మెంట్లు త్రిప్పు కొన్నాడు వాండ్లకు ఆస్తిలి కిగిన చికిత్సై పంపించాడు.

మాకు రోజాబాటు ఈ దిద్దేమిటి—ఆ దిద్దే మిటి తోయారాగా గానించేవారు ముప్పన్న పోసం ఈ సందర్భం ఆ రాత్రి మరీ ఎలా అంటుకుందో ప్రక్కనే ఉన్న భోక్కిరికొట్టు అంటుకుని కొన్ని కడం యాదానం పన్నుమోయింది, కొట్టులో పోలో నీలు, ఒకటి రెండు నుంచి నీలులు, యంతర పాడు

‘అత్తే పరికాదు’ అన్నాడు ధర్మరావు

‘మేజిస్ట్రేటు సహాకారాత్మకాదు అసలు ఈ విషయానికి! కేసుకు ప్రస్తుతం ఏమీ సంబంధం లేదనీ, వాన్ని మరించి యింక తర్కించ నవలసిన లేదనీ అన్నాడు ఈ కౌమిస్ట్రేటు విచారణ ఫలితం ఏమైందనీ విషయం మనకు అప్రస్తుతం పోర్మనూ, ఇన్స్పెక్టర్ మున్సిపాలిటీ, అయ్యలూరు, అయ్యలూరునూ, తమ తమ గాయాల మానవేంవల్ల గుబ్బిన్ను చూడ కనీసం చర్చ తీసుకొని తీరాల్సిన పట్టుపట్టనూ లేదు అయినా గుబ్బిన్ను విషయం వారి కందుకు

గుబ్బలను కలికి పట్టుకుని వండించిన పోలీసు వారి విధి కేసు విచారించి వ్యాయావాదాలు లేబునెం కోర్టువారి విధి ఈ లావాదేవీలలో తమ కందుకు అని యధారితగా వారు వివర్ణ తిన్నకున్నాడు.

‘మేజిస్ట్రేటుగారి రాజమరితి లిండ్లకేరంగారు జిక్రితంకోకే పెరివ్వకపోయినా మాట్లాడుకునేందుకు చెల్లెలుగారింటికి వచ్చాడు చంద్రకేరంగం కొడుకు రామలిండ్లయ్యాదీ ఈ మధ్యనె వి ఏ ప్యూర్ అయ్యాడు ఇతను మానవాధి కైతే బాగానే వుంటాడు కొని మనీ కొంటెం నలుపు పొసగూ, నవనవలాడే నవనవ్వనంగా ఉన్నాడు చంద్రకేరంగం తన కొడుక్కి చెల్లెలు మామయ కారమని వివాహం చేయించి వుంటావలసకున్నాడు

‘కొని, అసలు ఈ పెండ్లివిషయం ఇదివరకు ఒకటి రెండుసార్లు ‘మేజిస్ట్రేటుగారి ప్రత్యక్షంలో నయలే నేమి, ప్రకృతిలో నయలే నేమి వలగిన విషయమే కొని చంద్రకేరంగరానికి గ్రామంలో పని తొందరవల్ల ఈవిషయం ఆలోచించేందుకు వలసిన భావా వ్యక్తి తేవోయింది పైగా ఇప్పుడు తన కొడుకుని చదువు భావా పూర్తి అయింది గజుక, పెల్లి నూరా అయితే ఆ బదులు తీరిపోతుందని వివాహం స్థిరపెట్టుకుని—తంబూలాల పుచ్చుకుని తనవారక బయగవలసిన తింకంకోసం ప్రయత్నం చేసుకోవాల్సి వుంటావలస పనులున్నాడు

ఇంతకీ రామలిండ్లయ్యాదీ కనక కోంటెం నలుపెనా తీసిపోలేనీ అంత గుబులుకొన్నా చిన్న పుట్టిమంచి గొప్పబాళ్ల కనకలన్నా వారి ఉపవాద

పాలన్నా, వారి గ్రంథాలన్నా అకగాడికి అసక్తి మెంకు విశ్వవిద్యాలయంలో పట్టం పుచ్చుకున్న తిరువార ఇంటిల పక్కపాపా-కెల్లకొండం రెండులకు ఉంది బాగా అవగాహన చేసుకున్నా మేమూ ఇక కాదుబాడా ఒక రచయిత అయి ఒకరియ్యి, ఒక ప్రతికాధిపతియ్యి చేసినదేయాలని గానిలో మేమింక కట్టుకుంటున్నాడు

ఆ సిద్ధిమీద తన మనసు భావా పోయిందేమో ఆమెనే పెండ్లి చేసుకోవాలని అకగాడికి మనసులో వాటుకుపోయింది తనకు కొందరి ను రెండు కట్టు పెడతారు ఆ విల్లని

గుమరు కి నుం కొవచ్చింది పాధారణం గా కొంత విషయమయ ఈ సమయానికి భోజనాల అయి అలగాలు పెల్లిలో ఇచ్చిపుచ్చుకోవలసిన లాంఛనాల విషయంలో భావమరదులకు తెగ ఆ రోజు భోజనాల భావా ఆలస్యమయవాయి పెల్లి కంగలే వరండాలో మాట్లాడి మాట్లాడుకుంటున్నాడు

‘మే భార్య భోజనాలకు వెళియింది తనండి యిహా తిరువార మామయించాం

చంద్రకేరంగం రాజగారు—మీరును! అత ఏమీ తిరువాయి ముంగు తంబూలాల పుచ్చుకుంటే, మిగతా వసంతా మేమూ మామయంటాం

‘మే భా తనండి చేసినవన్నీ చచ్చగా చిల్లారిపోతాయి భోజనాలయన తిరువార

చంద్ర ఇదుగో లేస్తాం రాజగారు లేస్తే మేమూ లేస్తామ

‘మే ఇందులో వాడయిందోయ్ అంతా మీ చెల్లెల్లు అనున ఆమె యిష్టానుసారమే కొని, వా ప్రయేంకం ఏమిలేదు

చంద్ర అనేమాట్లు వా ప్రయేంకం లేదంటా రెండోకి యిది నునీ బాగుంది! మీ రనేది మీరు పెద్దలు ‘ఆ మాట’ మీరు లాంఛనప్రాయం గానైతా అవకపోకే పట్టా?

‘మేమ అవధాని కేమంది ఇంకటి మా కారడ విసుంటుంది ఏమీ మాట్లాడకేమీ! ఆ పుస్తకాలు అక్కడ పోలేయూ బాయి కొన్నపు మీ రాజకు

కాళి అప్పు పోయినా ఒకటి గొడవ
చదువుకోనివద్దనగా యీ కథ చాలా ఇంట
రెడ్డింగ్ గా ఉంటే సమయంలో

మే భా. అమ్మయ్యా, ఏమటా విన్నవంటా
మీ వాస్తవము ఏమో అంటుంటే చదువుచెప్పక

కాళి సమస్తం సఖ్యము అంటూ ఆక్కడ
నుంచి తెలిపారుంది

మే భా ఏమీ పంపకు ఉపకరణ ఉత్తర
మేమిటో చెప్పకూడదు

మేమే నా ప్రశ్నకాని కేసుంగో మీ అమ్మయ్యా
సమస్తం అమ్మయ్యా సమస్తం చెప్పకుండా చేయి

మే భా అమ్మయ్యా అడిగారు, అమ్మయ్యా
అడిగారు యిహ మిర తరవాణ

మేమే ఏమీ వచ్చేదిను తెలుసుకుంటే వున్నది
ఇంకా వచ్చేదింటే ఈ లోకంలో అమ్మ అమ్మ
చోలేకుంటున్నా కొత్తా మామో చేయి

మే భా యింతా అమ్మచేయింటే అమ్మ
లంటారు ఉత్తరములు మీ భావనలో చెప్పవంట
టారు అమ్మయ్యా 10 కొడుకల బంగారం గల
కుటుంబం కలదు, రేడియో, రిఫ్రిజిరేటర్, పట్టు
చీరలు, పండ్లకంబం, మరలెంతయిహ కొరింత
వేయింటి గడక కాంచాలాలు వున్నవంటే సరి

మేమే ఈమధ్యనే చూడు మన బాంధవ
ధర్మాధార్మికత తెలియడంలో అతిపాతకమంది కన
పడి యీ ప్రభావతో తెలుసుకు

కాళి అంటే మీ లోకంలో ప్రాప్తి

మేమే అవును అంటే

కాళి చూడండి ఆ దేవుని తెలుసు వుంది—
ఆ మామోటివారి పిల్లలలో అయితే

మే భా లోకంలోనే తేజవంతమంటే
యిహ అవస్థ అవుతుంది

మేమే అమ్మ అది మామోటివారి పిల్లల
ఎక్కడో సంగంవారి పిల్లల తీసుకువచ్చి మామోటి
వారి పిల్లల అంటాడేమోనా చదువు

కాళి కొందరి, మామోటివారి పిల్లల వారి
తెలుసు తెలుసుకుంటే ఆ పిల్లలు ముందుగానే ఉండి
తీరాలి.

మేమే ఉండొచ్చు మామోటివారి పిల్లల
ఉన్నది తెలిసి సంగంవారి పిల్లల ఉన్నది చివ్వు
తెలుసు ఇంటికి వే చెప్పక పిల్లల సంగంవారి పిల్ల

కాళి ఏమీ మరీ ఇంటికి సంగంవారి పిల్ల
ఎక్కడందంటారు

మే ఇప్పుడు మామోటివారి ఇంటిలో వున్నదే
కాని ప్రక్కనుంచా ఇంకే సమస్తం తెలియకున్న
దగా ఉన్నది

కాళి అదికొందరి మామోటి, అమ్మయ్యా
వుంది—కాని ప్రక్క పిల్లల సంగంవారి పిల్లల ఈ
మాత్రం వాడు తెలియదా

మే భా కామయినంతా పిల్లలతో సంగం
వారి పిల్లల ఎక్కడంటే ఏమో మంగంవారి పిల్ల
ఎక్కడంటే యే

మేమే ఆరే తేజవ మామోటివారి మేమే
ప్రక్కనుంచా ఇంకే సంగంవారి పిల్లల అంటున్నా
మీ అమ్మగారు అది తెలుసుకున్నా

మే భా మా అమ్మయ్యా చెప్పండి తెలు
అమ్మయ్యా ప్రక్క పిల్లల అది మా ముందుకు తెలు
కుంటే విన్నాను

మేమే అదిఏదో తెలుసు అయినా తెలిసి
తెలియని వాడన తెలుసుకుంటే

మే భా కామయింటి మీ రోజుకి ఇది మీ
కోకొరిగే గాలోలు తీసుకుంటే తెలిసింది

మేమే నా చివ్వుతమంతా, చదువుతే
యీ మామోటివారి అయింటి ఏమిటో వాడు తెలియ
నట్లు, మీకు మరో తెలిసిట్లు మామోటివారి చేయి

మే భా అయిన మామోటివారి—

మేమే నీవు మరో తెలుసుకున్నా తెలుసు లోక
లికి వో అయినా తోడ్కొని తెలుసుకుంటే, ఏమిటా
కోకొరిగే వస్తా—భూమి సంగం ఏం తెలుసు మీకు,
ఎక్కడో సంగంవారి పిల్లల తీసుకువచ్చి మామోటి
వారి పిల్లల అంటే ఎవరై వా మమ్మలా అమ్మయ్యా

కాళి మా కండ్లగారి మామోటివారి ఏదో వున్న
కొంత అమ్మయ్యా సంగంవారి అమ్మయ్యా సంగం
వారి, అమ్మయ్యా ప్రక్కనుంచే సంగంవారి పిల్ల
తెలుసుకుంటే. వాడు కాగా నున్న తెలుసుకుంటే
టంటి.

కారణ విషయములను గూడ నున్న పుస్తకం పూర్తి చేయించియున్నా వీరుంటే?

మేము అమ్మాయిలనుండి పుస్తకం సంకలనం చేసి ఎక్కడుంటే?

కారణ ఒక చిట్ట నుండి సంకలనం చేసి పాఠశాలకు తెచ్చింది అంటే దాని ప్రక్కనుంచా వెళ్ళి సంత సంకలనం చేసి

మేము దానిని కలెక్షన్ గా తెచ్చింది అది కాదు అంటే దానిని మరలించి

కారణ ఆ పుస్తకం భాగం మేము, పంట విషయం అంటే కాని, మరలించి పంట తెలియచేసి దానిని మరల తెచ్చింది మరల పంటనుండి ప్రగతిలోనా మరల అది ప్రక్కనుంచే పంటనుండి తెచ్చింది గాని అమ్మాయి ఆ పాఠశాలకు తెచ్చింది

మేము దానిని మరల తెచ్చింది పంటనుండి పంటనుండి

కారణ దానిని అమ్మాయి పంటనుండి తెలియచేసి

మేము దానిని పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

కారణ దానిని పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

మేము అలాంటిది చేయించి అలాంటిది పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

కారణ దానిని పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

మేము అలాంటిది చేయించి అలాంటిది పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

కారణ దానిని పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

మేము అలాంటిది చేయించి అలాంటిది పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

మేము అలాంటిది చేయించి అలాంటిది పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

మేము అలాంటిది చేయించి అలాంటిది పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

కారణ దానిని పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

మేము అలాంటిది చేయించి అలాంటిది పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

కారణ దానిని పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

మేము అలాంటిది చేయించి అలాంటిది పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

4

మరియు అలాంటిది చేయించి అలాంటిది పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

కారణ దానిని పంటనుండి తెచ్చింది పంటనుండి

వాద్యులవారు మరో రెండు తమలసామల
తీసుకుని వస్తుంటారు—

‘యింతటి సంగంవారి పిధివిగురించి భూవకం
ఉన్నదా?'

మేజు లేకం

మూరి అక్కడ వుండటం?

‘మేజుపైటుగాను తెచ్చుల తీసుకుని పేలెల
అట్టపిద వివరంగా గీచి చూపుతూ, ‘అక్కడనుంచి
మొదలు ఇంకెవరూ ఉన్నారే సంగంవారి పిధి’

వాద్యులవారు బాగా పరిశీలించి తేలిక దీక్షతో
ఆ మార్గపును చూచి కొంత సవరించుకుని,

‘వీలు కలిగితే మార్గపు గీయవలెనే గీశారు
గాని—అందు ఈ పిధి ఎక్కడుండవచ్చు విషయంలో
వీలు అభిప్రాయం కూడా తీసుకుంటే—ఆ రోజు లాంటిది
గర్భాంతరం చెప్పింది కూడాగా సరిపోయింది
అన్నది కొద్దిగా వచ్చుతూ

‘అయితే అలాగే—అంటూ అంతరితరంగా మూల
చాగా సంతోషంతో కలుగుచున్న పిదప పిదపిటు సదా

శివరాత్రిగాను పుడసించుకుంటూ గురుమని మరో,
లోంచి గర్భాంతరం అక్కడనుంచి తేలుతూ
పోయారు

‘ఇదేమిరా బాబు— ఎప్పుడూ లేనిది నేను
కూతురుకోసం తెచ్చుచున్నా—అందుకంటూ పిదపిటుగా
ఇంతటి బాధాపూరిత వాద్యులవారు

కోసం వాంఛించింది తనవారి మేజుపైటుగాను
వాద్యులవారు తేలిసవిదను మేజుపైటు ఈ సంగం
వారి పిధిలో సంగం చూపవచ్చు అనే అతడు ఉండే
వాడనీ, పిదపిటు అతడు చనిపోగా అతని కొడుకు
సంగం చలమయ్య కైర్తవయ్యకి వచ్చుకుని తనకు
అక్కడ ఉన్న సైలం, అమెరికాను అన్నీ పురపా
లక సంఘంవారికి అమ్మినది అన్నీ పురపా
లక, యివ్వకుండా సైలం వారికి పురపాలక సంఘంవారు
ఎలికెంటర్ల పాపాలను యివ్వలే నిర్దేశించినదీ,
కాగా యివ్వలే పురపాలక సంఘం వారు అందు
సంగంవారి పిధి తేలితేదనీ కేలినది

రాయలవారి ఋతువర్నలు.

శ్రీ దివాకర్ల శంకటాచార్యుని

ప్రబంధముల వర్ణన ప్రధానములైన రాష్ట్రములు
రాష్ట్రవార్యుని వాటినుండియు బ్రబంధ కవుల
లేవో యొక యొకరాకము కల్పించుకొని రచన
రాష్ట్రములలో కనబడవర్తనములను గానియెడల
యెన్నడును ఈ పనులెన్నిమిది వర్ణనలయోధావను
ప్రబంధమున జోక లోపముగా భావించబడుచు
గొందెను కవులు ప్రవర్తి లేకపోయినను నియమాను
సరగమునకై యావాక్యకలములైన వర్ణనలు కొదిం
చుటయు నలవి వర్ణనలైన యీ యాహుతికి విద్యయ
ములలో ఋతువులు మానె నేరి యెన్నడును అందుచే
బ్రబంధకవులు కథా సంపర్కమునుకొని యెవో కొన్ని
ఋతువులైన వర్ణనలనుండునను శ్రీ వృద్ధుడే
రాాయలవారు తిజ్జమానుక్ర మాల్పించి వానిని
ఋతువులను గూలంకెడుముగా మూర్ఖత్వమునకు
వివరములలో వర్ణించియున్నాడు ఆ వర్ణనలలో
వా యన యనవర్ణనల పూర్వమున ప్రతిభావారు
ర్యములను బ్రవర్ణించి యుండట యాముక్ర
మాల్పన పరించిన వారి కెల్లరమను విదితిమే ఆ
ప్రతిభావారువర్ణనల నీ వాగ్యపమున యథాశక్తిగా
వివరింప యెన్నిం చెందును

గోవా గ్రంథగోళముల ప్రగయే యాముక్ర
మాల్పనయందలి ప్రధానవృత్తిను అది యందలి
చివరి రెండువాగ్యములలో అక్షగా వర్ణించిన
యెన్నడును మొదటి వానిగావాగ్యములలో నీ కవుల
సంతకా సంబంధము లేకపోయినను వైష్ణవముతో
మాను అభుటచే రాాయలవారు విష్ణుపారమ్యమును
మానించు విష్ణుచిత్తయనువాదాల్పల వృత్తాంత
ములను విశేషించి యున్నాడు విష్ణుచిత్తుచితర
మత్యుల జోడించి పాంశ్వరావనమ ప్రవృత్తుల
పారము నువర్ణించియు సంపర్కమున భాంధ్యోగ
వృత్తోపాఖ్యానమును, యామువాదాల్పల శ్రీరామ
విష్ణులచే నుద్భవించుచున్న మహానిగి రాష్ట్ర మొప్పు
గించు సంపర్కమున దీర్ఘమైన రాజనీతి వర్ణనమును
గలత చివరి యావాగ్యమున మాత్రానిగి వృత్తాంత

మువకళ్ళగా నున్నది ఈ యువకళ్ళోపాఖ్యాన రాజ
నీతి వర్ణనలను గోమ ముగ్యముగ్గి గ్రీష్మవర్ణ కరవృ
సంతముల విష్ణులవర్ణనములను వివర్ణించు గదిని
యాముక్రమాల్పన యందలి ప్రధానకళ్ళను ముఖము
పుచ్చించి జోక చిన్న విష్ణుపురాణముగా జోచిర్చి
వైచివరి వర్ణనకలమునకు భంగము చేపాట్చి
వప్రవర్త విద్యయ విస్తరణ మా ముక్రమాల్పన పరించు
వారి కించక కించ కలిగించినను అందలి ప్రకృతి
పరిశీలన భాగ గాంధీరాగ్యముల పొందవలెన యానంద
మును లేవార్యక మావపు

ఆంధ్రవాగ్యమున కొద్దింటికవులు తిను తిను
రాష్ట్రములలో వసంతాది ఋతువులను వర్ణించి
యొండకపోలేదు కొది యావర్ణనలేవిద్యయ రాాయల
వారివర్ణనములంత దీర్ఘములుగా గాని మాంధ్యోగము
యేగా గాని రావరాపు ఆంధ్రవాగ్యమునకు
కొదు సంస్కృత వాగ్యముననుగూడ ఋతువర్ణనక
వర్ణనములను ఋతుసంహారముల పెక్కు నిలకరాష్ట్ర
ములలో వింత దీర్ఘములైన ఋతు వర్ణనలు రాన
బడదు ఇదికొ గది ప్రవాహములకాంచినవలెన స
విశ్వవాగ్య : కర్మవారాయణగాదు తెలుగు ఋతువు
లను సేర జోక ఋతువర్ణన ప్రధానమైన రాష్ట్రమును
బ్రజటించినయందలి అందలి వర్ణనముల సేరము
భాగసంభరములై కవిగారి ప్రకృతి పరిశీలన వైశిష్ట్యము
నకే విధముల వర్ణించుచున్నది చిన్నరయ్యా
మనోహరమైన యీ రాష్ట్రమునో యొకవిధముగా
రాాయలవారి ఋతువర్ణనలను వాటిగా వాటిగా
వేర్కొనవచ్చును మిగిలినవానిలో ఋతువుల వర్ణన
ములనుకొ ఇన్ని ఋతువుల వర్ణనములేదు, తిన్న
ఋతువుల వర్ణనమైనను ఇంత సమగ్రమైనది రాకు

మూలముగా విశిష్టించినచో వాముక్రమాల్ప
నలో భాంధ్యోగవృత్తోపాఖ్యాన రాజనీతి వర్ణ
నములకలెనే యితివీర్ణములైన యీ ఋతువర్ణన
ములను గళాగమనము వర్ణించి రాష్ట్రములందలి
వర్ణనకలమునకు భంగము కలిగించినయందు యథా

ర్వమ యనించును తొని మాతృమగా వారి
వచ్చుకు వానిని గృహంకలతో గని కల్పించిన
సంబంధము స్పష్టము కాకపోదు ద్వితీయాశ్వాసము
వందలి కథకు కేలాగ్నిగృహమున కనుపాండ్లరాజు
వరదేశవిశ్రుకు పశించిన సుభాషితతో కను వారింది,
వానాశ్రుగా విరగ్నైవ బాహుళకు మరలివచ్చి హాస
ప్రదుడైన దేవు డెవ్వడో నిర్ణయంపునది పంపితుల
గోరిన ఘటము కేంద్రధార నైనది సుభాషితము
ఉదినవ విశ్రుపచ్చటి కవ్వకు వచ్చుటకు "దివి
కల వృషగిరి హరి! నిధవము వివృగా" అను
తప్పరితహాస్యము హాసకరము కానందు
అశ్రురీయందుకు మందరవాహుస్యనికే దెప్ప
తిరువాల్లు వేసరిలో అరుగును ఆ యుల్కున
ముల గమ్మలార భక్తిరసయుడై యాది
చోవును బరదేశి బ్రాహ్మణుకు మధురావర దివ్యుడే
కోరవ సచ్చటి కిరి, రాజ్యభోహితునింబ గ్రీష్మ
కాలోదితమైన మృత్యుభోజము కాంచి, తోడి
విశ్రుతో మాగ్నవేదకై అనిపి యులుకుతోకై
వారిలో హాస్య దాగ్నమును వేటోక్తుకు గీతలను
బంధ వామ కళాపీఠము అదిగను అతికు మాగ్న
వేదితై అనిండుటని హేతువు "పంచ వేసరి" అతి
వచ్చటికి వచ్చుటకు హేతు వా వేసరిలో వృషగిరి
హరి! అను రెప్పరితహాస్య వేసరిలో దివ్య బుటో
హవ్య వా యుల్కువను అనుగను అరుదు, బరదేశి
బ్రాహ్మణు డిచ్చటికి రామ రామ వచ్చినను మాగ్న
వేదితై బంధుకు మాగ్న వేదితై గాక యే గృహంక
రాగమునకో కయనింది యాతకు సుభాషితముల
అదినవ విశ్రులో బోవువారి కని వివచనపు హామ్య
వా సుభాషితమును వివకుంపడో గృహంకరావ వి
తీయన హామ్యయుండుడు ఇచ్చటికిని హేతువును
చేతనే రామ తిచ్చట వా వేసరిని వర్ణింపబూని
వాడు

ఉక్తరాశ్వాసమున వర్ణకరవృక్షపులు వర్ణింప
బడినది ఈ వర్ణము యామవాచార్యులకు తనతో
వాదము చేయవచ్చినవారి బిల్లర నోడించి విచ్చ
దేవుతే వరతత్త్వమనియు విశిష్టావస్థకమే మత
మనియు లాంఛించిన విచ్చటికి యేబడినది పాండ్ల
రాజు యామవాచార్యుని మాహాత్మ్యమునకు సంతో
షించి, హాస్యంక తెలుగి, యాతనికే వన కదగిలు

చరియలి విచ్చి పెండ్లి చేసి, యరగంబుగ వచ్చుకో
కుపకు ధారాశూర్యముగా వర్ణరాజ్య నిచ్చి
యమరాజుగా నొసరించెను విచ్చట వాతని కరవ
కరవర్ణుడైన మగుటయు వందు దివ్యాత్మయుల్రంబు
యండుటయు తెలిసిగ దుహస్యంబును విశిష్టి
యాధంబు పాధింపునుది సంపద్యుల్రం బంప
యామవాచార్యు డెందుకు సమ్మదై యిండుండెను
అచ్చటికి సరిగా గ్రీష్మము ముగిసి కర్మాగమ మారం
భము కానందము పురోహిత ప్రధానమంత్రి
వర్ణంబు యామవాచార్యు దిగ్విజయ యాత్రా
సవామ వా తెలిసిగో సన్నిహితంబులను ని వ్యాధిగ
దినంబులు గడిచి కరవృక్షమయంబును వివృషింప
రంబునకు విజయము నీయ"మని బోధించిరి యుజ
రాజు వారి మాటలు పాడించి, దిగ్విజయ రాజు
తెలిసిగిది తిచ్చుమృత వచ్చటికి విరివెను

బుంతులై లాటిందెలా వర్ణుకుపు నీవరస
ప్రధానమంత్రి దిగ్విజయయాత్ర కవచ్చ సప్రేది సాధార
ణముగా బూరవృక్షరాజులు సంపద్యుల్ర దెవంబు యా
బుంతువునందే ఈ యారాధనము బరవర్ణింబుగియే
సంప్రదించుటయు వలయును దిగ్విజయయాత్రలకు
వర్ణింబునకునుండు కరవృక్ష వర్ణించి యుండిరి
కాలిరాజు భయంకరమున రంబునకోరాజు దిగ్వి
జయ యాత్రమందు కరవృక్షపును వర్ణించి
యండుట యేలై తెలిసివచ్చిన సంప్రదించి
వాటకముల ప్రస్తావనలలో వర్ణనము ప్రధానరస
మైనవృక్ష కరవృక్షపు వర్ణింపబడెనెనది లాక్షణి
కులు నియమము తొనియట యారాధనమున బుంతు
వునకును గల ముఖ్యగ్రామమహాలయు బరవర్ణ
రించుకొనియే యుండుటకు ఈ సంప్రదానము
వనవరించియే రామ తిచ్చట యామవాచార్యుని
దిగ్విజయమునకు వానిగా కరవృక్షపును వర్ణింప
దలచివాడు

ఈ కరవృక్షవర్ణమునకుండు విచ్చటి దీర్ఘ
మైన వర్ణపు వర్ణనము కలదు దీవి తిచ్చట సంతగా
ప్రసక్తి లేదు తొని పాండ్లరాజు తన చిత్రనిది
యామవాచార్యున కోసంగి, యాతని యమరాజుగా
నొసరించి, దిగ్విజయయాత్రను ప్రోత్సహించింది
గ్రీష్మర్వంతమునందు హాస్యవివరంబు అచ్చటి కే
సన్నిహితములై యుండెను వర్ణపు గడిచిన

నీళ్లుగూని యామునకు కైత్రయత్రవ బయలు
దీతరాని వృద్ధులొకాడె రాచలూరి యిట్లా అయి
ఈ వర్షకాలము రాచలూరికి మూచించు కలంబుతో
రాచలూరి కర్రునకు బూర్గును బానిని వర్షించి యాం
దెను అయిన కిరీర బునువులయందు గంబె వర్షునై
వందభిమాన పెట్టవలె అయిన యాభిమానము వర్షునై
వర్షయనకు లెల్లవ స్వప్నముగా గోరించును ఈ
వర్షునై రాచలూరికి యాంకెను అయితే క్రీస్తునయ
నిరుత్సాహకేరమనీ, వలెనయి కలంబు దండమున
వలెనీ పాండ్లరాజు భార్య యాకెనిలో యామునా
రాచలూరిమందిము నెలంగిలవెనకు పందర్పమున వలె
రయియును గా నూచించియున్నాడు ఈ నూచి
నయన దిగువలో పొగిం వర్షనయన మిక్కిలి ముఖవార
మున గా నున్నది ఇంత దీర్ఘముగా రాచలూరి
నిచ్చట వర్షించుట కొంత యుష్కముగా నేయున్న
దని చెప్పవలయును

పందమాన్వయమునందలి కళ కలంకారమైవది
గోదా వివహాభుటము ఈ వివహా మాంధ్రవాన్వయ
మున కల్పార్యమైవది వర్షమైన యమరాగము నింత
లెప్పుగా నూచించు వివహామును వర్షించిన
వది యాంధ్రవాన్వయమున వింకొక్కడు లేకు
వివహామున వర్షించినమైవది వందలము అందుచేతనే
రాచలూరిచ్చట నీ వందలవర్షమును పడుగలుగా వర్షించ
బాని పాడు

మొదలగాను కృమార్పణ మందకావ
తెరిగినెను ఇట్లు నేడక దక్షిణాళ
వర్షునైకొచ్చున మదముట్లు మానునయి
దొలగ వన నుత్తరాళము దొలగ దిరిగి

గోదాదేవి పునర్యాపనము విష్ణుదేవాలయమును
బాని ముప్పదిదిండులు ముప్పదిపాటలు గా దిరు
పానై పాడెనది ప్రతీతి దీని కనుగలుగుగా రాచలూరి
పర్వతమున మూర్తికు దక్షిణాళ నీటి యప్పు
దంతరాళము దొలగదని వర్షించియున్నాడు

ఈ విషయముగా నీ ఋతుచతుర్వింశతివర్షమును
మిక్కిలి దీర్ఘమైనది గల కేదో విషయముగా నిండుక
సంబంధించియే యామృదిని తెలియజేయుచున్న
ఈ ఋతువర్షమును ఇట్లయే రాచలూరికి వర్షించిన
రాచలూరివర్షమునకు నయన ఇట్టి వంద పాచివలె

రాచ వరివర్షవానిలాడియని పాడగట్టును పైకై విడు
మునకు వర్షించవలెనవచ్చును బానిని పర్యాంగమున
రముగను పడుగముగను వర్షించినబాని యాకెని
వృద్ధిగలుగును అచలరాచలూరికి యిట్టి ది
రాచలూరికి కార్యమింకనుగలుగుగాని భోగాను
భవమునగాని పనుగ్రతయే యిప్పటివారి లోకముగా
మందెను కార్యమును పాడుపాడుగానే నీ యవారము
మట్లాది, భోగవిలాసముల నిండించుక యను
భవించి విరమించుటాని పా రెండుగది పర్వతలు
అ చిత్తవృత్తియే యావర్షవలెనయిను గోరించు
యన్నది ఈ వానివర్షవలెనయిను మూర్తికుమూర్తి
వివరములతో నూచి పర్వ పడుగములుగా మిచ్చునది
ఈ పాడుగ్రామము బాని కలిగిరాకవర్షవానిగలమైన
గాంధీగ్రామము దెచ్చిపెట్టినది

కాలపెప్పము నొక్కమాదిరిగా మందము
అది ప్రతీక్షణమును బరితర్రక మొందునుకను
అ పరితర్రకప్రకారము దివములు గపెట్టవచ్చును రాక
ఋతువులు మాతేనవచ్చును మిక్కిలి స్వప్నముగా గాని
పెండును వింకొక్క ఋతువును కల్పొక్క
వాతావరణ మందనున పందర్పాకార్యమైన ప్రకృ
తిలో గలదు మాత్రము యా వాతావరణమునందలి
మాత్రమును గారణమొందునకు ఈ మాత్రము మాన
వులందరినీ గోరించినను గవులవృద్ధికి మతేరిత
స్వప్నముగా విశిష్టముగా గోరించును బానిని వాని
నిచ్చలముగా బరితరించి యిడురయాపమైన యారా
రముతో నయ్యకొట్టుదురు ఆయా ఋతువులకు
సంబంధించిన భిన్నభిన్న వాతావరణముల మంద
రముగా జగ్గించి బానిని బరితరించును పాడుగ్రా
మంప కేయులులో రాచలూరి కమంగను శీర్షి
అమ కృమార్పణదో కాతకు క్రీస్తువర్ష కరవ్యసంకెము
అను సంబంధించిన వాతావరణ పరిస్థితులను ప్రకృతి
సాంబర్యవిశేషమును జగ్గియునందెట్లు మిక్కిలి
స్వప్నముగా వర్షించిపాడు ఆశికు వర్షించిన మరు
మరిచిగల, కాలగిరిపులము లెండును బలంగా గానిలో
నెగిరియోడును మూలకములు, బాండుపులియలు,
ప్రవలు, నుదిగాలులు క్రీస్తుముఖాద్రి మన కట్టె
దుట పాడుగ్రామంపకేయులయ్యుని వర్షకాలము
రాగానే యీ పరిస్థితులయ్యయే మాతేపొయినది.
అప్పు రాచవనము నెచ్చట నూచినది బందల

రాజవర్ణనయుఁడు మఱియొకచో నొకప్పుడును ప్రకటించెను. అప్పుడు కలఁదలండు విజ్ఞానము పరుగ్గోరుమును వర్ణించు నీ పద్యరాయఁడు మాన్వీరపరివలకు బరమావధి

ఇట్లు దిరుగ జొక్కింఁజున్న శిఖి, యచ్చె
నే నింజిలో బారియిది నిసరక

రాజుడు, రాజున రత్నముకొల్పినరే

రాని కల్లరు మాడు, రాన గతిగ

నేని మానగులును, నై న వెన్నెగగులు

ఘోరి నీమరచాఘోరి కిదిక,

బ్రాహ్మకృతం తీరు బహుఁవాక్యము దీర

చారులకొదెత్తి బుడఁ ప్రయత్ని

మావర్ణనములుగల్గెయెడ మెప్పుడు ఈపద్యమును జరుపుకొన్నచు సామాన్యజనసహజమైన యొక్కోకము బాఱఁజేసి పద్యము చూచెనాఁడని యొక్కొక్కయును, ఆయన మాన్వీరపరివలకు పరికిలన రావందమును గలగక మానదు.

సాధారణముగా గల్గలఁదలండు వర్ణనసందర్భములందు గవిసమయముల ముతగా గని వింత వింతి భావముల వర్ణింపఁ జేయుచుండుదు ఈ కవిసమయములు యథార్థములకు రాదాయనివది నేలల మాట రాని యిది సర్వవిసంప్రసూనము లగుటచే మిదమ వింతగా నుండకపోవుటయేకాక వర్ణనవిషయమును మఱియొక సమయము రానియను బురువులన్నిటికీ సంబంధించిన కవిసమయము లిట్టి విశ్లేషణలకు రాదులం దొక్కరానిది గూడ విషయమందే వర్ణించుటలో గృహితుడు ఈయన వర్ణనలో నీ సమయ పరిభాషము సర్వతోముఖముగా గోచరించును, ఒక్కొక్కసమయమును బురస్కరించుకొని యున్నయెడ యొక్కొక్క రసవర్ణనకు భావమును సృష్టించుచుండును శ్రీమృతము దివ్యసమయ దీర్ఘము లగుట కవిసమయమునందే కాక శాస్త్రమునందు గూడ విస్తృతము విషయము అప్పుడు వెల్లడింపుటచే మాత్రము వెనువీల ప్రకటన దుఃఖిలం జేయుటచే సకరింప కలిగెనుకాక ముద్రకు వెనుకది లుద్దము బుద్ధులకుల అది వెలుగునందెనుకాదుగనుట యొక్కొకము పుట్టుకను సాచుకయ్యెను రాకములు మూడియొక చిహ్నము వర్ణించి దీక్షింపించుట, పునుకు పలకమును నిద్రమును కేళిని నిద్రపుచ్చుట మాంస లాభము విని యెఱకై దిది గలదు

చుట వర్ణనమునకు సంబంధించిన సమయములు. తనయెలు వొచ్చిన యంద్రనే యాంధ్రీ కాన్వీరకును బుట్టినిచ్చెనుట రాయలబారి కాక యెప్పటికిని మాణిని సంప్రదాయము నీనిది బురస్కరించుకొని యాతడు వనశిగమున గురే సగర్వములైన యెక్కొకర నమలు ప్రమాణిక్తి మరల వాతని ధామము చేరవని చక్కగా వర్ణించెను "దివ్యజిత వారణ్యక స్వని వివగ జేసి గర్వము ముఖమృతము చేయ గలంబులయు నిట్టి సంప్రదాయము వర్ణనాయును బ్రాయ్యి రాజమచే బోవము ప్రజకు జక్కలలోకమగుట యెవ్వ రెండు గని విషయము? ఈ సమయ సంప్రదాయముల గలంబులు యొకటి, వాని మరొక జేసికొని నివర్ణములైన భావముల సృజించుట నేలకొటి రాయ లిట్టివానిని బ్రత్యేకాధిపాదముతో వర్ణించువా యనించును కరద్రువులు రాగనే రాజుమరాళముల కొందరి రంధ్రముకాగరా విశారదజేములను దిగిగజయ్యుక ప్రజలు కరద్రావ్యజేయము లొసరింప గదనదురు విష్ణువు నిద్రమందే మేల్కొంచును కలసియను దుండయించి కలంకీకాంభుజులకు ప్రసన్నత చేసా ద్దను ఈ సమయముల గంధరములైన భావములకు ప్రభవములై రాయలవర్ణనములకు మహా ప్రరమైన యాచార్యము చేసాద్యను సంకలితి దంతములు మావట్లగనే వనితలు పురుషసాంగత్యము నభిలషించు రను సంప్రదాయమును వనలక్ష్య మాధువులయెం దానొసరిం రాయలు మనోహరమైన భావమును బరిణుచ్చెను ఇంక వనంకీకలము రాగానే లతా వృక్షదులు బుచ్చింపజేయుటయే యలంకరింపబడు దోహదములలో వాయన వర్ణనందే లేదు వనంకీ వర్ణనలో నింకొక తిట్లకగా సగ విదా దోహదముల కొలచుటయే ఆయన దోహదపరిభాషము మాంకంకమైది ఈ దోహదముల యాధార్యము పరికిరించుటకు బరికొగవల వెయించినదో బ్రభుత్వమువారివచ్చుకు తలపెట్టిన వనమరాళ్యమున గెంతి కన్న చేసాదును.

కాలము మాన్వీరకు గ్రహవలసము సేతువు వికారమున నే గ్రహము లెచ్చిలెచ్చు నుండునో జ్యోతిర్బ్రాహ్మము విజయించును ఈ బ్రాహ్మమును వారకభాగము మాట యొట్టును నీకాంకిభాగము మాత్రము నీకాంకిమైజిట్టి. రాయలబారి జ్యోతి

గావోలు కాకిపార్వత్యకామడు గ్రీష్మమున దేవము
 వివాద నిందితాంతుగా బాటుగైన కటానికర
 కాడిది యొకయ భూమండలమును దేవమున జూపటి
 పంతువెల్లల పోలోబాత వికలిత బాహులు పోవిన
 విద్యుతగా నొప్పారము గ్రామ గ్రామమున జొక
 కానుండుని కిది దలవరధ్వరముల తిన్న మేదిని
 గంపటిలో కామరవలర వడితినో నొప్పారము
 ఇచ్చటి యువమున మేర స్యరింకెనుండరముగా
 జుప్పడి కరకున కలిసుంజులు పండి మునుగె
 కాడి యుండుతో గూడియుండును అది విస్తృత
 నిద్రమోగ్ధుని ధూతేరినై పడుగిదిగా వామ మేద
 పొందున పులకలర నొప్పారము క ఇట్టి భావనా
 గూండుగయు లేది పద్మముకటియు నీ ఋతువర్ణన
 లంగు లేదు ప్రతి పద్మమునందు శీతాంతుక విశిష్ట
 మైన భావంకము గోచరింపదును జుండును
 ఇందు పరచావైన భావకంబు వహాయులు సమయ
 బద్ధములు నై యువకా లలికయించిపోయిన గొప్ప
 గలవు తొని యాచాత్రిమైన గాంధీర్వముమూర్తి
 మెచ్చుటకు గొంతపడి యుండులేదు.

రాజుల తిరిగి గంధీరముగా నీ వర్ణనల పాగించు
 చున్న యెడలై క్లిం గారవిక్రమమైన పక్కని పోస్తి
 రనోద్ధుల బుద్ధిచింతపట్టును గొప్ప గలవు గంధీ
 రముగా మెదలితీవ విన పాగి పాగి చింతి దివన
 సము కలిగించు పరిభోక్త్రో పగియుట యిట్టి పద్మ
 ములలో గావబడు పరిభోక్త వర్ణనలమున రదిపాచి
 దిశునువారలము గృహపయలము పుష్పిమిమ్ము
 లకు నిలువల సుష్ట ప విదయముల వర్ణించుచు
 జరిగిరియ నాయకు యెట్లు ముగించెనో చూడుకు
 అతిశయభంబునకు నీవిచ్చితి యెను
 కలవులే కలగనిది పాగిట్లు లెసగ
 మందిమరైలవారి మునపనులకు
 గలరే వానివవారి నిదుర వేదితి

మైతారంబును కటి యువపంపాటి కలుగుచు
 మును భూదివము ఇతే కలకుండు మదిలాంధ్ర కేళ
 మను వర్ణించి వర్ణించి యాత చా పీదమును,

అశ్వపటములయలల మెప్పురాం యాంగు
 బాదలయమెప్పు రంతరి తారవరిక
 వివన వాంశో గృహీణోరామ బజరకుడును
 వివివికర యార్య గౌరిగి రక్షణిది గృహాలు

అది ముగించును, వేసవిలో బాంధు జోసించు
 వితార చేపలు చూడుచు పిప్పికే బ్రవణిరి
 యెప్పుడోయిరి తూలుచు దొయలొగి ప్రమా
 ప్రమాదక రాసంగిన పానియనుచే వని తేలి ముందటి

వాక్యము లెన్నిక యాతను "వాయువ్యుల గడ
 బాను కత్తిడితు రెగాదిగ చుండు"వారంబుండుట
 అట్టి పాంధుల బాచి పానియను పోయ పాత్రయల
 మెగములనై విసరక సరసురాంజెగిన యాస్త్రయ
 పద్మలనే పత్తియందులకు కాని పత్తిలకు బాట
 యెట్లున్ను తోవద్దయు పంతువర్ణనకు పరిశు
 బ త్రయ పత్తిల రాకతవర్ణన

తదివముగా రాజులవారి ఋతువర్ణనలు భావ
 గాంధీర్వమునకును, ప్రకృతి పరిణం శ్రుతికేని,
 సరస వాక్యమురేది వాలవాలమనై యిరవేద్య
 ములలోని వానికంటె నొకవిధమైన చలకుల్య
 కలిగియున్నది అదలు రాజులవారి రసమే
 ప్రాప్తమైది ఈ వర్ణనలు ముత్యం ప్రాప్తముగా
 మున్నది ఒక్కొక్క ఋతువునుగూర్చి యాత
 భావనామూర్తి యాతను యెట్లు సమకార్యకాంతి
 చివరులకు కల్పలచ్చుల విస్తయము కలగించుకును
 కొన్ని పోట్ల వారిదోక విస్తయము వర్ణించి మతకాంత
 చూచుమేగిన తిరువార మరల వాడవుట్లనే వర్ణించుట
 కంఠానుచుండును ఒకే విస్తయము సలంబించిన
 భావయలమియు జాకేతోట మంతట వహయ
 అట్లుకాత యి యిందులను చెదిరియుండుట కొంత
 వింత కలిగించును కీ కే మేలూ ప్రభావకా
 మ్మిలవారి ఋతువర్ణనలలో నిరత కల్పల పద్మములు
 మాడ గొప్ప హృదయంబునకును యొక సంద
 గ్ధమున కెక్కియుండెరి ఇందిరి రాకవచ్చిరి,
 వస్తుగ్రహణమించి పువలైది వికలింబినదే నీయెట్టి
 ప్రాయము సులంబమే యిది తోవక పోవు వర్ణ
 నాలవర్ణనమున వనగంధయు నింధిగోపములయొ
 వర్ణనములు తెంకుమాను తోట్ల గావనలకు కరకున
 చెల్లిది మెయ్యుకర్ణనకు పునకు మెయ్యున్నది
 వసంతియందరి చొహద్యతలల వర్ణన మనీక
 కర్మకమై యుండుట కలకాతమున్నది కల్పల
 బ్రసంగించు పంధిర్మమున వాయువ్యపులగూర్చి
 వారి కే పద్మములు చెట్టించి యింతు వనమ రమో
 యులని తోచినవానిని రాజులు తన కావ్యమున
 జూర్చించి నే నాంతరించును కేళవర్ణనలకేతాళన
 నట్లు హృదించినను గళాభాగమున విదయవిరగ
 యును వాటిలకు అదియే యా వర్ణన లింగ దీర్ఘ
 ములుగా మండుటనుగూడు పూర్వము కే
 పద్మరదన మూర్తిమంతల జొక్కబాదిగా మున్నది
 ఆప్రాప్తక, హర్మయ, పద్మప్రయోగము అర్చి పద్మయ
 పండును సహజమే అది నై యెక్కియాయును
 కించక బాధకము ఈ వర్ణన రైవేవరే ప్రాయ
 బడి యుండు జూర్చినకు రమోయములు, అనాధార
 లములును, మదాక్రమమునై యన్నవలములలో
 మూత్రము సందేహము లేదు,

కోయిలమ్మ

శ్రీ కాళురి హనుమంతరావు

ఈ సోలిసంజనేళ నవ
 రేయిట కోయిల నిద్రపోవునా
 లేకమనయ్యకున్ నిదుర
 లే పెనువారలు? ప్రానభండముల్
 కై కంటించు నెంచుకొని
 కమ్మరికెన్నను బాజునేయుమా
 వారిని నిద్రనుండి గుర
 బాడ కప్పింద్రుడు లేవినట్లుగా

కోలిగాలుల కొలిలులో
 కిలకిల నగి, యనయభాను కిరణమ్ములలో
 విరివిరి మెరిసెడి చిగురా
 కులమాటున బాటపాడుకోయిలగంటిన

నన్న పాద్యనమాసముకన్న, కీట్లు
 'జూహా'కన్న రప్పింద్రుని 'తపహా'కన్న
 నామనోపారిమోచిపై నవ్వుకన్న
 తినుగా, హాయిగా పాడె కోయిలమ్మ
 "వలుకులంజెల్ల మెత్తన తెలుగువలుకు
 తెనుగుకై తల మధురమ్ము తేటగీతి,
 తేటగీతికన్న నీ పాట యింపు,
 ఆపకే ఆపకే నీదు అమరగీతి "

కర్కశ కళోర కిలలెల్ల గరిగిపోవ
 నవని పులికింప మోడులే చివురులెత్త
 కవుల హృదయాలు మారు మ్రోగంగ
 చివుడు
 జగతి నింపవె నీదు వ్యవచ్చందగీతి.
 ఈ యుపోదయసౌందర్య విమళమదించె
 సందర్శ సీగావ పారవశ్యతను దోగ

కోయిలా కోయిలా యెందుకే యినేళ
 నీదుగావమ్ములోన విషాదగతులు?
 పొంగి హృదయమ్ములోనుండిపారలిపోవు
 నీరిమాడ మాక మంత నిండిపోయె
 దొనుకోనేల నీవిషాదమ్మునేడు
 వింటివింటిని నీదు కంటినికు.

చావు బ్రతుకుల మధ్య కేల్పంగలేక
 విసుగు చేడనబడెడి హెక్టెజ్ ను వలచి
 ప్రేమమరణమ్ము పొందు ఒప్పిలియాయు
 నీవలెనె ఏద్యుగావోలు

పాడనే పాడనే వృద్ధి కలిగిపోవ
 మధురమధురాతి మధురమా కధురగీతి,
 జగతి మధుర కావ్యములు విషాదభావ
 పూరితములె, రిట్టరాదుపులే పుచ్చు
 నవియు.

క్షణముక్షణమును మారు నీ జగతియందు
 రేడుమాత్రము మారకే యుండిపోవు—
 కళ కళకారకే యనిమె సీగావ ఫణితి,
 అడగారాని వాడు కళాపావ

సందగోపాలు వేణుగావమ్ములోన
 రీజమా రాధికానతి రీల నేను
 గావ పారవశ్యతను లోకమ్ము మరచి
 యెంతనేపుంటిన్ యే మొయెవ్వరెరుగు?
 మొయిలునందులలోనుండి పయికివచ్చు
 కిరణజులభావ మొక్కటిమెరిసెవ్యాదిని
 కలుగుగాక పునర్జన్మ, కలుగుగాక
 అమరహృదయమా కోయిలమ్మ బ్రతుకు,

“ఇప్పుడు కాళిగారు పట్టణమునకును, మహానగరము యొక్క ఉత్తమస్థితి నీవు నీయము ప్రకటించి ప్రకటించినావు. నీ పాపములు ముప్పైటి ముప్పాళ్లకు మరొకటి కంటే ఎక్కువగా వాటిగావు.

“మధనములో కాళిగారు పట్టణమునకును, మహానగరము యొక్క ఉత్తమస్థితి నీవు నీయము ప్రకటించి ప్రకటించినావు. నీ పాపములు ముప్పైటి ముప్పాళ్లకు మరొకటి కంటే ఎక్కువగా వాటిగావు.

నీ మహర్షి,
రామ”

అంతలో, నీకుగా వా లాటి ప్రతిభించావా?— అని అడిగింది.

ఆ గంతునందు సంతోషముగా, “అలా” నని జవాబిచ్చింది. నీకుగా ప్రతిభించావా?— అని అడిగింది.

“ఇప్పుడు నీకుగా ప్రతిభించావా?— అని అడిగింది.

ఆ గంతునందు “నీకుగా ప్రతిభించావా?— అని అడిగింది.

“ఇప్పుడు నీకుగా ప్రతిభించావా?— అని అడిగింది.

అంతలో ఆ గంతునందు అలా మరొకటి, యింకొకటి కాళిగారు అడిగింది. “నీకుగా ప్రతిభించావా?— అని అడిగింది.

అంతలో ఆ గంతునందు అలా మరొకటి, యింకొకటి కాళిగారు అడిగింది.

అంతలో ఆ గంతునందు అలా మరొకటి, యింకొకటి కాళిగారు అడిగింది.

పడిందో, యింకొకటి కాళిగారు అడిగింది.

నీ మహర్షి,
రామ”

అంతలో, నీకుగా వా లాటి ప్రతిభించావా?— అని అడిగింది.

అంతలో ఆ గంతునందు అలా మరొకటి, యింకొకటి కాళిగారు అడిగింది.

అంతలో ఆ గంతునందు అలా మరొకటి, యింకొకటి కాళిగారు అడిగింది.

అంతలో ఆ గంతునందు అలా మరొకటి, యింకొకటి కాళిగారు అడిగింది.

అంతలో ఆ గంతునందు అలా మరొకటి, యింకొకటి కాళిగారు అడిగింది.

అంతలో ఆ గంతునందు అలా మరొకటి, యింకొకటి కాళిగారు అడిగింది.

అంతలో ఆ గంతునందు అలా మరొకటి, యింకొకటి కాళిగారు అడిగింది.

“లక్ష్మీ టాయ్ లెట్ సబ్బు

నా చర్మమును మెత్తగాను, మృదువు
గాను, శుభ్రముగాను ఉంచును”

“ఎమ్.వి.రెజిస్టర్డ్
రెవ్యూయర్స్

మృదువైన సువాసనతో
గూడిన ఈ లక్ష్మీ బ్రాడ్
సబ్బుతో మీ చర్మమును
విశిష్టముగా మెదుకోవండి!

సనీమా తారలకు సౌందర్యమునిచ్చు సబ్బు

© 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025

హిందుస్తాన్ కో-ఆపరేటివ్

ఇన్స్యూరెన్సు సొసైటీ లిమిటెడ్.

(ఇన్స్టాల్డ్ ౧౯౦౪ క్రా.)

పశ్చిమమునకు, స్వేచ్ఛాపూర్వకమున లాభాదేవీ
లకు చేపొందిన కంపెనీ. గత ౪౩ వంశి ల ప్రజా

సేవలో సొసైటీ వంశాదిని గొప్ప
ప్రజాదరణకు యీ అంశాలే ప్రజల
కార్యము.

1951 లో పూర్తి చేసిన

వ్యాపారం— రూ. 16,00,00,000

1950 లో ఆదాయంలో పున్న

మొత్తం ఖాతా రూ. 73,16,00,000

ఆంధ్ర జిల్లాలో సొసైటీ యేజియంగా పనిచేయడం పరిశ్రమ గౌరవముగలవాడు
విజయవాడలోని సొసైటీ క్రాంతి ఆఫీసుకు ప్రాయశ్చిత్యము.

హిందుస్తాన్ బిల్డింగ్సు, *

బి.కె. రాయ్, క్రాంతి కు కేసు

బి. కా ౩౦ 1౩, బింగ్లొంట్ల బిల్డింగ్,

విజయవాడ

ఆర్థిక సాయన సాల

ముక్త్యాల, కృష్ణ

ఫౌండర్ 1925.

ప్రకృత్యుద్ధృత పదములకు
విలయము, ఏమందుకొనల
నినను మాకు వ్రాయుడు.
నమ్మకమైనవి లభింపగలవు

ఆయుర్వేదజ్ఞానము

వేదూరి శుభరకాస్త్రి,

ఎ. ఎం. వ. సి.

Consulting Physician

ప్రాజెక్టు

★

కీ.సెంటిన్ పబ్లికేషన్స్, చెన్నై
చదువ. నరములకు పరిశ్రమము, కంపె
పుస్తక నిర్మాణము.

పరిశ్రమలోని పరిశ్రమలోని అభివృద్ధి.
పరిశ్రమలోని అభివృద్ధి.
పరిశ్రమలోని అభివృద్ధి.

క్రీరబల (101 సార్లు ఆవర్తనము)

అయిదేండ్లు

కాశీకూతుడు, కృష్ణి చెందుడు.

★

మలబార్ ఆయుర్వేదిక్ స్టోర్సు

No. 107-108, బ్రాహ్మ, మద్రాసు.

“అప్పుడైత నీవు నేనే యింటికి ఉన్నాను. కాబట్టి, సుహృదా ఖుర్రం యాతరప్రవాహాని ప్రాప్తానాని”

“సుహృదా ఖుర్రం నేను యిక్కడను రాగలను అతినిదేశకే వాగ్దానం చేయబడును”

యిటువారు ఖుర్రంరానేవచ్చి వారు. రాగానే సర్వకుంధరి దర్శనానికి వచ్చి, వసుస్థినించివాడు ఆమె అడిగింది

“సుహృదా ఖుర్రం! నేను మీకు సహాయం చేయాలి వాని మిగిలిన వసుస్థిని”

ఖుర్రయ విశ్రాంతి, “అమ్మా! కాదు నీకు నరకాలో, అదిగండి! తిరిగి చేస్తాను,” అంటూ ముట్టయిచ్చి వాడు

“అప్పుడు మామలై ప్రమాణం చేయండి!”

ఖుర్రయ అదేవిధంగా ప్రమాణం చేసిగాడు. ముఖానా సర్వకుంధరి తన తనవాతమనదరి ధీమతి యిటువంటివాడు, “అమ్మా! నీదరి సంగతులలో నాగయ్యవలె ఉండు! వాని సేవాని అంది

“సాదరి! విశ్రాంతగా వచ్చిరా! అక్కడి జ్యోతిష్కల వనక ప్రభావంతల్ల కాశీదల భారతవల్ల నామల్ల కాశీకుంధరి వసుస్థిని సరేవా! అది ఫితునీనుకు వచ్చివాడు

5

కాశీకినిద అంబరవాయి, మహానుంది ఫితునీనుకు అ క్షరం తెలిసింది.

“అమ్మా,

రహస్యాల రహస్యాలను మీ వచ్చు గమం నా ప్రవాహానికి తెలిసిపోయింది. సుహృదా ఫర్వో, నామల్ల నీవలలో నెలకే యిటువంటి మీ మిగిలిన రాశీకావచ్చునీ సంగతి వాని తెలియ వచ్చింది మొదట ముఖ్యలను నానగిలె నీమత్తం కొద్దిసేవాతమీ వచ్చి యుద్ధాని కావచ్చునని, మీరు సోరానే సమయంలో. నామల్లగా మిగిలిన పెద్దనీకు ఖుర్రయను ముట్టించి తాతనాన్ని వానికి సిద్ధపరుండు. ఖుర్రం కిరమికు నామల్లకు కడత కలవ రెండువల మొనరిలు ముగిసె. ఈ నీకు లేని రాగయం, నీ సగల కోక నామల్లకు. మిగిలిన నీమల్ల నామల్ల, అరణ్యంలో నీమల్లరాశీ వానికి ప్రయత్ని కాదు. అక్కడి నీమల్ల నామల్లరాశీ వచ్చు గం వచ్చు చింది.

ఫర్వో, కామగ్గావలంటే ప్రావా నిస్తాడు కాబట్టి యుద్ధప్రయత్నానికి ముందే అతని నీ కామగ్గై లేతనో తాతనాన్ని చదవానికి వచ్చునామల్ల! నా ప్రతిమలా భాగక ముందు! విమల్లం విమల్లనా సరే, అమల్ల నార్థం నిమ మిగిలినకుండు మును!

లాగిని కలమల్లరాశీ ముగియం తర్రీ ముగింది. ఇక, యా సమయంలో మహా వనంధి మిగిలిన కాదు

నీ సాదరి,

— సర్వకుంధరి —

వాని దయభ్రమంటానే ఫితునీనుకు, మహా బలగా ఖుర్రయలను సమ ప్రమా తెలిసి, తన ముగిలిన లిచ్చి వాడు

అదే సమయాని కోక నామల్ల నామల్ల, నామల్లంటూ రానేవచ్చి వాడు ఆ నామల్ల ఫితునీను నిద్ర, “సుహృదా ఖుర్రం, అరణ్యంలో ఫితునీను నేటానుకు, నూరినవిహించాడు తను రాక అగ తల్లియని భావిస్తాడు.” అమ్మా

తమనం ఫితునీను నామల్లను పట్టి మిగిలిన మిగిలినను నామల్లనించి వాడు అమల్లం తన సర్వకుంధరి అరణ్యంలో వచ్చి మిగిలిన వాడు అక్కడ ఖుర్రం సతాతను సరికానే సమయం నీవాయల తమిషు చంపడానికి సిద్ధంగా ఎదురు ముట్టవచ్చు ఆ సమయం నెలకే ప్రమాణంగా నామల్ల పట్టి వచ్చాడు.

అంబరవాయి కామగ్గై లేతనో యిటువంటి సుహృదా ఫర్వోనీరాలో నామల్లయింది. కామగ్గా వలంటే అమల్లంవచ్చి ప్రాప్తిందింది.

ఫర్వో నెలకే అంగీకరించి వాడు అంబర వాయి కామగ్గా వలంటే అతని. ముగిసింది, నీవాయలను నామగ్గి మిగిలిన అమల్లం నాయల కొది, కలారి క్రతువుల మిగిలించింది అంబర వాయి తెలుసోదల తప్పించునో నీవాయలంది నామల్ల

ఫర్వో మరణంలో నామల్ల—నామల్లం వచ్చు గమం నామల్లం ముగిసింది

సర్వకుంధరికి సహృదా లిచ్చి వచ్చు ఖుర్రం సమయం ఒక రేఖ ప్రాప్తి వాడు.

ఫర్వోనుకునెలకే అంబర వాయి ముగియం మిగిలిన నామల్ల, నామల్ల ముగియం ప్రవచ్చు తామల్ల నీవాయల కొది కలారికా ఫర్వో

లోనినీకా—అనుచుంది. ఇంక ఖుర్ర
మొక్కటి పనికిరాదు—అని, ... అని...

అనంగిల దీర్ఘాంతలో పడినాడు. తమ
రకాన్నియూ తమ పనులనూ వివిధంగా తెలి
సిందా? ముఖంలో ఖుర్ర పనుల సుఖానంద
లేకపో కనిపించుట అతని బాధానందినాడు.

తెలిసిపోయిన ఖుర్రం ప్రాసిత పుష్పాదానం
లేట, చక్రవర్తి సన్నిధానంలో ఉంచబడింది ఖుర్రం
పాతాళరాయి సన్నిధికి తరవాత చక్రవర్తి ఆ రేఖను
సూర్యుని వంటి తీరపున్నాడు. సూర్యుని ఆ
వ్యక్తిని చదివి అతని తీరుచూచుచుండినది చాలే
భావనలతో తన గదిలోకి రమ్మించింది.

అతని సూర్యుని ముఖాంతోకనంలోకి,
విశా విషయించి ఉంటుంది గుహాపగిలి పుష్ప
పాతాళ రంధ్రం వలదట గిటుసూ, “ఏమీ, విష
వాగమ—ఇంతకంటా నీ విషం దిగలేదా?—”
అని గర్జించింది

అతని ధయంతో గడగడలాడుతూ, “ఈ
నీలవర్ణం తప్పదున్నా? మరీతా పాతాళా
కితటి దురాగతం మెంతుకోనరా? అంటూ
నవ్వు తెలిసింది

“విష్ణు పద్మ వా రిదా పాతాళాన్ని నీతో ఆలో
చించి మిమ్మరి నీలమన్నావా? నీవు నా మూలకే
కత్తి కట్టడానికి తూముడు పంగతి మాస్త్ర—అత్తి
రక్తంగా ఉంది—” అని అంగరారించి సూర్యుని

అతని ఆమె పాదాల కండ్ల కర్ణమంటూ,
“ఎవరు నామీద రాతీలు తెచ్చి, మరీతా అజగ్రహ
ని మారపురానికి తెలుపబడినా?—” అనింది

“నీవు సుఖారానికి ముగించుకోకున్నావో
నచ్చుంది”

“నాదాదా?”

“మనములోనిదాస్త్ర కీర్తనలను తెలిసి
పోయింది నీకు నాదా ఫలకాలకు పోయియుంది
నావు, ఖుర్రమును ప్రదింపించినావు. నా పాతా
ళానికి అర్పణాన్ని నావు ఇంచుకు పుణ్యదానం
తెలిసి ఉంది నా?—”

“తప్పదు! నీరయించి అవరాధికి మరగవం
దన తప్పదుగా? అని, నా యాతనంతా
నీనీలలో దారపోసి నాకు పుష్పాదానంలో యాతన
లేని దానానికి మమ్మరి తెలుసుకొన్నా?—”

“యూరే తోలుకున్నావా? ఇదేగా! నాదా,
మంటూ అతనికు ముఖాంతో పనికిరాదు, సూర్యుని.

అతని అత్తమ్మ చదువుచుంది ఆమె.
రంగ అనంతం ముగించుకొని ముఖంలో
తనకు చుక్కలేదు దాదాపురంగం తెచ్చుకుంటూ
అతనికే కీర్తనలను వచ్చుగం. అంతకుత్రం కను
కొచ్చిపో? మరీతా పాతాళా—” అంటూ
ప్రారంభించింది.

“నీ నీలు పడినప్పుడు నీకు నీ నీయ
మంటాది నీ నీయలు గుడ్డినీయంది. కాగ్ర! నీవు
మొక్కటేమిటాత్రం తప్పదు అని, యాతనాన్ని నీవు
తెలిసి నీలమ ముఖాంతంగా—ఏదేనా నీ అంతియ
వారం తీర్చడానికి నీరంగం అన్నాడు. అదాదా?—
అనింది సూర్యుని గర్జన

“ఈనీలమంటా మరీతాకి నీరంగం మరీతా
అజగ్రహం తీర్చుకోవాలి ప్రదింపాలి అని “నీకు
పాతాళంలేదు? ఫలకాలకు పోతా నా ప్రాగంధం
అంతకంటా ఉంది నాకన్నా అమెంతుకోనరా
దానికి అనుకుంటుంది? నీయమార్పాన్ని అను
కుంటుంది “నీకు నీయలు పోకడానికి వారం
కావాలి ప్రాత్యూతం నాకన్నా నానూకానూ
తీర్చుకుంటుంది? ఇదేగా! నీ నీయంగా
విషం ప్రాగం మరీతాన్నా?—” అంటూ అతని ఒక
విషయం పొందినా? నీయం నీయకొనింది.
అంగంలనీలకొని ఆమె పుష్పా తీర్చి ప్రదింపి
పోయింది.

సూర్యుని ఆనాడువారం సర్వముంది నీయం
ప్రాత్యూతం తీర్చుకుంటేమిటి, ఫలకాలకు పో
తాని అంతకంటా తెచ్చుకుంది, అత్తడినీయం
ధర్మమార్గం దానంపాతాళం అనింది అంతకుంది
నందీకొనాదా వంశ వింది.

6

ఇంతకంటా రిధింపబడి రిధిగా ముఖాంతా
అనంగిలకు పట్టుకొని, అంతకునా పాతాళాన్ని
కొరం ఖుర్రంవారం తెలుపబడి ప్రాయంతోది
సూర్యుని ఫలకాలకు పోయింది, ముఖాంతా
కొరం కదిపించి ప్రదింపించింది అని నానూ.
ఈ సమయంలో అనంగిల విశేషంగా ముఖాంతా
తీర్చుకుంది, అంత అత్తగర్జనలతో అంతా
నానూ పోకొనింది, చరిత్ర తెలుపుకున్నా.
ప్రజలు కూడా చిరకాలం అనంగిల ప్రజ
కొనిన సంగతి తెలుసుకున్నాయి. నానూకొనింది.
అత్తగర్జనలతో విశేషంగా, అంతా తెలు
పబడి సమయంతో అత్తగర్జన కిరంగా రిధింప
చింది చరిత్ర తెలుపింది అనింది.

నీ పాతాళ మార్గము,

ఉదయగిరి నవాబు దానపత్రిక

శ్రీ హింగూరు మార్కనారాయణ కర్మ

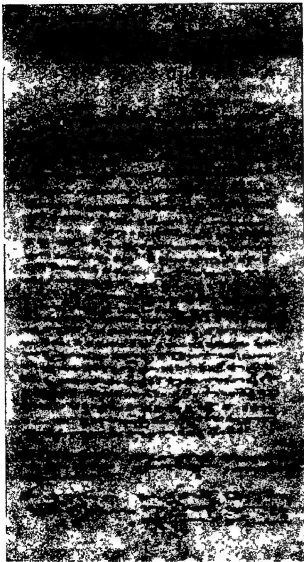
శ్రీ మదుమిద్ది మహారాజ పాతకమై, కవి బ్రహ్మ కవికా కవిత్వమై, ఉన్నతమైన భుజుల రక్షితమై పాతక వివాదీని సంతోషల పూతమైన శిల్పమైన మంచలమన ఉదయగిరి దుర్గము దర్శిత ప్రసిద్ధిగాంచి నది ఇయ్యది శిల్పమైన పశ్చిమోత్తర దిక్పాగమున పదిమైళ్ళకు లోతైన నున్నది ఈ దుర్గము పర్వతా గ్రహుని క్రతువన దుర్గపర్వముగ నిర్మింప బడినది కొంతకాలము దీనిని గవనకు లాక్రమించి పాలించిరి శ్రీ కిరీక కర్పామున శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు ఉత్తర దిగ్విజయమునకై తిమ్మరుసుచే పురికొల్పబడి యపార సైన్యసమేతుడై ప్రవేశమునున నీ దుర్గమును ముట్టించెను దీని ముట్టనీ గుఱుల పడుగిరినిది శిలలు పాగను క్రతువు లెంతకాలమునకు లొంగ నందున రాయలు, కొండ మరుసయ్యయిన నీశాని అతి క్రిమికొల్పి కొండను పగులగొట్టి మార్గమేర్పఱచి దుర్గమును పార్వదము చేసికొనిరి, కొండమరుసయ్యయిన దుర్గాధ్యక్షునిగనేని రాయలు కొండపీటి విజయ యాత్రకేగవను విషయము చారిత్రకు లెఱింగినదే రాయలకే సంకల్పనమునకు పైగా ముఖ్యతప్పల తెల్లిన దీ దుర్గముని నేరగ తెప్పవలెనా ?

17 వ శతాబ్దారంభమునకే హిందూ ధర్మ పరిరక్షకమైన విజయనగర పాతకాధ్యక్షులు ధర్మ భిక్షువుగా పారి పాలనలో నుండిన దుర్గములు మహమ్మదీయుల పాలయ్యెను ఉదయగిరిమీద అల్లసానూరుల పాలనలోని కచ్చెను నేడిది ఉదయగిరి కాలాగ నెప్పులమయ్యుది ఈ ప్రాంతమున కంతయు పురయ్య ముల్కచాడను పేరుండినటుల ప్రాచీన పత్రములవలన తెలుచున్నది దీనికి ముల్కచాడను పేరెట్లు వచ్చెనను నది విభారణయైన అంకియ. దానిని చార్లెస్టన్ కే వదిలియు మున్నాము. ఈ చాటిలోనుండిన చౌదాగణుల ముల్కచాడు (ముఖి) శామ్య చాళుని ప్రసిద్ధుడనిరి. వీరు క్రతువుగ కవన

మంచలమునకు మఱి యెక్కువ మంచలముల కేగిరి సంగీత లోకమున భక్తలోకమున చిరిగి గాంచిన కాకర్ల త్యాగరాజు తాత గిరి రాజుగని యాచక రాజుల కాలమున కంబాత్రాదున కేగెను. అట్లే అతక మటులబయలు మధురాది చాడికాత్తి మంచలముల కేగి విజానముల కేర్పఱచు కొనిరి నేటికిని వారు ముల్కచాటి వారిమని చెప్పి కొనుచున్నాది వీరం దణు సూటికి నూరుపాళ్లు అంగ్రులు ఉదయగిరి మంచలమున (ముల్కచాటి) వికసించిన విద్యులు విశేషముగ కేదళాస్త్రాది విద్యలలో పరిష్కృత పాండిత్యముగలవారై యుండినందున కే దేవాలయక ములకే అవతలి ప్రభువుల మెప్పించి కృపించి గడించి రను విషయము విన్నవకేదము.

మఱి ముల్కు అను పొడుచు పొడలోనుండి వందున నీ కేళమునకు ముల్కచాడను పేరు వచ్చెనను మున్నాది ఈ నిష్పత్తి పూర్వోత్తర విరుద్ధముగ నున్నది రాయలచాటికి యందటి విద్యులు ఈ పేరుతో బ్రసిద్ధి పడించి యుండినటుల తెలుచు న్నది తత్సార్వభౌమ దుర్గమును మఱి ముల్కు పాలించెనా ? ఆధారములు లేవు. ఈ మఱి ముల్కు ఎవరు ? ఏది యెట్లున్నను అంగ్రేయు లీదుర్గము లాక్రమించుకలకు నిది మహమ్మదీయుల పాలనలో నుండినది. వారు మహమ్మదీయుల నేడించి, అడటి రాజు వంశీయులకు భగవదాది పార్వదము గాంచి కొనిరి ఇప్పటికి బాయూరు మహమ్మదీయుల అధిక సంఖ్యావృత్తి యున్నాది.

ఇదట పాలించిన సనాతులు హిందువులయొడ వైరము చూడక యడకు పండిత బ్రాహ్మణుల పోషించి రాజాధిరాజుల కేగ మఱి మార్గముల కొసం గిరి. ఉదయగిరి పశ్చిమమున హింగూరు అను గ్రామమున బ్రతాపరృద్ధ విశ్వకర్మ విహగరెన్నై, యిట్లు యాగాది కర్మ పరకలెన్నై, విశ్వకర్మ పూర్వ

క డ ప టి వి వే కం

శ్రీ సేతుమళ్ల కామేశ్వరరావు

చింతా పాగరాది! అధిక బాధలలేవు కాక
తొందరలు ఇచ్చి పొయిన అస్త్రోరసంత
ఉంది మటువలెనా కనిపింపు మును బాటిపోలేదు.
అతడు, భార్య, ఒక ఒక విడిచి. తనకి పాఠంగా
బాధలలేక పడితామంటా కొంచెంకాన ఇతరుల
బాధలను తెలిపిన నేనుకాకే నులంబాదా అతని
వ్యసనము. "పాపం! అదంతా సంఘటనలను
వది!" అని తన పత్నికాదు.

చింతా పాగరాది! ప్రియమైనా మితంగానే
ఉన్నాడు అతనితో చర్చించడమంటే బాగానే
సరదా! బాగానే వాదించడమంటే అతని! పర
బాధ! దీనివల్ల ఒక రకమైన ప్రయోజనం లేక
పోలేదు ప్రియమైనా! తొమ్మిదం! అతడుమాత్రం
తన ఆధార్యాన్ని పాఠాలును లోకంలో వదిలె
కున్నాడు అందరికంటానూ

అలాగే వచ్చిన ప్రియమైనా పర్య! ముందు
బాధలు "అయితే లోకంలో పరస్పరభావంంటే
మరొక మాత్రమే లేదంటావు సత్య! చిత్రంగానే
ఉంది!" అన్నాడు మిత్రుడు.

"ఇదిగో! దీని! మొదటి ఉదాహరణమే.
సత్య ఇంటికి రాగానే నీవు కాఫీ కష్టం అంది
చేసా లేదా? బాధామృతం పడుచేత పట్టి
ఒకడు ఇంకా వచ్చిపోయాడు."

"ఏమిట?"

"గౌరవంకాంటే చందాంటి!"

"ఏమి, చందావేసా ఏమిటి?"

"వాడు మృతమయి చందా ఇస్తావా! కా
అసలు అంకేటుమంటే, వాడికి కాఫీ నీళ్లు కే
గెందుకు ఇయ్యలేదు అన్న ప్రశ్న! నా సమాధానం
చెప్పుకున్నా. వాడికి బాధలే అవసరం కాదు
వాడు వాడితో అవసరం లేదు."

25

"అ మాట నిజమేలే!"

"ఇందుకల్లే ఇచ్చి పుచ్చు కోదాని; ఇదిగో
మీ ఆత్మకి గడ్డి అంటే, ఇదిగో మీ ఆత్మయికి
పాలు, 'మీరు గైత్రం ఉంటే, తమరు ముందే
క్రొందని మర్యాదలు, ఇదిగో మీ ఆత్మయికి
పెళ్లికి రదితల నువ్వే ఇవించండి అంటే, ఇదిగో,
మీ ఇంటిలో అన్న ప్రాశస్త్యం చెడి చందా అని
చెబుకుంటేయి. ఈ లోకంలో పరస్పరప్రయోజనం
కంటే మరొకమనగ ముఖ్యమైన బాకంటే! కనబడ
లేదు నువ్వా!"

"అయితా పోదా! అంత ప్రయోజనవాదిగా
ఉండవచ్చు" అన్నాడు మిత్రుడు

"ఇదిగో ఇలాగ నువ్వు నువం ఆత్మని
ఎందుకు పెంచుతా? పాలు ఇచ్చాని కనక. జిల్లి
గొడుగు! నువ్వేడు గడ్డి బయ్యెను యాతాం!
మక్కుని ఎందుకు పెంచుతా? ఇల్లుకావడం,
కొత్తవాళ్లతోబాటు అరవదిమక్కుని ఒక్కొక్కరి
బయ్యెను చెప్పాను! నువం తోబాటా ఎటుకంటి
మక్కుని పెంచుతా? తిరిగి నువం ప్రయోజన
మంతేవాటిని మాత్రమే! కలుపుమక్కురి! పుడి
పెడు నీళ్లు పూయ్యెను! అట్లాగే తొడి కొనుకు
పెంచుకు పాటుకాదు! ముందెప్పుడో తనని ఉద్ద
రిస్తాడని కావట్టి పరస్పర భావంంటే మరొక
మాత్రమే లేదంటే నమస్కారం."

"అయితే ధనిమండ్ర తండ్రికి తిరిగి విడదొడ్డి
ఏమి బాధమంటుంది?" అని మిత్రుడు ప్రశ్నిం
చేడు.

"లాభంలేదు, నీరంలేదు" అని చేతులు వదిలి
పెట్టేడు పాపం.

"మాతృప్రేమ, పుత్రప్రేమ అంటారు మని
అనేమిటి?"

"అవన్నీ తెలియదానినై వెన్న అర్థంలేని ముక్కులు! ఉన్న ముక్కులు చెప్పదాని! చిన్నతనం చేసి బాటి! పెద్దపిల్లలు పెంకాయ పాపం! ఉల్లి పాయితో అవదాని! పిన్నపడి పాల్గొనదాని, చేపలు అవదాని! కామోడితే కలలపువ్వులని అవదం లేదుటోయ్!"

"బాగా చెప్పవులే!"
అతనితో నిలకడు మరొకరికేట వానించి నటించుకు

మనమృదు మనమృద్రిగా ఒక సిద్ధాంతాన్ని సమ్యంగంచాకి ఉంచారే కాని సమ్యగే ముట్టుకు యాభ్యుక్తిగా లభిస్తాడు చింతాసాగరం తన సిద్ధాంతాన్ని అనుసరించి ఎప్పుడూ కాలేవా చెయ్యగలిగి ఎరిగడు

అతని ఇకపరీక్షలుగానే, అతని భార్య అకపరి గట్టు! అమె అనితో తన! చేరినయినాకనరకు వానించింది కాని ఒప్పించలేకపోయింది అంతే కాదు, అతనితో సహాకంగా వానించలేకపోయింది ఆ ఆనందానుభవ కాని అమె అతని సిద్ధాంతాన్ని ఎప్పుడూ సమ్యగేతడు; తన! సచ్చివ మార్గంలో ఎప్పుడూ పడింది చెప్పలేదు

అతని కొడుకు గజరతి పితౄకాని! పామ్మల వాడుకు ఏ ఏ పాపమేమీ పెట్టేశాడు వచ్చింది కొడుకు! పెట్టెయ్యక తప్పదు అన్నాడు తండ్రి. పెట్టేశానం పిల్లలిది పెట్టెమకున్నాడు పాగరం తన ఇల్లారితో "పెట్టెయ్యం! మున్నాటిమండే కొడుకు, కొదిరి కావరం నేను, మన కావరం నేను! అన్నాడు

అతని పుత్రులం బాగా ఎరిగినది కాబట్టి అమె ఏమీ అక్కర్లేలేలేదు

"అత్త కొదిరి కకత్రలాటలు మన! వద్దు మన! పోయవచ్చు, పాపమేమి? అన్నాడు భర్త

అమె ఇదివరకు చేరినా ఒక్కసారికేదా ఇవ్వకు డివి ఒక్కసారికేదా! "మనం మనమలను, మనమర్యాద పరిరక్షణ" అని అడిగింది.

"మనంకొదిరి చూడదాని! ఎవ్వరికీ అభ్యంతరం ముంది!"

"ఇంటిలోకింటి ముక్కుమచ్చలు తీరుతుంది కాని ముట్టులాని చూసేకనదాని!"

"అవంతా వర్ణమైన ఆలోచన!"
అతనితో వానించి లాభం లేదని అమె తిరు కొంది.

కొడుకు పూర్తిగా తండ్రిపక్షమలలో పెరి గేడు, మంచి కట్టుంతో మంచి పిల్ల కాగా, పాగరం కొడుకు! పెట్టెచేసేడు, మూడు ముళ్లు పద్ద కాగే ముట్టులు, పేసేసేతుల ఎవరి ఇంటికి వాడు పోయేది ఆ కాలే మున్నాటిమండే పాగరం కావ్యంకావరం కొడుకుకొదిరి కావరం నేను, తిరు కావరం తన కొడుకు ఆ పాయంతో! గాని మరొక ఇంటికి మారలేదు గజరతి కొత్త ఇంటిలో ఇంకా చేలేదో లేదో, చేరి కొక బాటు అందింది "సీత పూజితి మంచి పాయంతో చాక మ ఇంటిలో మరొక చేసి వండుకు అయిన చాక్కి అయినంపోతు. ఇది వాని కాలాను నిల్వ" అని రాకి ఉండి తండ్రి పక్షమలలో ఆరినేరినాడు కాబట్టి గజరతి తండ్రికొడుకు తండ్రి! చెప్పి చెప్పింది వగలుగు చేసి అందుకొన్నాడు

పాయంతో ముందు చింతాసాగరం మర్రి దొడ మార్పున్నాడు ఇల్లంతా కాపుకు ముట్టున్న ట్టుగా తోచింది. గోదెలు కేరొనినానగా కన బడ్డాయి.

ఒకటి వడింది మూర్ఖులుగా మార్పున్నట్లే వీరం లేమందా మార్పున్నాడు ఏమి? కామరా అనిందింది "వీరం వయ్యకపోయినట్లు అయ్యం టుంది!" అని ఎత్తేర్చి వీరం వేళాడు వీరం మన పటిలాను గాక మనక మనగా ఉన్నట్లు తోచింది. "అంతా మనపటిలాను లేలేదు!" అని కమర్లులో ఖాళీ కనిందింది. "ఏమిట!" అని భయార్థి రాగ్గల వేడుకున్నాడు "ఏమేదా డికాదం ఆలోచించా!" అని ప్రశ్నించుకొన్నాడు

భార్య ఒక మూల చావ చేసుకు వకుంది, అమె మనమృదు మనమృదులో లేదు.

పాగరం తన అవస్థకు అమెను వర్ణించి చెప్ప వలయోకొన్నాడు. కాని ముట్టు కేదా అంతటా కనబడలేదు తెల్లవారేక తన పేసేసేతుల వేర్వేరులు కున్నాడు కాని వాళ్లు పకపక పత్తికొంటారేమో అని పిన్నపచ్చాడు.

వాగ్దేవతా! కష్ట తప్త! నిద్రా అలసా
తెచ్చుకొడును నీకు అలసా తెచ్చుకొడును
అన్నాడు. దుష్టులు పాపాదులై వయలేరారు.

అంతే ముందు ఎవ్వరైనా యుద్ధం యాచులై
వచ్చేగదా అలాటిమంది ఆ రాకపోకలు మాడకట్టి
తెట్టికొడును. తులనకొన్న వాడివిధులకొక కొనినా
తలగోవికొన్నాడు అదిపాగరం అరింతులుంటేచేతు.

కొలలు గడిచిన కొద్దీ పాగరం క్షీణి విష
విషాంతి అతని పరిస్థితులను ఎదుర్కొనే చేత

ఉడిగింది "వేదికను అటువంటిది. ఈ బతుకే ఒక
భాగం. దీనికంటే అరగం ముఖాంతం" అని నిర్భా
రించేడు అతని స్నేహితులు అతని అంత్యదశ నిర్మా
ణించింది వాటియందు.

పాగరం తన కిష్టాంతాని ఎంతో వ్యభిచార
పద్ధతులు అది తనతో మడుమిటికే కానుకవందని
తాపత్రయవద్దాడు నిలులో "నీవు నీనిధిని పెరి
చేసిపప్పును కాలానుబాధింతులకాలమి తెరుగానెట్టి
అవస్థలపాలుకొనవు" అదిఅభిమానులను చేర్చుడు

కవితాంజలి

శ్రీ మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తి

వన్నెలు చిన్నెలున్ వయసువాసియు చక్కదనాల ప్రోతగా
క్రొన్నన తెల్లెలుల్ల నీల కోతుల హాస విలాసశేఖతో
చిన్ని యెలుంగుతో సొగసు కించిన తీయనిరేగు సూహగా
వన్నగ భావవిధికల సొనినయగ్గులి కంజలించెదన్!
నడల హారంగు చూపుల వణంగు తెడంగు తులంగలించడా
కడు విరబూసి సోయగముకాయలు తురాయి పసందు కొమ్మనా
కడలకు నిల్పుతో వయసుదాక్కిను మువ్వపు గువ్వగొంతుతో
చిడిముడి పాలుతో కడలు చిన్నది నామది చెంగలించెడున్!
అందిత రాగ శేఖ వికచ్చా వళముల్ల పాగి వచ్చురా
యరిచ విభావ నల్లపు టాయారములొలన్ సొబంగు కోర్కెక
వింగిచి యెడంవలో చిలుకరించిన జవ్వని చాయడేలి భా
విను కళాపథాల చివురించి సునింపవో కావ్యవల్లరుల్!
అలలితాంగి మోచి చివురాకు మెలుంగు తురాయి బాటలన్
గ్రాలు వనంతు శ్రీరథ రథాంగము లల్లన గాడితెట్టిగా
గేల ముడియ వైరిర విగ్ధ హృదంతర వాటికాంతరం
కాలకు లుల్లనీల్ల ముడిహారముగాచివురించ వచ్చుటల్.
ఆ కలకంజ కోతుల కరాగ్ర రగన్నవంకగ స్ఫురత్
శ్రీకమనియ కాంతి తరళీకృత మాధు పితాంగ నారవ
ప్రాకట రాగైభవ విరాజిత భాగ్యనిసూత్న భానురా
లోక వప్రవహా రుదులో యెడలో చివురుల్ రగిల్చెడున్
ఆ వరవర్షిని చలదపాంగ విలోల విలోకన ప్రభా
భావ పరితరాగ పరిపాలిత మామక కావ్య మాలికల్
భావుక భావ్యమాన పరభాగ వముల్లలకాంతి పీచికా
రావ విశేష శేష ముఖుధార లాలిత రక్తినిలు లో!

ఆంధ్ర వాఙ్మయమున శృంగారము

★

శ్రీ యన వి. జోరావు

ప్రతిజోటిలో మానవుడు, మానవజన్మ దరి
కాదము గాఢతనము, రక్తాంశము
గ్రహాణాభివ్యక్తియై
లలో కావ్యము, కావ్యమునకులలో రసము, రస
భేదములలో శృంగారము నుజాధికములు

ఉపరిపద్యము వివక్షమును రస నిర్వచనము
జగత్సృష్టావసారింహితము, మానిమానస నిర్వచనము, విగత తేజాగ్రతరమునన ప్రవృత్తనము
అలంకారికరసార్థము ప్రవృత్తన ప్రవృత్తాదారి
యైన వచనము అది విభావానుభావ శబ్దాని
యైనవలననే వానియనుమనన సాధ్యులత గలప్రాయ
భావమేయని భరితవాక్యము.

అనలు రసము తెచ్చి రకములన్నియు అగ్ర
దరము శృంగారము శృంగారసప్తాంశమున రతి
అది సమ ప్రజలంతయునైన వానియందుగలయరు
సహజవాసన వాసనయే గానామిత్య భవన ప్రాకా
రము రతితీగలనెన గానయలలన శృంగారమున
మృదులత మునుగని అద్వితీయ శత్రు అందుచేతనే
శృంగారమనను అట్లు, కలి అను వాచాంతర
ములు కలిగినవి తీర్చిన రసములు అరమావృత్తయిన
మనోహరము అనుచుండగా శృంగార వాద్యంత
మధురమగుచున్నది అన్యధా రస విషయమున కావ్యగతి
మీల నుగ్రగణితలోకమున నుండదు ఉద్భవ రస
మునైన వీరకావ్యభిరూపక భిత్తాన్యధామ అనా
ధారనియులు అనందజనకము ఉద్భిక్తములు
గాని శృంగారసప్తాంశ కాంతి కలయలు మధుర
ములు. లోకములో చాల సహజములు, సంస్కృతి
ప్రకృతి అభిరంత సన్నిహితములు, సన్నిహితులు,
ఉన్నతముల అనందభ్రమయములు అందు రిరతిర
ముల చేతకలెలల వారసత్వసాహసము అన్నియనుల
మిజులో అగ్రగణిత శృంగారము సృష్టిగణిత
సంతోషము నిజముకావచ్చు శృంగారము సాధారణ
భావభిత్తి శృంగార విధి విశా రసా అను రస
భావములు సాధారణమునకొప్పులు సాధారణముగా
మధురమగుచును, రసభావము శృంగారమే...

ఈ శృంగారము అంధ్రాభిరము వింధ్రాదారి
మల మారిత కన్నకొరియినది అది వాచామృదు
సంస్కృతాంధ్రాంధ్రాంధ్రములును 'యాచితా'

అంధ్రమున కొదితనము మనోహరము
అది ప్రాంతభిరమున ప్రముఖము, ఉపరిపద్యము,
యంతాంతి, కమలకామమునందును, గంగాంతిము
యెవలలవారి శృంగార మారించు రసమువానిగా
సమలు గలనెనను, కాను వాచామిత్యార్థము
నిధియైనను సప్తయ ఉపరిపద్యముల క్రమభిరములలో
తెచ్చికావసామిత్యనే కాని అ శృంగార మును
రిరతిము సంతగా నుది మానిందలేకపోయెను, అతని
అదర్శము 'సర్వకృత్యముల సర్వకృత్యములని,
అధ్యాత్మికవిధులు చేపాంతిమరియో విషయ తిల శృతిని
కానియానుట, అతని ప్రతిజ్ఞ ప్రసన్నభావ
కార్యము! అట్టిలో కేవలము అన్యధాసంప్రవాణ
విధ్యము, కథాకథన ప్రవలమున అతని యాభ
శృంగారమునై అపమందు హా వింతగాను

తిక్కనగారి రసభారముకే తిక్కని రాజ
మార్గము ఎక్కడను ఎప్పుడును, తిక్కన దోహ
మల సుంద్రులై చింతిత్వము గలుగుచు అతని
ఇతరశృతిలంగను అనునాలోకే వానివాదములు
అభాసమునై చిత్త శృంగార ముతరీంచును అని
నిర్వచనోక్తిర వాచామయమున చేపనై రాజులు
మను రంగారాజులుఅనుట, భారతమున సైనిక
చివలమను తిక్కనచివ సహాచేకలలు

అందు రంగారాజులు భుజులు —

అవ్వ దొకడ (నేను తెచ్చును మును)
కొలమెలల వారంగలలు ఉన్నవానియెల గొప్ప
తీర్చి లో కలిగిన్న సమగ్ర మ్రాత్రులం దయల
గిన్నెల వేళల సమగ్రములు నిలువ గేల
నెట్టికలెలను తెచ్చు కేయలించినదు రింత
విషయ ప్రతి నిత్యము వాని వాచామయ
కావ్యసృష్టిసాధియై వాచుమున్నది. రాజులు
వాచ సలకాయించి అవ్వలెట్టి వశ్యంతి కామా
కాలం దుల తెచ్చిటికే వాయున అని యానుటను,
అను 'విజయ రంగ వాచకలెలములం దిది వాత
భాయె విజయలె తియై లాతల సమగ్ర గెందు విషయ
లవ్వలెలల వాచు కేయలించి తిలలె రింత వాయు
సమిత్తుల విజయలెలల వాయు కేయలించి అని ము

బాదన పోడువాడును తన పోషకర్తనపాదముల
చక్రవర్తి నిలనన ముగ్ధుడనొకఁగా, చేపట్టియి యెత్తురాగా
మునుది ప్రబంధపు సొంపు సంపాదించె నమటును—

శ్రీ బాధుని పేరు స్వరీయనంత కృంగార
కృష్ణుని ముగ్ధునియను ఆంధ్రప్రబంధ వాఙ్మయ బాధ
నిర్యాసమునకు కృంగారమేమిహున అతని చేతి
విడువకనే అయినది ఇతడు కైపులేకాది కలకలం
కంటివాడు కాదు చిరము కైపులేనిది యి
కృంగారమునిదను ఇతనికి అతని కృంగార నియ
త్తును అతే కైపుకాదును కృంగారం - ప్రతున
అలో పోతపోతను, భ్రూరాసలును ప్రబంధకృష్ణులు
కృష్ణులను అతని కృంగారనియత్తును కృంగార
రసభావము సిగ్గును తివర కృష్ణులకు వాంఛిత
రీతిని ప్రభుభావమును మన వాఙ్మయమున కాక
సంపన్నము నానించెను అతని కృంగారనియత్తును
ప్రభుభావమునా దుష్టమైన స్వరీయనంతి నాక (శ్రీబా
హులియగా పరిగణించి) శ్రీబాధిరాసునును పేరు
బాధ్యు, శ్రీబాధిరాసు కాకానియ్యుని పోతపోతను
అతని కృంగారనియత్తును యెనిది మనమును
కంటి కలకలంబును స్వరీయని ధూర్ధులు కృంగార
మున విగమకర్త, నిగమకలకలంబున తిరుచాళి కాక
పొకరిల పోతపోతను ప్రాంతినికలు చేసింది రస
నియమున కళా సంపన్నమునకు కృష్ణు కలుచున
బాధలకలకలంబును అచా! పరిచిలంపమున
మహాకృష్ణుని వాడుకాకానిరసకర్తనము, ప్రావ
యన కేలిరర్థులు ప్రభావము—శ్రీ బాధుకు
శ్రీబాధిరాసును వాచాళి కాంతలను కలకలం

పరగలంబు వర్ణియముగా అనుభవించి పరిచియ
కృష్ణుకు తాను భుజి చేసిన గర్భము, తన యిట్లు
ప్రకటించును తన పోతపోతను కేలిర బాధకాక
ములలో పొలుపించుకొను పాదునాతియకు, నతి
రసమును అయిన మహాకళి అతే కృంగారమును వర్ణి
యములలో అతేవల యునారాదు కాది కలకలం
కెప్పుడీనడ దెంపమున గంగగ కేలిర కలకలం
బాధలకలంబున అర్థాధికలంబున కొందఱు శ్రీ బాధు
వాధారముగా కృంగారము నియమించి మంద్ర
ప్రబంధము లుకే కలు రచించి ఆంధ్ర
వాఙ్మయమునకే ఆంధ్రమైన తెచ్చిపెట్టిరి అది
కాదిత్యిరారామును ప్రయాగనిసంహారములందు
నివహించిన కలకలంబున కృంగారమును
చేతిలోనే అంపకలంబున మహాప్రభును చాదిరి
సహాయనమలముగా మోటిగా నుండె లారకీయపు
కన్న ప్రయాగియ నుకాదె తిరు రాముకాంత
నది కేలిరముని కేలిర సహాయన మోక కాంతాన
నుగంధితితితి కాకామోహమును ప్రయాగమునకు చేరిన

ప్రతిపదిని కనుచియ్యుకలకలంబు కృష్ణుని
వాదములుగా వాదులు, విద్యుత్తు కలకలంబు
కలకలంబు వికలము ప్రయాగియము, తన కలకలం
మును అభియయను కాకామోహం కలకలం
మునకు నియము లెన్నియో వాచామైన కృంగార
కళావాదనవాదులకు శ్రీ బాధుని ప్రత్యేకతను కొన్ని
వికలములు—

ఆంధ్రమునకేలిర కృంగారమును కేలిర
రము చేసినవారిలో వాతనము ప్రకలుకు శ్రీ చేతి
కృష్ణుని, ప్రతిపాదించి రాధాకృష్ణుల ప్రభావ
చిత్తస్వ మంతియనుచి వాతన కలకలంబును
చేతిమిదిరి పర్వము రాధానియను కృష్ణుకు
బాధితు వాతనమృతము వతనముని తిరు కృష్ణ
స్వరూపము ఆ కృష్ణులే అతని కృష్ణవాదమును
భాగవతకృష్ణుకు భాగవతకృష్ణులెవ నిరూప
కృష్ణుకు గాను కలకలంబును కలకలంబుని
ముగ్ధులకు మోహితులనున్నది మోహముగా కల
కును మిందన వాతనమునకే గొల్పకును
నిగ్గుని కొలగన్న వాడు అతే చిత్తకలకలం
యను భగవంతుని కృంగారమును వర్ణించి అభి
లాంఛనము నాదల బాధించిన వాతన కేలిర
నియము—

వాదకలకలంబునకేలిర కృష్ణుని ముగ్ధ
కృంగారము సంహారకలకలంబును మిందను, గంప
ములో ఆలంబునిభావ భాగవతములుగా
వాములు ఉత్తరవ విభావము తిరుచిత్తు, ప్రభా
వము, పరిత్రయకై ప్రావంధికమున అభిప్రభవ
ముచిత్తు—కలకలంబు వికలముని చేతియందు
భూప్రతిరూప్రత ప్రపదము కృంగార మోహ
వర్ణిగా భావించును ఉత్తరవరమును వాతనము
ప్రకర్తన మోహించు ప్రభావ మోహముగా చేసిన
చిత్తమున కది ఇతే చిత్తమునకేలిర కేలిర
చేతిలో అభిప్రభావములను కృంగారమునకే
మైన అంపకలంబు వాతనకేలిరము చేరి కొన్ని
కృంగారము చాదిత్యిరారమున

వెదనగారిలో ప్రబంధకృంగారమునకేలిర
ప్రభావకలకలంబునకేలిరమున రామరా వది యొక
కలకలంబుగా, వాదనలగా పరిగణించినది,
కాది తెచ్చివాది మహాకలకలంబు కృంగారకల
వము తెచ్చి—చెదనలేదు, ప్రబంధమునందు అంపకల
వచిత్తు గంపము అంపకలకలంబున కలకలంబు
మహాప్రబంధమునకేలిర కలకలంబును
లొకలకలంబును వాదనమునకేలిర కలకలంబును
నియము, అది తెచ్చి తియ్య మహాకలకలం
మునకేలిరమునకేలిర మహాకలకలంబు కృంగారము
కృంగారమున కాకామోహం కలకలంబు

రాజుని, విశ్వాత్మని పొదివ్వుకొన్నాననుకంటే
కాంతరహిమగర్భమున కళకళ కృంగారప్రధానము
గానించెనన్న తిక్కన కవులకును పెద్దవలె! అతని
కంటె భుజ బాదలు మధ్య యనినందుకొన్నా
డతని కొడుకు విశ్వరాజుత్రిమం అతని రాజున
కృంగార మింకను విడితలలు చేసివది కృంగార
మధ్యార్థములకు పోయి ప్రబంధము తెచ్చియో
మలుల చేసివది కొంతయు గ్రంథకర్తలు ఇతిహాస
కవులకు మహానాటల చరిత్రల మాటులులందు
రంధ్రాక్షిపణ చేసిచేసి తమ కృంగార విహాసవి
కాంత కాంతింపజేసికొనిరి అదివారిలో అహల్యా
సంక్రందమున, కళాకవిజయము, పార్వతీపరిణయము
మొదలగు గ్రంథములు రచించిన కవులు ముఖ్యులు
మితయు బహుగ్రంథములందు ప్రాశస్త్యకృంగార
రము నీరాశించినమా జరింపజేసినది రఘుపాద
కృమల మూడింపకు ఈ విషయము గలదు. దీని
కొనము ప్రత్యేకముగా తంజావూరాన్న బాసపుత్రమును
యక్షగాత మొకటి రచించుననెడి వానిబట్టి వారు
తంజావూరు పోమరీపాతల సత్రములో తిరియిచేయు
మండక బాసయ్యల యాపాత్రలున కేకలంక
యాకరిచ్చుకొనలే తమ కంచిగరుచేసివాది ప్రణయ
మలకు ధారకొనెదమని వారినింపకుమని చెడివా
రని తెలియును—ఈ యగమన రాజులలో రంగు
నాయన కవయిత్రులందఱు ఇంకొక విశేషము శ్రీ
నరసయైన పిన్నమూడ వివవాది గ్రంథములు
రచించివాడు కొది శ్రీకృతములగుచే కృంగార
రము నెడ శ్రీప్రకృత చాలమట్లున లేటతల్లము
కాగలదు ఈ యగమన చెప్పకొనెడి కృంగార
కత్త లిరువురు. శ్రీకృత, చేమకూర శ్రీకృత మవ్వ
గోపాలయ ప్రధానవిద్యు రసములని! శ్రీకృతము
చేమకూర వొక అశ్రువప్రబంధము ఇందు మువ్వి
ధమునకే కాదుకృంగారము ఉబాచి—తయో
నిది తలంపజేయు ప్రగల్భ, కామేశ్వరి చిత్రాం
గమవర్ణ, ఆమెని తోలియావునలె మధ్యదసంగతి
పూర్వరాగ్రీతితము రసవర్ణని, రహస్యిని

అంధాకరిగ నీతియు నీతిని విజయవిరాజితాశ్రి
కృంగారగర్భమునకు జోకునయలు

శ్రీగయగ్రంథమయియు తూర్వకాశ్రి
ముల కవగరములే వానిలో కృంగారమునూర్చి
ప్రత్యేకము చెప్పకొనెడి గొప్ప యుయలు లేదు.
వర్ణనకృత్తయలందు కవి! శ్రీమదాసము కృమ
యొకనుట! పరిపాత్రకు కేకములు, సుభద్రాగా
యలు బ్రాహ్మణుగా కృతప్రధానములు రానిపాటి
క్రిప్తరాశిని అంధికారము, రామనింగి పాండు
రంగమూతకృత్తయలలో పరతీయకృంగారముగల
నిగమకొన్నానాశ్రితము మున్నగు రెండు యాశిం
దుల కవనాసములు యక్షగాతములందు ప్రత్యేక
రచనాప్రణాళికయు చేయగాని తిక్కన దిండియు
ప్రాత్రప్రబంధకారినయే,

ఇక ఆనందిక యగమనకు దిగివంకలే కదియే
వాడును వాయక శివప్రేయశి లేదా ఏ
పాదునింటి తాయో అయితే అశ్రావణకేళమునో
మరకవిత్వ మవతరియకు ముకొండము బ్రదికి
యెచ్చుచున్నా కొరకృమ వానానాటలు పెట్టి ఆమె
రచ్చిపోలే పాడుకొనితే కేక మొకటి వ్రాయు
టయు ఆచారమే యున్నది. ఇట్లే కవయగ్రావ
కవిత్వమున కృంగారము ముఖ్యముగా మండి
పోయింది అసలూ కృంగారము రసవర్ణకథాము
కానేకాదు

పై పరిశ్రమబట్టి మూడినవో కృంగార ముంధ
వాక్యాయరంగయన ప్రధానధానికే నిర్వహించినట్లు
తెలియగలదు ఏ వాక్యాయమునకు ఇంతి కృంగార
వాక్యాయమున కవుల మిన్నట్లు కవినింపదు కవి
క్రతుమువారమిండి నేటివో వాని పరిణామ
క్రమము సతకొన్నామనందుకే కచ్చింది చింతి
మొదలించి జగ్గదీశుడిలో బాహుశాలి క్రింతి కచ్చి
వాయిద్యకృంగారము, రసించు వినుప తిండి
అందుకే కత్త లిచ్చుచివ్వురు తదితర రసమల కా
వ్రాకుచున్నాడు.

కష్టజీవులు

శ్రీ వీరుభొట్ట మార్కనాథాయనమః

చర్యకముల బంటవలె నున్నవీ యెట్లు
నడచుచుండి కూర్చుండుచుండ,
నెండుటాకులోని యీ నెలవలె లోని
యెమ్ములెల్ల జూచి యెంచవచ్చు.
నందినోలెనుండ చర్యంబు, ముడుతలె
గాజుపిళ్లలట్లు గండ్లు మెఱయు,
రావలేదుగాని శ్యావశిష్టమై
యాచ్యుచుండ! బాధకోర్చుచుండ!
మూపుచైన కాదు మోళాలిలై కూడ
కాయ కాదియున్న కష్టతీపు,
లెన్నిపుట్ల భూములిద్ది పండించనో!
వట్టిపోయె నాటి బలవచ్చుధి!
బడియ చేత బూని, యెడనెడ బాదుచు,
తోకవిడిచి, యెడ్లదోలుచుండ!
కఱకు పెఱుకనోలి కన్నట్టుచున్నాడు!
ఎడటి దివి? చినినెనునెయ్యి?
కొమ్ములుండికూడ గుమ్ముగానోవపు
బున్నుడునపు, యూర్పు నోసికొనుచు,
కాంతమేది! చినినెనునెయ్యి!
యిట్టిచిత్తవృత్తి యెట్లులభ్యే!
లాంగలములు గట్టి, లాగించిబండ్లను,
చిని కష్టఫలము వినువ మెనని-
ప్రియమొనర్చి దుడకు రెండుపుంజలకు
చర్యకములనోలు కానియెట్లు
బలము వడిగియున్న పశువుల రక్షింప
కావనంబులేని? కాలలేని?

ద్రవ్యమునకు నేను దాసులైపోయిరి
లైతులార! ప్రేమ రహితులగుచు
పచ్చిపిళ్లకాఱకు కాఠింపగా లేదు
పెట్టుగాక నీవు గొట్టుగాక
కండరములు నీదు కలిమిలై పెద్దింది
అనువులొండెయున్న పశువు లిట్లు
అడవులెల్ల దోటలయ్యె, నాదోటలు
పంటభూములయ్యె, బయట లేవి?
తిరుగ జోలు లేదు తిన మేరయూ లేదు
పనరములకు నెడ్డి బ్రతుకు తెఱచు.
నేరుకనగ, చెఱకువైరులు మెండయ్యె
ఆ పొగాకుతోట, లంకులేదు-
గింజుపెరుకాదు కిట్టింపు-పశులకు
మేరలేదు-మనకు మెతుకు లేదు!
పశులమేరకనపు ప్రత్యేకముగ కించి
మేటి నేయు కట్టుబాటులేదు
వట్టిగడ్డి యెంత బలమైన మేరరా!
అడియనైన జాలినంత యేది?
పంజరములనుంచి పండ్లు గింజులు పెట్టి
మెతుకుంటి వీవు పిట్టకడుపు
కష్టములకు నోర్చి కనిపెట్టుకొనియున్న
తీవులన్న నేల కిరకన్ను-
చొరహక్కులనుచు బడిచచ్చుచున్నాడు
మానవుండు బుద్ధిమంతుడౌట!
కరుణ చూపలేదు, భువకార్యమాయేది?
ఈ కనినధర్మ పెఱుగవలదా!

అమరు కాంధీకరణము

శ్రీ విశ్వదేవయ పెంకటరావు

ప్రియుడు నుడు భాషణంబరి కృంగారపాక్షక
గ్రంథము కృంగారపక్షిక యని కృంగార
రసపీటికయి, కృంగార కంఠాభరణయని రసభాష
నీదిని గొనియాడెనది ఇది కాశ్యపిచ్చాపాక్షిక
ప్రమాదములు సంస్కృత హృదయంబును సంకరా
క్షోభకరము నీదిని శివోనుని సంకరాక్షాంతి,
అభిమానముని పాదసృత నిమగ్నములు—అంబ
కాశ్యపిచ్చుని పాదసృతములు కృంగారపాక్షిక

అమరుక మానీంకరలు రచించిరిని నైది
కాశ్యప అమరుకని రచించియుండునది యంత
రంగ ప్రమాదము కని యెత్తునైన పమరుకమానీం
కర ప్రమాదములు నీదింబడినది యెత్తునైన సంస్కృ
తంకాశ్యప, అమరుకమను చామనుడు, నమరు
కము మహానానిది కనికాశ్యపమనుక శాక
కముని కాశ్యపమునను భవంతియగు గాంధీక
మయూరుకు తన మార్గశివమున నమరు కిచ్చా
యని పమరుక నమరుకేత నమరుక కాశ్యపకాశ్యప
నికీకృతమగుచున్నది కాశ్యపకాశ్యప సంస్కృతకని
ప్రతికృత 'అమరుక'ని కీ క. క. క. కాశ్యప
మందుచా దమని నిర్మించుకొను.

అమరుకమను కృంగారము కర్తవ్యాప్త
నము గాదు కర్తవ్యాప్తమును రసన మేకాశ
మాత్రగ్రహితముగా, అమరుకాశ్యపకాశ్యప
కాశ్యపకాశ్యప సంస్కృతములను పమరుకని, కాశ్య
పకాశ్యప, కాశ్యపకాశ్యప రసభాషసంస్కృ
తములను సన్నికేతములను రసాభివృద్ధికి శివో
భాష్యములుగా శాసనీ, అమరుకని కృంగార రస
పాక్షికము కాశ్యపకాశ్యప.

ఇందు కృంగారము, మేఘనందే కాశ్యప
యందు కృంగారముల కేక భాషగ్రహితముగా,
కాశ్యపయందు కృంగారములకే, పసభివృద్ధిగా
మేఘనందేయందు కృంగారములకే మహాన
యందు పమరుక రసవిద్యుంబునై రసీకాశ్యప
కరణ సంకేత ద్వికరణ కాశ్యపకాశ్యప
యందు

సంస్కృత భాషావ్యాప్తమున నమరుక
మేఘనందే (కాశ్యపకాశ్యపకాశ్యపయందు) పాశ్యప
గాధాసప్తకేతి యెట్టిది రెండును కృంగారరస
ప్రధానములైన రెండును, కేవల కృంగారరసముచే
కాశ్యపరస పాశ్యపయని చామనుకనిది అయిన రస
నిర్మాణమున భిన్నభేదములైన చామనుకనిది
కృంగారము, ప్రాకృతముగావున యెందుకైతె అర్థ
యైతె పమరుకయైతె రెండునై సంస్కృతము
గావున కాశ్యపకాశ్యప చామనుకని, మహాభాష రెండు
నైతె అమరుకయైతె ఒకటి మేఘనందేయందు
కేవలకే ప్రాకృతకృంగారము నిర్మాణించినది,

సంస్కృత వ్యాఖ్యలు

సంస్కృతమున నమరుకవ్యాఖ్య లీరుకని
మనుక లభియించుచున్నది 1

- (1) రసీకసంకేతని - అర్థవర్ధక
- (2) అర్థవర్ధక - రసీక సంకేతని
- (3) కనిపండుకు
- (4) కేకసంభేదము
- (5) గోక్షుభరీంద్రము
- (6) సంస్కృతకాశ్యపము
- (7) కేకసంకేతని
- (8) సంకేతములు - కాశ్యపకాశ్యప
- (9) సంకేతములు

రాజశాస్త్రి సంస్థాపకమై ఓర్వితమనెద్యును. ఈయన యనునకను- 1937 లో యుద్ధమై ప్రకటించెనది. ఇది సంతోషానుబాదము గలభవించి.

2. దీర్ఘరీతిగముగారి యాంధ్రభాషాసర్వస్వము- కృషియభాగము పుట 199. 9వ పుట కృష్ణమూర్తికిని జరిగెను.

3. భాషప్రభావాదిరాజకళ 187-వ రామయ్య-ఆంధ్ర పానీ-శ్లోకపరిచిత్రీయరణము- 1916.

8. ప్రభుత్వ పాఠశాలభరత పుస్తక భాండాగార మందిర- (1917-18) పుట ౨౦. 209.

2. మండపాళ పాఠశాలపాఠశాల (1888 - 1897)

అధికారాంధ్రభాషా 2. కామయోగి దేవయ్య, అనగ్గళకవచానానానా దేవయ్య వాణికికన్య పాఠశాల పాఠశాలగాని దీనిని 1888 లో కాంధ్రభాషాంధ్ర 1893 లో యుద్ధించి ఇది రెండు మూడు కవలలు ముద్రాణాగ్నియ కలిపి ఇందిరి పద్యములు ఇంకలగిరి సంస్థాపనముగాని ప్రకటించిన శ్లోకార పద్యకవి యను సంకలన గ్రంథమును మహామృతమయెనది. ముఖ్యము, 1. 1890 లో పద్యకవి గాని, 2. 1901 లో ప్రకటించిన పదనసూపానియ రసప్రకరణ బాంధానాంధ్రప్రకరణకావ్యములం దిందరి పద్యములు లక్ష్యములుగా 2. 1893 లో దీనిని యాంధ్రప్రకరణమున 208 వ్యాసీయముతో తెలియగలదు. ఇందిరి

1. కలకామయోగి బహుదేవ
గ్రామము 19వ సం 10000
ప్రభు పరిపరగంధం బయ్యయ్య
మంజరిక ప్రభావము
కావ్యం కర్మభాషాగ్రంథము
చందల చందరిక రీ
లారమై తనయ్య కగమంబ
కలకామయోగి బహుదేవ

2. గృహీతరణు నిగ్గ కళావర
రగిరీదీప్తరూపించి కా

వహానానా నరసమిధిన్
బహుదేవ కళావరగృహీతరణు
మహానానా కర్మభాషాగ్రంథము
పద్యభాషాగ్రంథము వాణి మ
మహానానా చందరికరూపము
రీతి 2. 1893 లో బాంధానమున

యందరి పద్యములు పాఠశాల పండితులకు పరిచితములే. దీనినిగూర్చి 2. 1893 లో 1. 1893 (1894) లో వారి ముఖము 1. 1893 మండపాళ పాఠశాలపాఠశాలగాని (1888 - 1890) ప్రాంత పాఠశాల పద్యములను.

3. వారణాసి అమృతరాయకవి (1880 - 1890)

కలియగ వాణిగ్రంథము ప్రభాషాగ్రంథమున బయిరి 2. 1893 లో పంతులుగారి (1841 - 1884) యాంధ్ర పదనరీతి, వారి యాంధ్రావళి అమృతరాయకవి యనునకనున 1890 (పాఠశాలమున 208 గింపను ఇందిరియ దీనిపద్యములే దీనిలో 208 వది యెరిమిది పద్యములు తెన్నుతో ప్రభుత్వమువారి పాఠశాలభరత పుస్తక భాంధానమున గలవు. అందరి 2. 1893 లో యెక్కిన పుస్తకము తెలుపబడియుండలేదు. అమృతరాయకవి కామయోగి పంతులుగారి శ్లోక భాషాగ్రంథము (ప్రభుత్వభాషాగ్రంథము) అను ప్రబంధమున, కామయోగి యను దీనిపద్యములలో రచించినట్లు తెలిసివారు (యామయ్య శ్లోకభాషాగ్రంథము - అవతారిక) ఈ ప్రబంధము యుద్ధించినది

4. సాధుపల్లి చంద్రశేఖర శాస్త్రి (1890 - 1890)

ఈయన తెలుగుగారి వాస్తవ్యుడు, సంస్కృత కర్మభాషాగ్రంథ భాషలలో గది శ్లోకభాషాగ్రంథ పునీతిగా భాంధానమున పునీతిగాని యాంధ్రభాషాగ్రంథమున, ముఖ్యము కర్మభాషాగ్రంథమున ప్రాంతమున ఈయన యాంధ్రభాషాగ్రంథమున చందరికరూపము కలెత్త పుస్తకము లాంధ్రభాషాగ్రంథము 2. 1893 లో పంతులుగారి. ఈ యాంధ్రభాషాగ్రంథము 1893 లో పంతులుగారి సంస్కృతభాషాగ్రంథమున గూడ రెండుగూరిలో యుద్ధించినది.

5 జయంతి రామయ్య. (1881-1941)

గ్రాంథికవాదాభివృద్ధి, రామయ్యచరిత్రలు గారు, అనుబంధములు ప్ర. 1908 ప్రాంతముల జాండ్రీకరించి, అప్పటికి రాజమహేంద్రవరం నుండి ముద్రించిన, ప్ర. 1928 లో పలువురు విద్యార్థులతో ప్రాశస్త్యపాఠములు ముద్రించి ఇది జూలై ముద్రాణం, పరిశీలన జాండ్రీకరణముతో ముద్రితమైనది

6. వట్టిపల్లి వరకంఠీరవశాస్త్రి

శతకు తిరుపతి సంస్కృత కళాశాలకు పాఠాధ్యక్షులు ఇటీవల పరిశీలనకు తరలి అనుబంధముల పద్యములు భారతిలో ప్రకటితమైనవి

7. చెయ్యూరి కాకమాన్సికర్ శర్మ

సుబ్బరెడ్డిలో రచితమైన యీ అనుబంధం గ్రాంథికరణము 1931 లో 'సమదర్శిని' సంకల్పించి సంచికలో ప్రకటితమైనది.

8. మంగిపూడి శ్రీరామచంద్రశాస్త్రి

విభిన్నమండలముల పాలనా విధులను మంగిపూడి శ్రీరామచంద్రశాస్త్రి అను కవి నీవిని తీర్చగ గ్రామంకికరించినవారు ఇది ముద్రితమయ్య ప్రకటితము కాదు

9 గుట్టెము సుబ్రహ్మణ్యము
ఎస్. వ. వి. యర్

నీటి అనుబంధగ్రాంథికరణము ప్ర. 1938 లో

ప్రకటితమైనది, క్రియక గానాని కేంద్రీకరణ గానాని పీఠికాగ్రంథం అనుబంధములు తెలిసివుంటున్నది.

10 వింజయూరి శివరామారాయుని

11. చెన్నమర్తి వేంకటేశ్వరశాస్త్రి

12. పుట్టిలక్ష్మి వరసింహశాస్త్రి

నీరు మత్స్యము నీ తిలకాశీ కవయిత్రులు జాండ్రీకరించి ఈ గ్రాంథికరణముపై ముద్రాధికారము ది. 1 కేవలముగాని రచనాధికారము

3 చెన్నమర్తివారి రచన కవిసాగము.

2 పుట్టిలక్ష్మి రచన శాంతిసాగము.

(భారతి 30 సం 7 సం 1948 జూలై) పుట్టిలక్ష్మి వేంకటేశ్వర శివ రచనములకు ప్రత్యేక ప్రణామములతో యివ్వబడి అది భారతిలో విడుదలయినది

నీరుగాక శ్రీ సందూరి శివరామశాస్త్రి గారు, 1 శి. మానవత్వ రామచంద్రశాస్త్రి గారు నీవిని తెలిసింది రచన ఇంకా కా గ్రంథములను అనుబంధములను కవులు కాని తెలిసిన వేర్వేరు

సంస్కృత గ్రంథములను విరివిలో తెలుసు కొనుటకు, ఏక కళాశాస్త్రము గ్రహించి కవులను గూర్చి సమగ్రముగను, సమకాలముగను పరిశీలన చేయుటకు, అయాగ్రంథములను ముద్రితములను విశదరణముతో గూడ వేదాంతాంతర్యములను అట్టి గ్రంథములను సర్వస్వ రచన ప్రాశస్త్యపాఠముల కి శాస్త్రసమక్షంబున

వియోగాగ్ని

★

‘మధురీ’

దోహకతిరమౌచది, మహాన్నతమౌచది, దిక్పత్తి సం
దోహముతోడఁ గూడినది, దుఃఖములేనిది, భీతిగాని, సం
దోహముగాని చేరనిది, తృప్తికరమృయు నర్వలోక న
మౌహనమైన యట్టిదియహా! ప్రణయ—మృది యెంత గొప్పదో!

చెలి! నీనా ప్రణయమృతాంబునిధి వీచీమాలికా దోలికా
జలి నిన్నున్ మఱి నన్ను నేదొయొక స్వప్నభ్రాంతిగా మఱుచి
ఘటపై దేవతభూ రహస్యలులయందున్, ద్రిప్పె, నానాటి వే
ళల యందెడ్డొయొకప్పు—నెవ్వడనుమఱుల్ వ్రాలెన్ శిరోఽగ్రములన్.

అంతియ! దానితోనరి! మహావిష దంష్ట్రలఁ బోలు తత్ స్పృశుల్
స్వాంతమునందునన్ నిలిచి కాశ్యరనైస్య విమాద వహ్ని సం
క్రాంతిగఁ జేయుచున్నది—సుఖమృతుపంటిదొ యేనెఱుంగఁ గ
ర్ణాంత ‘లోచనా’ కనికరమును జూపెడివారె లేరుహా!

నీవొక దేవకన్యకపు! నీవొక రాక్షసయూర్ధ్వనేయి? దే
వీ! కరణద్వి మెద్దిలివి, విభ్రమదిత్తు కనై ప్రమాదరే
ఖావధి చాటులోలనె కన్నులు విప్పితిఁగాని నిన్ను బా
హ్యవృత్త దృష్టియొక్క నయనాంచలనీకులయందుఁ గంటినా?

ఒకఁడెవరో మహాజ్వల మహాన్నత సత్కవిరాజు బాగానా
టకమున సృష్టిచేసిన రటన్నటివాడుపు నీవు, కాని—మా
యకు వశమైన లోకములయందె టనైనను నిన్నుఁబోలు నా
యకి జనియించెనా? హృదయమృదకలి భ్రాంతులు వొల్పుఁ గ్రాంతులై!

ఇది వియోగాగ్ని! —దీని నీవే యొనంగి
నాపు—నీ బహుశృతి శిరసా వహించు ;
గాని, వన్నెల విగవకట్టా! ననున్ ము
తెంతకాల మహర్నిశ లేమ్య మనమ?

కలగులగంప

శృంగార రసమంజరి

విశ్మతి భాద్రపద పుద్గమలో ఆంధ్రనాథకావ్య పరి విషక్తు (రాజమహేంద్రవరము)వారిచే ప్రచురిం పబడిన శ్రీశ్రీయ్య వచనమల (గంధములో) అనుబం ధముగా 'శృంగార రసమంజరి' ప్రకటింపబడినది నా సంపాదకత్వమున ప్రాణులైన శ్రీహరివలెనూ (ప్రతులు 50 - 55) 'శ్రీశ్రీయ్య వచనము - ఆలం కార వాస్తవము' అను శీర్షిక క్రింద వాటికి వాకు లభ్యమైన విషయము నమసరించి ఇట్లు ప్రాసీరిని 'ఈ విభాగము 'శృంగార రసమంజరి' యని పేరు దీరి కర్త యవశ్య తెలియదు ఆంధ్రనాథకవ్య ములో శ్రీశ్రీయ్యవచనముల పాఠమును, విలక్షణ నిర్ణ యమును ఈ గ్రంథకర్త చేసిన పేజీ చిరస్మరణీ యము 9 ఈ విభాగమునకు కర్త యొక్కరే యను యుద్దేశముతో అట్లు ప్రాసీరిని కాని ముద్రాన గౌ లోబాల క్రిందట ఈ విభాగమునకు కర్త నిర్దరని స్పష్టమైనది ఈ విషయమును పుస్తకరచయివాడు

తెలిపినముల క్రిందట విజయనగరము నిశ్చి యుండిన అచ్చటి మహారాజావారి సంగీత కళాశాల లోని శ్రీ సుభద్రాదేవి జగన్మాధకళ్యాణగారిని—వాట్లా చాచులను— కంటిరిని ప్రసంగపదర్పణలో వాడు, శృంగార రసమంజరి కర్త, సురీపాటి శోభంజ నుడి యని, వారి గ్రంథము 1901 లో అచ్చెన నది, అది వానికర్త కలదని చెప్పి నా కని నయతో ఇచ్చిరి ఈ విషయము శ్రీ పీఠకలింగము పంతులు గారు వారి ఆంధ్రకవుల చరిత్రలో మూడవ భాగములో ప్రాసీ యువాని రచనాపాద వారు పెరిచిచ్చిరి ఈ విషయము వారు వాడు తెలియజెప్పినందుల కెంతయు కృతజ్ఞు డను.

అందుపై రాజమహేంద్రవరములోని శ్రీ గాకవిదా గ్రంథాలయము నకు జరి అచ్చట యా

విషయమై కనుగొనగా, 1901 లో అచ్చెన శృంగార రసమంజరియే గాక, 1872 లో అచ్చెనక 'సంస్కృతాంధ్ర రసమంజరి'నాన లభ్యమైనది. ఇది విజయనగర కృష్ణనూచాచులవారి చేతను ఐ పీఠానూచాచులవారిచేతను పరిష్కరింపబడి, వింజనూరి కృష్ణనూచాచులవారిచే రచింపబడిన మకరంద మనెడి వ్యాఖ్యానముతోడ, ఈ పుష్ప రథ పెట్టిగారిచే చెప్పి పురిలోని స్వకీయ కళాశా్తా కర ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రించి ప్రకటింప బడియును ఇందు భాషనకర్త కవికృత సంస్కృత రసమంజరి మూలములొది ఒక్కొక్క కోకమునకు ప్రతిపదార్థము వ్యాఖ్యానము (మకరందనామవాక్య ఖ్యాతము)తరువాత సురీపాటిశోభంజనవారిచే ఆంధ్రీ కరింపబడిన వచనము, పద్యములు తరువాత ఇయ్యది ఇది ఇంపటి ఆంధ్రభాగము ముద్రాతే 1901 లో అచ్చుచేసిరి వారి విభాగము విట్లు 'ముద్రాన శోభంజ నకి కవివర్ణప్రణీతమైన శృంగారరసమంజరి— ఇయ్యది పండితులచే పరిష్కరింపబడి మరొకముల కృష్ణనూచాచులవారి స్వకీయ శ్రీరంగవిద్యాస ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రించి ప్రచురింపబడియు చెప్పి పట్టణం—1901 నీవిల ఆ ౨' ఈ తెలుగు రస మంజరినీ పైన చెప్పిన 1872 లో ముద్రితమైన వాని లోని తెలుగు అనువాదమునకు అచ్చటచ్చట కొన్ని పాటి భేదములు కలవు కాని సమవాతమునూడ ఒకటి గ్రంథము. 1872 లో అచ్చెనచే పుస్తకముగా యున్నదని చెప్పవలసియున్నది ఇదివరలో వాకు లభ్యమైన భాషనీతరువ సంస్కృత రసమంజరి, వాగర రికిలో ముద్రితమైనది. అందు అనంతరపుననే రచించ బడిన వర్ణం గాల్గొనెడి కామనియన వ్యాఖ్యానము కలదు. తెలుగునీటిలో ముద్రించిన ఈ సంస్కృతాంధ్ర రస మంజరిలో అనంతరపున వ్యాఖ్యానము లేదు.

సురీపాటి శోభంజనకి సంపాదించిరి పంపించిరి. అక్షరాలయన ముద్రాతము, భాగవ్యాస

గోత్రము, మరతాది విలక్షణములను తేలగవంతులై పోవుచు, రంగయామాత్యులను వీరమాంబులను బుత్రులను ఇతరుల మాదులవలయుగా తెలిసింపిన కృంగార రసమంబరిలోని కృతీయనర్పణ చిత్రము గల గద్య ఇట్లన్నది

“ఇది క్రిమిత్వోదంబరయ వరప్రసాదల్య చతుర్విధ కవిత్వాధునిక భారవాగ్ధ్యగోత్ర పరిత్ర, తేలగవంతులై పోత్ర, రంగయామాత్యులై పోత్ర, సత్వవిజయలై, మగవిలక్షణలై, సుమీరిత వంశ ప్రయః పారాపార రాత్రిమూలకర, మరతాదీశంస పతి ప్రసేతంబై కృంగారరసమంబరియందు, చత్వారింశి కృత్యుడవలంబుల చతుర్దశకవశానంబలంబుల గల మమమంబరంబులై పోవుచు కృతీయనర్పణ”

మరియు నీ గ్రంథాంతమున నివ్వబడిన రెండు పద్యముల మదనానందునన్నాను

“క్రిరంగవాంతు నవ
వీరజన్మనుపావములను నేలూరింతున్
క్రిరంజలు రసమంబరి
మూర్ధ్నుర పూరితా మమమంబరిగన్”

“క్రిరసంపదతి కాగ్ధ్యంబులను వరీమిలు
సుమీరిత వంశపుత్రు
విరుదుగా నంభుండు మరతాదీ పేరంది
మమీకుడొ తేలగవంతులై పోవు
దతులై రంగయామాత్యులై తనయందు
వీరమాంబావంశ వృద్ధికరుడు
వీరగన్మ వంశ క్రిమిధులమీలై
భూమిల్ల శోదంపతి మమమం

సరస కవితా దమత్కార పారవ్రామ
దమది క్రిరంగవాంతు దయాశ్రయందు
తెలుగు రసమంబరిని రచియించెనందు
సరసిగా వృతీయనర్పణ దనరు.

ఇతడు ‘క్రిరంగవాద దయాశ్రయంబి’ నని ‘క్రిరంగవర్తి రంగవాంతుని శీతలంతు కృష్ణ’ దని కృత్యునియందు క్రిరంగవాధుని క్రిరంగవాంతుని మురియించు పద్యముల బ్రాయుటచేతను క్రిరంగ ప్రాంతములందు విత్తు దుండైతేనూ యిది వచ్చు వచ్చును కృత్యుని పద్యములలో ఇది కొన్ని.

“క్రిరంగవాంతు నవ
పారవ్రామిరంగ వంతులను, తే
భావనిరంగవంతులను
క్రిరంగవర్తి దిగ్విజయ లాసంబున్”

“సంపదకంశ జంభుత్వోదంబరి
రసివినయనై మరతాదీరంగ వంతుని
మమమం శోదంపతికృతి ప్రతియనర్పణ
మంజూరమంబుల కృంగారమంబరిగన్
“మరుధు మార్గ్యకళనీకా మరుధునిర
వాసవాకృతి మరభ్యువాసరసిక
మరుధరా సంపదర రసమంబరియను

దనరు కవిరాజకృతలంప ముచున్”
ఇది తేలూరువాడొ తెలియదు ఇన్నూలు సంత
కృరమల క్రిందకు మంజూరుకు నేనూ” యని
క్రి రిరంగింకను మంతులుగా రచియింపడియ
నాదు

క్రిత్యుల పదములతో అయ్యచేసిన కృంగార
రసమంబరిని దీనిని కొన్ని ముఖ్యములకు భేదములు
కలవు క్రిత్యుల పదములతో అయ్యచేసిన వానిలో
రెండు భాగము లున్నవి. మొదటి 219 - 287 లలోని
పదములలో నియ్యబడిన వాంతులైన లక్షణములతోయు
శోదంపతి కృంగార రసమంబరిలోని పదభాగాలు,
తరువాతి 288 - 388 లులలోని “క్రిత్యుల పద
ములనుండి లక్షణములు - పద్యములు” అను శీర్షిక
క్రింద అన్వేషణతోయు వాచకరమ శోదంపతి
కృతిలోనిదే యని చెప్పవలెను మొదటి రెండు భాగ
లలోని మాదు పద్యము లా కవి (వాసివతే భావ
దత్తుని రసమంబరిలో లక్షణము - పదము, శ్లోకములు
లొను లక్షణము శ్లోకరూపమునను ఇట్లబడినవి
శోదంపతి, కృంగార రసమంబరియందు లక్షణములు
పదమున తెలుగులో వ్రాసి, లక్షణములను పద్యము
లలో వ్రాసెను క్రిత్యుల పదములతో ముదిరినై
కృంగార రసమంబరిని రెండు భాగములుగా తెవరో
క్రిమి తీసికొని, వ్రాసిరి. వాంతులైన లక్షణములతో
లక్షణములుగా వ్రాయబడిన పద్యములను వదలి ఎట్ల
వగా క్రిత్యుల పదములనుండి లక్షణములను వాని
యనాదు. మరతాది శోదంపతి క్రిత్యుల పద
ములనుండి వినియము వ్రాయలేదు, అందుచేత

పట్టికలు *

I మరియు, నీ సంపాదకుడు, ఇంక ఇంకో క్రమపీఠికలను లక్షణములను తా నిచ్చిన పదములను అలాగా ఒక పట్టికలో నిచ్చివారు. అందులోని క్షేత్రయ్యపదములను తాను సంపాదించిన రెండు అచ్చుప్రతులలోను, రెండు ప్రాత ప్రతులలోను నివ్వబడిన పదసంఖ్య నిచ్చి నాయితా

దేవములను తాను ఇచ్చియున్నాడు ఉపాహరణములతో కొన్ని పంక్తులను ప్రాయమున్నాడు.

II ఈ విషయమున మరయుక రీతిని నిర్దేశించి పట్టికగా ప్రానియన్నాడు. లక్షణములలో క్షేత్రయ్య కరుణలోగల వివిధనాయితాదులను తరుసగా రెండు ప్రతు లక్షణములకు ఎదురుగా లక్షణములుకొని ప్రారంభము నిచ్చివారు.

III మరియు ఈ విషయమున ఇంకొకరీతిని పట్టికగా ఇచ్చియున్నాడు.

(1)	లక్షణము	అచ్చు	ప్రాత	లక్షణము
అందగాదిదారు వర ఆదితరాహ	గర	గ	ర	సామాన్య, అంతరి
అనుకో ప శేషముని-యక్కర	౮	౧౧	౨౫	స్వీ ప్రాథ దివ్య
వర క్షేత్రమున కేసిన పశులందు	౧౨౬	౧౫౩	౩౧	స్వీ ప్రాథ ప్రేమగర్విత
మంచివాడే తెలియ మాటలకు			౬౧	౨౦౦ వ పకోడ ఉపపత్తి కలదు పరిచోసం

(2)	లక్షణము	నాయితా దేవము
నన్నెటి బొమ్మకీరే, వాని వర్ణి		స్వీయ, ముగ్ధుల, వనోధ
ఈ మేలు కల్పకకు యింక ప్రియమయిన		స్వీయ, ప్రాథ-విప్రలక్ష్మ
అలకగీరెవా శేషన మీ		స్వీయ, ప్రభుప్రాథ-పరిచోస లక్షణము
ఇటువంటివాడని నే తెలియ		ప, పకోడ-నరహాస
దివము లిటుకల వచ్చె		సా ; మధ్యము
ఇంత దయగలవారి		సా, మాతీసంఘటన

మువ్వగోపాలకద నాయితా పట్టిక

(3)	స్వీయ	పరిచయ	సామాన్య
ప్రాథమ్య ప్ర	నేటికే కలయకం	ఇప్పటికీ లాగున ఉన్నా	మనకు నిన్ను విజ్ఞాన
ప్రాథ-అర్చ్య ప్ర	పన్ను నీతి వలచేది కాక	ముద్దులెట్లకేళిగా	ఒకసారికే తలగైతే
సాంపర్య గర్విత	తొయ్యలి నావిధులెక్కు	తెలియమితి పన్ను	గడియ గడియకు
ముగ్ధ-సౌందర్యపరి	ఇన్నాళ్ళ ముగ్ధుడైన దిందు	లక్ష్మీకోటివర్ణనవారు	సామి సరియెవ్వరే
ముగ్ధ-విప్రలక్ష్మ	కొంతకైలా మీరు	వృద్ధిశేషము తెచ్చి కేసిన	ఒక్క-రైన వారి నాయకుడ
వర్ణ-ఉపాలంబన	మగవాని కట్టెట్ట మనవలెనా	తెలక అతడు అలిగిన	విలపించుతే తలగైతేకాని
...

బ్రాహ్మ అయ్యేయించి ప్రవరించితిమి ఇందు బ్రాహ్మబలియందు లక్షణములు భరత రసప్రకరణము లోని స్తోత్రములకు తెనుగు కావ్యరత్నము గాని తేరు కను అలంకార లక్షణములను తెలుపునట్లుగా చంద్రాలోకములోని స్తోత్రములను తెలుగు భాషగా మార్చి బ్రాహ్మయ్యాదు ఈ లక్షణములకు సంస్కృతమునందు చూడవలెనట్లు భరత రసప్రకరణమును చంద్రాలోకముకు చూపవలయును తే.త్రయ్యగారి పదములు మొదలయినవానిలో లక్షణోక్తములను కొన్ని పదములకు సంఘటించి యుందలి లక్షణముల కొడవ జూర్చి ముద్రింప యిచ్చుచియున్నాను

దీనివిట్టి 1884 వాటికి ముద్రింప యిచ్చుచియున్నట్లు తెలియచున్నది అప్పటికి దీనిని బ్రాహ్మయంజనమును పైన శీమ మూచించిన దీనిని ఈ యజ్ఞాత రచయిత 1890 ప్రాంతములయందే రచించియుండు శీమ యని పేరిటొకవలయున్నది మరియు తెండు అయ్యపు ప్రకములలోను ఒకవారిలో 1890 సంవత్సరాలలో 300 పదము లందెనని పట్టికను బట్టి తెప్పవలసియున్నది 1892 లో అయ్యచేసిన గ్రంథమందు 228 పదములందెను మొదట 300 తే దొరకేననని, విచారించగా ఇంకను 28 లభ్యమైనవి అందు ప్రకటించబడియున్నది అందుచేత 300 గల ఒక పుస్తక మంతకంటె పూర్వమున యుండియుండె శీమ యని పోయెనున్నది అందుచేత 1894 వకు అప్పుడు మొదలకేంద్ల క్రొందకు ఈ యజ్ఞాత పురుషుడు, ఈ పట్టిల వర్ణనలను బ్రాహ్మయంజన వయ్యశీమ యని పోయెనున్నది మరియు అతను బ్రాహ్మ బ్రాహ్మ ప్రతిలో వాటి కయ్యులనే తే.త్రయ్య పదములను సుమారు 90 పైని బ్రాహ్మయ్యాదు

మరియు, సభాపతయ్యగారి పదములకు బ్రాహ్మ వివరవాదికముల నుంచి శ్రీ తిరువంగళాచార్యుల

వాద బ్రాహ్మనది పై నవవారింపబడినది. అందలి లక్షణములు, భరత రసప్రకరణము, చంద్రాలోకములోని సంస్కృతలక్షణోక్తములను తెనుగు తెప్పవలియున్నది ఈ యజ్ఞాత సంపాదకు నువ్వయ్యగారిని లక్షణములు నడిపాటి కొడవదన శిరసమంజరి బ్రాహ్మ తెలుగు వదనరదన వాది, భరతరసప్రకరణ, చంద్రాలోకములలోని సంస్కృత విషయమునకు శ్రీ తిరువంగళాచార్యులవాద బ్రాహ్మ వదనరదన వాదు ఈ ఆచార్యులవాతే యా యజ్ఞాత పురుషులైనచో ఈ సభాపతయ్య పదములలో బ్రాహ్మ తెనుగు లక్షణములనే యిచ్చియుండును ఏడువగా వారి ప్రకటననుంచి వివర ఇట్లు బ్రాహ్మనది తే.త్రయ్యగారి పదములు మొదలయినవానిలో లక్షణోక్తము లయిన కొన్ని పదములకు సంఘటించి యుందలి లక్షణములను కొడవ జూర్చి ముద్రింప యిచ్చుచియున్నాను ఈ లక్షణము తేరు గనుక, శృంగార రసమంజరిలోనిది, నడిపాటి కొడవదన శిరసము బడినది గనుక, వాటిని అజ్ఞాత సంపాదకు నువ్వయ్యగారిని యిచ్చుచున్నాడు గనుక, ఆచార్యులవాతే యజ్ఞాత పురుషులు వారని పోయెనున్నది

మరియు సభాపతయ్య పదముల వివరణ ప్రకారము 'శృంగార రసమంజరి' సంవత్సరములందలి వివరణ ప్రకారాధికము శీమము కవిమయమున్నది, యజ్ఞాతముగా, సభాపతయ్య పదముల వివరణలో 'కడవల రసమంజరి' స్తోత్రవాదాచరణములకు శీమ యని యున్నది ఇది సంస్కృతమున మాత్రమిచ్చిలో, తెలుగులో శృంగార రసమంజరి కే ప్రయన కొడవదన శిరస ఆంధ్రీకరణమునూడెచ్చిలో తెలియదు (గ్రంథము లభింపక చూడవలెను) ఎల్లవను అజ్ఞాత పురుషుడు శ్రీ తిరువంగళాచార్యులవా రనుటకు ఇది వ్యాకరణములది వా యూహ అందుచే యా విషయ మింకను ఇవదికముని తెప్ప పిలువవచ్చును.

శ్రీ సిస్సా అప్పారావు.

బాదకుండగనే బట్టలను తెరిగాను ప్రకాశంతముగాను ఉరుకును

వి.వి.ఎ. అండ్ కంపెని

ఇది రక్త కృత్రిమ చేయు నిలక గల వస్తువులచే
తయారు చేయబడినది. కుటుంబము, విద్యార్థ
విద్యార్థులకు, పక్షపక్షము, అతియోక్తము మొదలగు
వాటిని ఖండించి, మంచి నిలయును. దీర్ఘదూరము
యను కలిగించుటలో అద్భుతమయినది. అత్య
పరిశీలనలు గలవు. 2 పిట్టలు చాలును.

20 కులముల డబ్బీరు. 2/-

పోస్టల్ ప్రశ్నకము

వి.వి.ఎ. అండ్ కంపెని

అయ్యలపేట సమాజం

20 కే. టి. (నెల్లూరు జిల్లా)

లోకప్రసిద్ధిపొందిన

పి.వి. రాజన్
అండ్ కంపెని వారి

శ్రేష్ఠమైన మదరాసు నక్కం
R. S. సుగంధ ముక్కుటాడి

అన్నిటిలో సాటిలేనిది

ధర వివరములకు వ్రాయును

కయ్యలపేటవారు —

పి.వి. రాజన్ & కంపెని,

అక్కోణం, Arkonam, N A Dt.

శ్రీ శంకరాప్ప & కంపెని
కరంగ అంబ నెయ్యి

కుమ్మ ★ బొల్లి

వస్త్రా మేహ మచ్చలు, సెగ.
వహాయి వ్యాధులకు గ్యారంటీ చికిత్స,
గ్యాటలాగు ఉచితము.

జి. వి. రెడ్డి అండ్ కో

(రిజిస్టర్డ్)

“భాగ్యరాత్రులు”

గోపాలపురి, తూ. గో. జిల్లా

ఈ మన సమస్యల ప్రాథమిక పరిష్కారం ఏమిటో ఈ సాధన
ఇంతా సమర్థవంతంగా ఉంటుంది
పరిష్కారం కోసం అన్ని పరిష్కార ప్రయత్న
మూలకం కలిపి ఉన్నాయి. ఈ ప్రయత్నం కోసం
పరిష్కారం కోసం రచనలు ఈ కార్యక్రమం చాలా సమర్థ
మైనవి కలిపి ఉన్నాయి ఇది మార్గదర్శన సమస్యను
నివారించే మూలకం ఉంది

బ్రహ్మకు సాంకేతిక విధి
 సామ్యమునకును కంఠముగా
 వదలిన తాత్పర్యము కలిగిన
 గర్భ పరాకాష్ఠాభివృద్ధి
 బ్రహ్మ లోకమున
 బ్రహ్మలోకమున గలదేవతాత్మ
 వదిలి
 బ్రహ్మలోకమున
 అంతయు బ్రాహ్మణ్యమున

ప్రకృతి సాధ్యము. తేజవీగతి వెలుగులు
[౪౦౪]

[illegible][illegible]

ఈ కవి బాంధవ్యవేదాన్ని ముగిసినప్పుడు అనూయోగ
ద్వ్యర్థంతో ఆయా పద్యపుటల పద్యములు చేర్చాను.
అగ్రద్వ్యర్థం మాత్రం అంబర్కర్మిణంగా హాస్యం
పొందుతుంటుంది. హైదరాబాద్ నుండి ఏడే
ప్రాచీన కవిత్వ పద్యాలలో ఈ విషయం కనిపించ
వచ్చును.

*కాదనకు ప్రకృతినిండగ
 తానడుతున్న కిరియొచ్చి మందల చక్రం
 తానుకొని కాలమునం
 గాదన వారెంత త్రిశక్తిగలిగి మలకాశి!
 మాటుబూటుల కాళ్ళకు రోదగ్గిమునమ
 కేళుంకలకల విరాడ నేతలబూసే
 నెలమనదే తానడుపును తప్పుయింద
 నడుదా! కేరాలయిందోవా బరసగాక!

కానీ దీనిని కా పుట్టుక
 కానీ బుట్టుకను యొక్క కానీ దీనిని
 కేరళ నోయిది కలుగ
 గానా దీని ప్రాప్త్యకముగాదలలేకన్ "

‘స్వ’ అనే వీరికలా వీరు బ్రాహ్మణ సంఘా వీరి శ్రావణే తార్కాణంగా తిరుగు వయ్యు

శ్రీకృష్ణ జరిగించి కవచిన చప్పుతేక
కవచం గూర్చి ప్రణవ వాదంబునందు
మరక బేరము రానందంపు దిగగలుగ్ని
స్వాంత ముక్కుబుమా మ బేబాంతమునకు 19

భారతి
[సంస్కృత మాసపత్రిక]
సంపాదకులు: యజ్ఞభూషణ్మహర్షి, ఏస్ ఏ
భారతిభవన్, గోపాలేశ్వర రాష్ట్ర, జయప్రకాశ్, హైదరాబాద్
పంజాబ్ సంచలత్త సంఘా, యాదవ రూపాయణ
దినిపత్రిక 6 అక్షరాలు

ఇది సంస్కృతం నేర్చుకుని దీర్ఘకాలం గాక
పండితులకు గూడా ఉపయోగపడే సంస్కృత
మాసపత్రిక దీనిలో సిరియో-తెలుగు భాష
పరిచయం పెంచుకోవడం (ప్రాచార్య-బుర్రుకూస్యయ్య,
ప్రొ.బుర్రుకూస్యయ్య) విషయాలపై ప్రత్యేక
చర్చలు చేర్చబడి ఉంటాయి.

మాకుకుది సరించి, ఏకాకాకుది సరించి రచించి
 చివరి వస్తువును వివరించు చాటుకలు. ఈ పంచ
 లావి చాటుకల పంచమైనవి. సామాన్యమైన
 చాటుకలుగా భావించి వ్రాసింది మాకుకుచాటుకలు.
 పంచమైనవి రచనాచాటుకలు. అయితే
 గోరూపమునకి ఈ పంచమైనవి చాటుకలుగా
 వ్రాసింది.

శ్రీ మద్భగవద్గీత

వ్యాఖ్యాత: శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు

ఆరవ ముద్రణము

సంస్కృతమూలము, తెలుగునాడ బీకాతాశ్రమ వశిష్టా

పరమహంస గల 400 పుటలు గ్రంథము గీతాధ్యయన

పరులకు మిక్కిలి ఉపయోగపడును

ఖర్చు లెండు

వెల రూ 4-0-0 లు.

కపాలాశ్రమము 0-9-0

గాంధీమహాత్మని

ఆత్మకథ

ప్రథమ, ద్వితీయ సంపుటములు

[చతుర్థము ప్రథమము]

కవిత్వము వలననే భారతదేశమునందు

భగవద్గీత

ప్రతి సంపుటము పోస్టేజితో సహా వెల రూ 5-9-0

పోస్టాఫీ 2 సంపుటములు పోస్టేజితో సహా 12-10-0

అంధ్ర గ్రంథమాల, పోస్టాఫీసు నెం 312 మదరాసు.

ఆనందమయమైన గృహజీవనం

అతని ముఖం ఆనందముతో ప్రకాశిస్తున్నది. అమె ప్రేమతో తయారు చేసిన 'టీ' ఒక గ్లాసు త్రాగడం అన్నదే ముగిందాడు. పగంల్లా అసీమతో పనివల్ల వచ్చిన అలసట పూర్తిగా అదృశ్యమైపోయినది. ఇక ఇప్పుడు అతడు నేయించినదీ మలాపాగా తాళకోక బుట్ట చెప్పడం ఏదైతే అతుకోవడం

ప్రతిపాయంత్రమా ఒక గ్లాసుకు టీ 'తో' తర్వాత అవ్వాలింది అతనిది అమె పేద దీనుడైంది. సుఖమయమైన సంపాద జీవనం గడవడానికి అతనికి అంతకంటే ఏం కావాలి? ఉల్లాసాన్ని మంచి టీ తయారు చేయడం ఎంత ముఖ్యం! ఇక అల్ప విషయమూ బహు స్వల్పం. వ్యవధిదూర ఎక్కువ అక్కర్లేదు. పేద దీని చరిత్రమైన టీ 'వి' ప్రతి రోజూ త్రాగండి.

మంత్ర శక్తి నిచ్చే పానీయం
"టీ" త్రాగండి

నెల్లూర్ టి బోర్డువారివల్ల ప్రచురించబడింది.

678 8

